

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Čínská energetická politika v Africe

Iva Sojková

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Politologie

Bakalářská práce

Čínská energetická politika v Africe

Iva Sojková

Vedoucí práce:

PhDr. David Šanc, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2012

.....

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Davidu Šancovi, Ph.D. za poskytnutí odborné pomoci a hodnotných rad při psaní mé bakalářské práce.

Obsah

1. Úvod	7
2. Koncept energetické bezpečnosti	9
3. Čínská energetická bezpečnostní politika.....	15
<u>3.1.</u> Současná energetická poptávka v Číně.....	16
<u>3.1.1.</u> Ropa.....	17
<u>3.1.2.</u> Zemní plyn.....	20
<u>3.1.3.</u> Uhlí	21
<u>3.1.4.</u> Elektřina.....	22
<u>3.2.</u> Aktéři čínské energetické bezpečnostní politiky.....	24
<u>3.3.</u> Strategie „go out“	30
4. Čínská energetická politika v Africe	31
<u>4.1.</u> Historie čínsko-afrických vztahů	31
<u>4.2.</u> Charakteristiky čínské energetické politiky v Africe.....	34
<u>4.3.</u> Kritika čínského působení v Africe.....	39
<u>4.4.</u> Případové studie	41
<u>4.4.1.</u> Angola	42
<u>4.4.2.</u> Súdán a Jižní Súdán	47
<u>4.4.3.</u> Libye	55
5. Závěr.....	59
6. Seznam použité literatury a pramenů	62
<u>6.1.</u> Literatura	62
<u>6.2.</u> Prameny.....	66
7. Resumé	68
8. Přílohy.....	69
<u>8.1.</u> Seznam příloh.....	69

1. Úvod

Čínská lidová republika byla až do počátku 90. let 20. století energeticky soběstačná. Po dlouhou dobu dokonce byla v pozici významného exportéra ropy a uhlí v regionu. Tato situace se ovšem rychle změnila, a to zejména kvůli rapidně rostoucí domácí poptávce po energiích (Daojong, 2005: 39). Čína se tak během dvaceti let stala z významného exportéra ropy druhým největším spotřebitelem a zároveň i druhým největším dovozcem ropy na světě. Čína tedy musela začít řešit problematiku, jak energetickou poptávku, která byla a je i nadále hnána rapidním ekonomickým růstem země, uspokojit. Tento problém navíc komplikuje fakt, že čínské ropné zásoby jsou nízké a domácí produkce nepokryje ani polovinu poptávky.¹

Potřeba zajistit si těžbu a import nerostných surovin ze zahraničí se stala hlavním cílem čínské zahraniční politiky. Čínská vláda tak v novém tisíciletí začala podporovat státem vlastněné ropné společnosti a jejich snahu zajistit si obchodní smlouvy se zeměmi, které produkují ropu, zemní plyn a další nerostné suroviny. Tato podpora má jak finanční, tak diplomatickou podobu. Čínské národní společnosti úspěšně působí hlavně v rozvojových zemích, kterým Peking odpouští jejich dluhy, poskytuje finanční půjčky a Čína se tak stává důležitým aktérem v rámci jejich ekonomického rozvoje. Čínské působení v zahraničí se střetává s pozorností jiných aktérů, působících v regionu. Čína se tak stala pro své působení v Africe středem pozornosti jak ze strany Spojených států amerických, tak ze strany evropských zemí, které spolu s mezinárodními organizacemi s nelibostí sledují, jak Čína pro dosažení svých energetických cílů podporuje i takové režimy, které se pro svoji represivní politiku vůči vlastnímu obyvatelstvu potýkají s izolací ze strany západních aktérů (Lee; Shalmon, 2008: 110-111).

V této bakalářské práci se věnuji problematice, která vyplývá z čínské snahy zajistit si energetickou bezpečnost. Koncept energetické bezpečnosti se tak přirozeně stal teoretickou částí této práce a problematikou týkající se všech dalších kapitol, kterým se zde věnuji. Svoji práci tedy začínám kapitolou, v jejímž rámci představuji samotný koncept energetické bezpečnosti.

V další kapitole se široce zaměřuji na důvod expanze čínských státních podniků do zahraničí, tedy na nutnost zajistit energetickou bezpečnost Číny. V této souvislosti se zaměřuji na rostoucí domácí poptávku po energiích, a to v kontrastu s produkcí, v důsledku

¹ EIA. Energy Information Administration. (2011): *Country Analysis Briefs: China*. Dostupné na: <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=CH>, 3.2.2012.

toho věnuji svoji pozornost i importu nerostných surovin, tolik nezbytných pro udržení současného růstu ekonomiky země. V této kapitole se tedy nevěnuji jen ropné produkci, spotřebě a importu, rovněž tak se na tomto místě stručně věnuji produkci, spotřebě a importu zemního plynu, uhlí a produkci a spotřebě elektřiny v Číně. Navzdory faktu, že se čínská energetická politika v Africe zaměřuje zejména na zajištění importu ropy do Číny, považuji za nezbytné uvést tyto další energetické zdroje pro ucelenější představu o čínské energetické bezpečnosti, která se samozřejmě nezaměřuje jen na pokrytí poptávky po ropě. V této souvislosti se rovněž věnuji aktérům čínské energetické politiky, uvádím zde jak funkce úřadů a ministerstev, stejně tak roli čínských ropných společností v zajišťování energetické bezpečnosti země. Současně pak uvádím i slabiny čínské energetické bezpečnostní politiky, které plynou ze špatné koordinace mezi centrem a partikulárními státními ropnými společnostmi při jejich působení v zahraničí. Na tuto problematiku následně navazují stručným charakterizováním strategie „go out“.

V následující kapitole se dostávám na africký kontinent, kde se čínští aktéři střetávají v různé míře se zájmy jiných světových aktérů. V rámci této problematiky následně uvádím výhody a nevýhody plynoucí z působení čínských ropných společností na africkém kontinentě, a to jak pro producentské země, tak pro importující Čínu. Následně se zabývám i mezinárodními konsekvencemi, které s sebou tato strategie přináší pro samotnou Čínu, a zároveň na tomto místě uvádím, jak tyto mezinárodní dopady ovlivňují jednání čínské vlády v rámci jejích vztahů s producentskými zeměmi.

Poslední část této práce věnuji případovým studiím jednotlivých afrických producentských států. V rámci každé případové studie zaměřuji svoji pozornost na specifika čínské politiky pro danou zemi a na postavení čínských ropných společností na trhu v každém ze států. Rovněž zde podrobně rozvádím mezinárodně-politické dopady čínského působení v těchto partikulárních afrických zemích. Státy, které jsem si zvolila pro případové studie této práce, jsou Angola, Súdán, Jižní Súdán a Libye. Důvodem této volby je rozdílné postavení čínských ropných společností na trhu, stejně tak se jedná o případové studie, na které lze nejlépe aplikovat vytyčené charakteristiky čínské energetické politiky v Africe.

Cílem této bakalářské práce je *analýza čínského působení v Africe s ohledem na zajištění energetické bezpečnosti Číny*. V této práci používám empiricko-analytickou metodu, rovněž zde uplatňuji metodu komparativní.

Co se týče literatury, ze které pro dosažení vytyčeného cíle práce čerpám, převažují zde cizojazyčné zdroje. Jak v teoretické tak i v praktické části práce vycházím ze studií anglicky píšících autorů, a to zejména kvůli absenci česky psaných zdrojů vztahujících se k této

problematice. Kromě časopisových článků a několika knižních publikací souvisejících s tématem práce, taktéž čerpám z dokumentů vydaných výzkumnými instituty či mezinárodními organizacemi. Co se internetových zdrojů týče, novinové články používám zejména pro doplnění informací, výjimkou je případová studie Libye, kde jsem v důsledku absence dostatečně zpracovaných informací byla nucena vycházet převážně z internetových zpravodajských serverů. Stejně tak čerpám z internetu při doplňování informací vztahujících se k produkci, spotřebě, importu a exportu ropy a dalších energetických surovin, kde jsem v této problematice použila informace zpracované *British Petroleum*, *International Energy Agency* či *U.S. Energy Information Administration*.

2. Koncept energetické bezpečnosti

„V předvečer 1. světové války učinil ministr námořnictví Winston Churchill historické rozhodnutí: nařídil změnit pohonné zdroje britského námořnictva z uhlí na naftu. Tímto krokem chtěl dosáhnout toho, aby se britské loďstvo stalo rychlejším, než to německé. Tento krok ovšem znamenal i to, že Královské námořnictvo nebude nadále závislé na uhlí z Walesu, ale na nejistých dodávkách ropy z Persie. Energetická bezpečnost se tímto rozhodnutím stala otázkou národní strategie“ (Yergin, 2006: 69). Těmito slovy začíná Daniel Yergin, významný americký ekonomický vědec, spoluzakladatel a předseda *Cambridge Energy Research Associates*, svůj článek v časopise *Foreign Affairs*, který nese název *Ensuring Energy Security*. Od dob, kdy Winston Churchill učinil toto rozhodnutí, se energetická bezpečnost opakovaně stávala problematikou velkého významu, nejinak tomu je i v současnosti. Yergin upozorňuje, že dnes nemá být energetická bezpečnost vnímána jako pojem sám o sobě, a to proto, že energetická bezpečnost je v současnosti spjata s širšími vztahy mezi národy a jejich vzájemnou interakcí (Yergin, 2006: 69).

Současný systém energetické bezpečnosti byl vytvořen v reakci na arabské ropné embargo z roku 1973, aby zajistil koordinaci mezi průmyslovými zeměmi v případě narušení energetických dodávek, dále pak, aby podpořil spolupráci v rámci energetické politiky, a to z důvodu zamezení sporům o dodávky, a aby se v budoucnu vyvarovalo jakémukoli užití „ropné zbraně“ exportéry. Klíčovými prvky tohoto nově vzniklého systému se staly základem v Paříži založené *International Energy Agency* (IEA). Členské státy² IEA jsou povinné

² V současné době je členy IEA 28 států, patří sem: Austrálie, Belgie, Česká republika, Dánsko, Finsko, Francie, Německo, Rakousko, Řecko, Maďarsko, Irsko, Itálie, Japonsko, Kanada, Korea, Lucembursko, Nizozemí, Nový Zéland, Norsko, Portugalsko, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko, Turecko, Spojené království, Spojené státy,

udržovat si určité zásoby ropy, které lze sdílet v případě krize, kdy dojde k přerušení dodávek ropy. Tento nouzový systém byl tedy nastaven tak, aby vyvážil i vážnější narušení energetických dodávek, která by mohla ohrozit světovou ekonomiku a stabilitu (Yergin, 2006: 70). V této souvislosti vytvářejí členské země IEA nátlak na státy, které hrají na světových trzích čím dál důležitější roli, mezi tyto státy patří například i Indie či Čína. Jejich zapojením do IEA má dojít k větší transparentnosti a spolehlivosti informací o množství produkce a o rezervách energetických surovin. Zapojení těchto států do IEA by navíc přispělo k omezení cenových spekulací a udržování nepřirozeně vysokých cen daného energetického zdroje. IEA sbírá mezinárodně srovnatelná data vztahující se k energetické produkci a obchodu, tyto údaje pak zveřejňuje, čímž poskytuje základy pro politická rozhodnutí týkající se energetiky, a to jak pro rozhodnutí státní, tak i pro rozhodnutí soukromých firem. V některých státech je však s těmito údaji zacházeno jako se státním tajemstvím, příkladem může být Rusko nebo již zmíněná Čína (Müller-Kraenner, 2008: 21).

Stejně jako v dobách rozhodnutí Winstona Churchilla i dnes platí, že klíčem k energetické bezpečnosti je diverzifikace dodávek. V současnosti je ovšem nutný širší přístup, který bere v potaz rychlý rozvoj světového energetického trhu, zranitelnost řetězce dodávek, terorismus a integraci nových a významných ekonomik do světového obchodu. Současný zájem o energetickou bezpečnost je dle Yergina částečně způsoben mimořádnou striktností obchodu s ropou a jejími vysokými cenami. Tento zájem taktéž podporuje hrozba terorismu, nestabilní situace v některých z exportních zemí, obavy ze sporů o dodávky, geopolitická rivalita a v neposlední řadě pak elementární potřeba států po dodávkách energií, jakožto pohonu pro růst svých ekonomik. V pozadí tohoto zájmu pak přetrvává obava z nedostatku zdrojů pro budoucí energetickou poptávku (Yergin, 2006: 70).

Samotný koncept energetické bezpečnosti souvisí s „širokým“ pojetím bezpečnosti, tedy s Kodaňskou školou a jejími zástupci - Barry Buzanem a Ole Waeverem, kteří operují s širší výzkumnou agendou bezpečnostních studií. Buzan a Waever odmítají tradicionalistickou redukci bezpečnostní problematiky na jediný sektor a preferují názor, že bezpečnost, jakožto zvláštní typ politiky, nachází uplatnění v celé řadě problémových oblastí. V důsledku svého tvrzení rozšířili pojem bezpečnosti na pět sektorů, a to: vojenský, politický, ekonomický, environmentální a společenský (Buzan; Waever, 2005: 5).

Energetická bezpečnost se tedy jako samostatný sektor v díle Buzana a Waevera neobjevuje, přesto však souvisí s každou z jednotlivých dimenzí, které ve své slavné publikaci

Polsko a Slovensko (IEA: *IEA Member Countries*, Dostupné na: <http://www.iea.org/country/index.asp>, 16.2.2012).

nesoucí název - *Security, New Framework for Analysis* - uvádějí. Vezměme si například otázku environmentální bezpečnosti a její vztah k důsledkům využívání a možnostem vyčerpání energetických zdrojů, s tím následně souvisí i diskuze týkající se možnosti alternativních zdrojů energie. Vojenský sektor se pak s energetickou bezpečností střetává v otázce zabezpečení jakýchkoli energetických potřeb ozbrojených sil, respektive bezpečnostního aparátu (Lupták, 2008: 171).

V této souvislosti zde uvádím i českého autora Libora Stejskala, který, mimo pět představených sektorů, uvádí energetickou bezpečnost jako dimenzi „širšího“ pojetí bezpečnosti, která spolu s dalšími sektory, jakými jsou technologická či infrastrukturní bezpečnost a kulturní bezpečnost, na sebe strhává pozornost zejména v souvislosti s aktuálními událostmi ve světě. Stejskal dále uvádí, že z analytického hlediska by bylo možné tyto druhy bezpečnosti zařadit do stávajících kategorií (energetická jako součást ekonomické bezpečnosti a kulturní jako součást společenské bezpečnosti). Z hlediska praktické bezpečnostní politiky to však dle Stejskala není nutné, ani příliš užitečné (Stejskal, 2010: 21).

Když přejdeme k samotné problematice obsahu konceptu energetické bezpečnosti, zjistíme, že neexistuje jediná široce akceptovaná definice. Z toho důvodů zde uvádím několik významných osobností, které se této problematice věnují, a které významněji přispěly k přiblížení obsahu tohoto konceptu. Jako první definici energetické bezpečnosti ovšem uvádím tu, kterou zmiňuje již výše uvedená *International Energy Agency* (IEA). IEA definuje energetickou bezpečnost jako „nenarušenou fyzickou dostupnost energetických dodávek za rozumnou cenu, při respektování environmentálních zájmů“³. IEA dále uvádí, jako jedny z mnoha aspektů energetické bezpečnosti pojmy „dlouhodobá“ a „krátkodobá“ energetická bezpečnost. Dlouhodobá se vztahuje k investicím, které slouží k zásobování energiemi pro ekonomický rozvoj a environmentální potřeby. Krátkodobá energetická bezpečnost je považována za schopnost energetického systému dodávek okamžitě reagovat na náhlé změny v zásobování a poptávce.⁴

Podobně definuje energetickou bezpečnost ve svém článku *Energy Security: Is the Wolf at the Door?* i Janusz Bielecki, a to „jako spolehlivé a adekvátní energetické dodávky za rozumnou cenu“ (Bielecki, 2002: 237), Bielecky dále upřesňuje význam užitých výrazů: výrazy „spolehlivost“ a „adekvátnost“ znamenají nenarušenost dodávek, které plně pokrývají

³ IEA. *Energy Security*, International Energy Agency, dostupné na: http://www.iea.org/subjectqueries/keyresult.asp?KEYWORD_ID=4103, 16.2.2012.

⁴Tamtéž.

potřebu světových ekonomik, za méně jasnou pak Bielecky považuje interpretaci „rozumnosti ceny“, která se časem mění a je rozdílně vnímána jak výrobcí, tak spotřebiteli. V obecném smyslu to ale jednoduše znamená, že ceny se odvíjejí od nákladů a jsou určovány nabídkou a poptávkou na trhu (Bielecki, 2002: 237).

Další pokus o jasnější definování energetické bezpečnosti vznikl například v *Massachusetts Institute of Technology's Center for International Studies*. Skupina s názvem *Working Group on Asian Energy and Security*, která byla založena v rámci tohoto proslulého institutu, definuje tři důležité cíle energetické bezpečnosti, a to: redukce zranitelnosti vůči zahraničním hrozbám a tlaku; předcházení krizím v rámci dodávek energií; minimalizace ekonomických a vojenských dopadů, plynoucích z případných krizí (Hippel, 1998: 15). Obsah tohoto konceptu lze dále přiblížit položením tří základních otázek, vztahujících se ke konceptu bezpečnosti jako takovému, a to: Co chráníme?; Jaká je hrozba, před kterou subjekt chráníme?; Jakým způsobem chránit subjekt před hrozbou, či jak lze předejít hrozbě?; Jako čtvrtou si lze položit pro energetickou bezpečnost specifickou otázku: Kdo chrání koho? (Hippel, 1998: 15).

Jak jsem již zmínila výše, jsou to zejména dodávky ropy, které tvoří dominantní „co“ v otázce „Co chráníme?“ v rámci konceptu energetické bezpečnosti. V rozvinutých a ve většině rozvojových zemí, je právě ropa dominantním palivem, v rámci energetických dodávek. Jedná se taktéž o strategické palivo, a to zvláště pro vojenský sektor. Ropa se takto stala základní podmínkou pro národní bezpečnost a ekonomický blahobyt. Navíc, nehledě na fyzické dodávky, stabilní ceny ropy jsou také důležitou podmínkou a zájmem pro bezpečnost a ekonomiku států (Hippel, 1998: 16).

Na druhou otázku, tedy „Jaká je hrozba, před kterou subjekt chráníme?“, lze odpovědět tak, že pokud to, „co“ chráníme, je ropa, za hrozbu lze považovat přerušení dodávek, na pozadí toho pak existuje hrozba, které se však nevěnuje taková pozornost, touto hrozbou je vyčerpání ropných zdrojů. Jako další nebezpečí jsou vnímány náhle cenové šoky v rámci dodávek ropy, právě s již zmíněným přerušením dodávek ropy se jedná o zásadní komponent energetické bezpečnosti (Hippel, 1998: 16).

„Jakým způsobem chránit subjekt před hrozbou či jak lze předejít hrozbě?“, odpověď na otázku lze hledat v samotných preventivních opatřeních, jako v nejlepší způsobu, jak předejít nebezpečí. Podpora co nejlepších diplomatických vztahů s dodavatelskými zeměmi a zároveň snaha zabránit závislosti na ropě, jsou hlavními strategiemi zemí, které mají potřebu ropy dovážet. Příkladem tohoto úsilí může být podpora jaderné energetiky a zvýšené užívání neropných fosilních paliv, jakými jsou plyn a uhlí, dalším příkladem mohou být investice

mnohých států do alternativních technologií a zdrojů v rámci energetiky. I při nejlepší snaze předejít hrozbám, se hrozba může vyskytnout. V takové situaci je nutné minimalizovat dopady nebezpečí na národní a ekonomickou bezpečnost. Nejlepším způsobem, jak se vypořádat s přerušením dodávek energií a s jejich cenovými šoky, je vytvoření energetických zásob, které jsou ve vlastnictví státu. Jako další a zároveň poslední možné řešení hrozby v rámci energetické bezpečnosti se nabízí vojenská akce, takovou byla například Válka v zálivu (Hippel, 1998: 16).

Na otázku, „Kdo chrání koho?“, je důležité si odpovědět, když zvažujeme navrhovaná opatření. Ta mají sloužit ke zlepšení bezpečnosti ve prospěch široké veřejnosti a ne partikulárních zájmových skupin (Hippel, 1998: 16).

Za slabinu současného konceptu energetické bezpečnosti lze považovat jeho neurčitost, nejasné vymezení, neboť zohledňuje zejména zajištění ropných dodávek. Jak vyplývá z již výše zmíněných skutečností, samotný systém vznikl v reakci na ropnou krizi a otázky týkající se energetické bezpečnosti získaly na významu právě během takových mezinárodních či vnitrostátních konfliktů, kdy byla v sázce budoucnost ropných ložisek a přístupu k nim. Proč tomu tak je? Proč se ropa stala hlavním zájmem energetické bezpečnosti? Odpověď na otázku lze najít v několika důvodech: ropa je stále dominantním palivem v rámci hlavních světových energetických dodávek; největší ropné zásoby se nacházejí na Blízkém východě, který je jednou z nejnestabilnějších částí světa; dodávky a ceny jsou často ovlivňovány politickým rozhodnutím dodavatelů (což souvisí s předchozím důvodem); zranitelnost ekonomiky vůči proměnlivosti cen ropy, a to z důvodu existence klíčových sektorů, které jsou významně závislé na ropě, nutno však dodat, že tato nestabilita a proměnlivost jsou omezeny procesem globalizace (Hippel, 1998: 17).

Další definice energetické bezpečnosti Petera Hayese a Davida von Hippela z eseje s názvem *Energy Security in Noertheast Asia* v časopise *Global Asia*, stojí, dle autorů samotných, za pozornost pro svůj přesah přes národní hranice. Hayes a Hippel ve své teorii tvrdí, že národní stát je energeticky bezpečný do té míry, do jaké jsou dostupné palivové a energetické služby schopné zajistit tyto cíle: přežití národa; ochranu blahobytu národa; minimalizaci rizik spojených se zásobováním a používáním palivových a energetických služeb. Autoři této definice pak určují k dimenzi dodávek energií dalších pět dimenzí energetické bezpečnosti, kterými jsou: ekonomická, technologická, environmentální, společensko-kulturní a bezpečnostně vojenská dimenze. Energetická politika potom musí brát v potaz domácí a mezinárodní (regionální a globální) implikace každé z těchto dimenzí (Hayes; Hippel, 2006: 96).

Dle Daniela Yergina, který definuje energetickou bezpečnost jako „*dostupnost dostatečných dodávek za rozumné ceny*“ (Yergin, 2006: 70), si význam tohoto konceptu různé státy interpretují jinak. Yergin v této souvislosti upřesňuje, že například státy, které se zaměřují na vývoz, se v rámci konceptu energetické bezpečnosti soustředí na „bezpečnost poptávky“ pro jejich export, který ostatně generuje převážný podíl příjmů těchto států a jejich vlád. Pro některé státy je tento koncept spjat s upevňováním moci nad „strategickými zdroji“ a získání a udržení kontroly například nad hlavními ropovody, které směřují na mezinárodní trhy. Rozvojové země se potom zajímají o změny cen energií a jejich vlivem na bilanci plateb těchto států. Pro další země, k nimž se řadí Čína, energetická bezpečnost spočívá v jejich schopnosti se co nejrychleji přizpůsobit jejich nové závislosti na světovém trhu. V Evropě se potom hlavní debata soustředí na to, jak se vypořádat se závislostí na dovozu zemního plynu, ve většině evropských zemí se pak diskutuje nad problematikou, zda stavět nové jaderné elektrárny, případně zdali se nevrátit k uhlí, jakožto ke zdroji energie. Ve Spojených státech amerických se zase v rámci tohoto konceptu řeší nepříjemný fakt, že cíl „energetické nezávislosti“ se postupně dostává do rozporu s realitou (Yergin, 2006: 70-71). Pokud se pak budeme snažit definovat energetickou bezpečnost z pohledu jedince, opět narazíme na překážku v podobě různého vnímání tohoto konceptu, což brání vytvoření jediné, všezahrnující definice.⁵

Yergin ve svém článku dále uvádí čtyři základní principy a východiska energetické bezpečnosti. Prvním je diverzifikace dodávek surovin, což znamená snížení závislosti na jednom dodavateli. Touto cestou lze redukovat dopad přerušení dodávek od jednoho dodavatele nebo se pokusit získat levnější zdroj, než ten, který byl doposud k dispozici. Diverzifikace dodávek slouží jak dodavatelům, tak spotřebitelům, jelikož obě strany potřebují stabilní trh, který by nebyl náchylný k výkyvům. Jako druhý princip uvádí Yergin odolnost, neboli elasticitu. Jedná se o vytváření obrany proti šokům a napomáhání obnově po krizích a přerušeních dodávek. Třetí princip se týká pochopení zákonitostí integrace. V tomto bodě

⁵ Více než čtvrtina světové populace trpí kritickou energetickou chudobou s nulovým přístupem k elektrickému proudu, to se týká zejména oblastí Subsaharské Afriky a Jižní Asie, další stovky milionů lidí se musí potýkat s chronickými výpadky proudu kvůli nespolehlivosti elektrického systému. Dále 40% světové populace i nadále spoléhá na tradiční dřevo, zbytky z úrody a zvířecí odpady jako na hlavní palivo, jak pro úpravu potravin, tak pro vytápění. Je tedy zjevné, že pro polovinu lidstva je význam energetické bezpečnosti odlišný než pro jedince žijící v zemích, které označujeme za vyspělé. Pro tuto polovinu lidstva energetická bezpečnost v první řadě znamená dostupnost k energii, která uspokojí jejich základní potřeby, jako jsou přístup k zásobám čisté vody, osvětlení nebo dostupnost veřejné dopravy. Ve vyspělejších částech světa jsou potřeby lidí komplexnější, energetická bezpečnost se zde více týká spolehlivosti dodávek, dostupnosti k energetickým zdrojům, které jsou v dostačujícím množství a za cenu, kterou si lidé mohou dovolit a existuje zde i určitá ochrana proti přerušení energetických dodávek (Luft; Korin, 2009: 6).

Yergin upozorňuje na provázanost trhu a na nemožnost vymanění se ze závislosti na jednom globálním trhu s ropou. Současný stav je tedy stavem vzájemné závislosti. Čtvrtým principem jsou informace. Je důležité vědět v dlouhodobé perspektivě, kolik bude ropy k dispozici, v jaké kvalitě, kdo bude největším spotřebitelem, a kdo producentem. Informovaností se má opět zamezit výkyvům, které mohou vést k nadprodukcí, anebo k nedostatku, což v důsledku poškozuje jak producenta, tak spotřebitele (Yergin, 2006: 76).

Yergin rovněž upozorňuje na nutnost rozšíření konceptu energetické bezpečnosti ve dvou kritických oblastech, kterými jsou: uznání globalizace energetického bezpečnostního systému, toho lze dosáhnout tím, že do systému zahrneme Čínu a Indii⁶, druhá dimenze se týká uznání faktu, že celý řetězec energetických dodávek musí být chráněn (Yergin, 2006: 76).

3. Čínská energetická bezpečnostní politika

Od roku 1950 až do počátku 70. let byla Čína energeticky soběstačná, tyto dvě dekády trvající čínská soběstačnost byla určována mezinárodními okolnostmi. Čína tedy sice byla dlouho energeticky soběstačná, to si ale za svoji cenu vyžádalo absenci energetické bezpečnosti, neboť energetická bezpečnost země je smyslná jen za podmínky, pokud dodávky energií a poptávka slouží pro rozvoj ekonomiky a společnosti, což se ovšem po dlouhou dobu případu Číny netýkalo a v polovině 70. let se tak dostala na pokraj ekonomického kolapsu. Po zlepšení mezinárodních vztahů Čína sice postupně začala ztrácet energetickou soběstačnost, ale naopak zlepšovala svoji energetickou bezpečnost (Daojiong, 2005: 39).

V předvečer reform, tedy koncem 70. let, byl profil čínské energetické poptávky poškozený mnoha lety centrálně plánovaného hospodářství a ideologickými selháními. Dle sovětského vzoru došlo v Číně k rychlé industrializaci. Mezi lety 1949-1978 vzrostl průmyslový podíl na výkonu ekonomiky z 18% na 44% a množství nezbytné energie na pohon ekonomiky státu se ztrojnásobilo (Rosen; Houser, 2007: 6). Tento přístup se dostal do rozporu se zdroji, kterými Čína disponovala, což vedlo k obrovské neefektivitě. S reformami implementovanými v roce 1978 došlo k postupnému zlepšování situace v zemi. Tyto reformy se týkaly zejména zemědělského sektoru, neboť bylo nezbytné zamezit hladomoru, který by byl bez přijetí reform a jejich realizace nevyhnutelný. Nově nabyté bohatství ze zemědělství

⁶ Yergin v této souvislosti upozorňuje, že čínské a indické investice do zajištění nových energetických dodávek mimo hranice těchto zemí, by neměly být Severní Amerikou, Evropou a Japonskem vnímány jako hrozba, ale naopak, jako žádoucí jev, jelikož to znamená, že i v budoucnu bude dostatek dostupných energetických zdrojů, a to navzdory faktu, že i nadále bude stoupat indická a čínská energetická poptávka. Podle Yergina by tedy bylo moudřejší zapojit tyto dva giganty do globální sítě trhu a investic, to ovšem vyžaduje porozumění tomu, co energetická bezpečnost znamená pro tyto státy (Yergin, 2006: 76).

bylo následně investováno do městských a vesnických podniků zaměřených na lehkou výrobu, ta se posléze stala motorem ekonomického růstu země. Vedení firem, a to ať už státních či soukromých, si začalo být vědomo svých profitů z výroby a zároveň si začalo uvědomovat i dopad cen energií na jejich výnosy. Energie a její ceny, které začaly stoupat, jak u ropy, tak u zemního plynu či uhlí, tak začaly nabývat na důležitosti spolu s ekonomickým růstem (Rosen; Houser, 2007: 6).

Při otevření ekonomiky globálnímu trhu se čínské firmy musely rychle adaptovat na nové prostředí, které jim konkurovalo co do energeticky výhodných technologií (Rosen; Houser, 2007: 6). Hlavní exportními komoditami Číny se staly zejména uhlí a ropa, výměnou za to dostávala Čína to, co zoufale postrádala pro efektivní pohon své ekonomiky – průmyslová zařízení a technologie, a to zejména z Japonska (Daojiong, 2005: 40). Tato adaptace na nové technologie ve výsledku znamenala, že v roce 2000 čínská ekonomika potřebovala o dvě třetiny méně energie na jednotku výkonu, než tomu bylo v roce 1978 (Rosen; Houser, 2007: 7).

V roce 2001 začala čínská ekonomika růst daleko rychleji, než se očekávalo. V důsledku toho pružnost energetické poptávky (tj. poměr růstu energetické poptávky a růstu HDP) stoupla z méně než 0,5 mezi lety 1978 a 2000 na 1,5 mezi lety 2001 a 2006 (Rosen; Houser, 2007: 7-8). Energetická spotřeba rostla čtyřikrát rychleji, než se odhadovalo, ačkoli spotřeba energie na hlavu zůstala a nadále zůstává relativně nízká. Tento dramatický nárůst energetické spotřeby na počátku nového tisíciletí způsobil rapidní rozvoj těžkého průmyslu v Číně (Rosen; Houser, 2007: 7-8).

3.1. Současná energetická poptávka v Číně

Čína je dnes po USA druhým největším spotřebitelem ropy na světě. Do počátku 90. let, byla Čína čistým vývozcem ropy a v roce 2009 se stala druhým největším čistým dovozcem ropy. V roce 2010 tvořil růst čínské spotřeby ropy zhruba třetinu růstu celosvětové spotřeby. Spotřeba zemního plynu se v posledních letech v zemi také rapidně zvýšila. Čína se snaží navíc zvýšit import zemního plynu přes plynovod a zabývá se také možnostmi importu tekutého zemního plynu (LNG). Důležitým faktorem pro světový energetický trh je fakt, že je Čína největším producentem a zároveň i spotřebitelem uhlí na světě. Spotřeba uhlí v Číně dosahuje takřka poloviny celosvětové spotřeby uhlí, což se také odráží v množství emisí oxidu

uhličitého.^{7 8} V této práci se zaměřuji zejména na ropný sektor, neboť právě zajištění ropných dodávek se stalo hlavním cílem čínské energetické politiky v Africe. Nicméně zde pro představu o dostupnosti dalších energetických zdrojů v Číně stručně přibližuji i sektory zemního plynu a uhlí, neboť i importem těchto nerostných surovin a jejich těžbou se Čína musí zabývat. Stejně tak se zaměřuji na produkci elektřiny v Číně, a to pro dosažení komplexní představy o energetickém sektoru Číny, neboť elektřina a její produkce v něm hrají stále důležitější roli.

3.1.1. Ropa

Čínská lidová republika byla po dlouhou dobu vývozcem surové ropy, vrcholem byl rok 1985, kdy čínský export ropy dosáhl 30 milionů tun. K následnému poklesu exportu ropy přispělo zpomalení růstu domácí produkce ve spojení s nárůstem domácí poptávky po energiích, která od roku 1988 začala rapidně stoupat. V roce 1993 se Čína stala čistým dovozcem ropných produktů a v roce 1996 pak i čistým dovozcem surové ropy. Čínský zájem o bezpečnost dodávek ropy se stal obecně rozšířeným v roce 2000, kdy se objem importu ropy do Číny během jediného roku takřka zdvojnásobil, a to z 36,6 na 70,2 milionu tun⁹ (Daojiong, 2005: 41).

Spotřeba ropy v Číně i nadále stoupá, stejně tak jako produkce, a to i navzdory malým zásobám ropy, kterými Čína disponuje (Příloha č. 1). Jak jsem již uvedla výše, od roku 2009 je Čína druhým největším importérem ropy na světě. Od roku 2003 je Čína zároveň i druhým největším spotřebitelem ropy na světě, jelikož právě v tomto roce poprvé překonala spotřebu Japonska. I v roce 2010 spotřeba 9057 tisíc barelů ropy denně Číně zajistila druhou příčku za

⁷ EIA. Energy Information Administration. (2011): *Country Analysis Briefs: China*. Dostupné na: <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=CH>, 3.2.2012.

⁸ Zásoby uhlí v roce 2008 tvořily 71% z celkové energetické spotřeby v Číně. Druhým největším zdrojem se stala ropa s 19% z celkové energetické spotřeby. Čína se snaží o diverzifikaci svých energetických dodávek, přesto ale zůstává podíl z vodní energetiky (6%), zemního plynu (3%), jaderné energetiky (1%) a z obnovitelných energetických zdrojů (0,2%) i nadále relativně malý v rámci mixu čínské energetické spotřeby (EIA. Energy Information Administration. (2011): *Country Analysis Briefs: China*. Dostupné na: <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=CH>, 3.2.2012).

⁹ Tento nárůst měl několik příčin. Jako první lze vysledovat fakt, že hrubá domácí výroba nepokrývala spotřebu. Druhou příčinou nárůstu importu ropy pak způsobilo významné vylepšení ropných rafinačních kapacit v Číně, což umožnilo dovoz více typů ropy k rafinaci. Třetí příčinou byla reformace čínského cenového systému, který vedl ke zdražení cen ropy v zemi. Vyšší prodejní cena pak vedla ke zvýšení importu ropy, k tomu přispěla i obava z celosvětového narušení ropných dodávek. Čtvrtou příčinou tohoto rapidního nárůstu mohlo být uvedení daleko přesnějších statistických údajů o aktuálním objemu ropného dovozu, a to v rámci celostátního boje proti pašování ropy mezi lety 1998-2001 (Daojiong, 2005: 41).

USA, přesto je nutné dodat, že spotřeba ropy v USA je oproti té čínské více jak dvojnásobná.^{10 11}

Až 85% z čínských produkčních kapacit ropy se nachází na pevnině, ta ale již překonala svůj produkční vrchol. Z tohoto důvodu Čína v posledních letech zintenzivněla průzkum a těžbu v oblastech pobřeží. Kolem 15% z celkové produkce ropy v Číně pochází z těžby ropy v moři a předpokládá se, že pokud produkce ropy v Číně poroste, bude to právě díky těmto ropným polím, která se nacházejí mimo pevninu.¹²¹³ Ropné zásoby Číny v roce 2010 tvořily 1,1% z celosvětových zásob ropy, jedná se tedy o malé množství, bereme-li v potaz zejména počet obyvatel. Zároveň však Čína v tomto roce zaujala páté místo největšího světového producenta ropy, a to po Ruské federaci, Saudské Arábii, USA a Íránu. Produkce ropy tehdy činila 4071 tisíc barelů ropy denně, tedy 5,2% z celosvětového podílu produkce ropy, přičemž se jedná o více než 7% nárůst oproti roku 2009.¹⁴ Od roku 2000 se produkce ropy v Číně zvýšila téměř o 1000 tisíc barelů ropy denně, přesto, jak vyplývá z výše uvedených údajů, produkce ropy v Číně v roce 2010 nepokryla ani polovinu spotřeby ropy v zemi.¹⁵ Čína je takto závislá na dodávkách ropy z ciziny, které musí pokrýt více jak polovinu domácí poptávky.

Spolu se zvýšenou závislostí na dodávkách ropy a na rostoucí potřebě diverzifikovat energetické zdroje, se čínské ropné společnosti začaly zajímat o možnosti těžby ropy v cizině.. Tento zájem se soustředí zejména na oblast Blízkého východu, ta je i nadále největším exportérem surové ropy do Číny, ačkoliv významnými importéry ropy jsou i africké země. V roce 2010 tvořilo množství ropy z oblasti Blízkého východu 47% z celkového

¹⁰ Dle IEA, Čína krátce po roce 2020 překoná import ropy do USA. V roce 2030 se pak stane i největším spotřebitelem ropy na světě a v roce 2035, s 15 milionů barelů ropy denně svoji spotřebu téměř zdvojnásobí ve srovnání s rokem 2009 (EIA. Energy Information Administration. (2011): *Country Analysis Briefs: China*. Dostupné na: <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=CH>, 3.2.2012).

¹¹ British Petroleum (2011): *BP Statistical Review of World Energy. June 2011*. Dostupné na: http://www.bp.com/liveassets/bp_internet/globalbp/globalbp_uk_english/reports_and_publications/statistical_energy_review_2011/STAGING/local_assets/pdf/statistical_review_of_world_energy_full_report_2011.pdf, 3. 4. 2012.

¹² EIA. Energy Information Administration. (2011): *Country Analysis Briefs: China*. Dostupné na: <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=CH>, 3.2.2012.

¹³ Ropná produkce mimo pevninu se týká zejména oblasti Jihočínského a částečně i Východočínského moře. Ve Východočínském moři se však Čína musí potýkat s japonskými nároky jak na ropné zásoby, tak na zásoby zemního plynu, které se v této oblasti nacházejí (EIA. Energy Information Administration. (2011): *Country Analysis Briefs: China*. Dostupné na: <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=CH>, 3.2.2012).

¹⁴ British Petroleum (2011): *BP Statistical Review of World Energy. June 2011*. Dostupné na: http://www.bp.com/liveassets/bp_internet/globalbp/globalbp_uk_english/reports_and_publications/statistical_energy_review_2011/STAGING/local_assets/pdf/statistical_review_of_world_energy_full_report_2011.pdf, 3. 4. 2012.

¹⁵ Tamtéž.

množství dovezené ropy do Číny, africký podíl činil téhož roku 30%.¹⁶ V roce 2010 se pak celkově největšími exportéry ropy do Číny staly Saudská Arábie a Angola, tyto státy společně tvořily jednu třetinu z celkového čínského importu surové ropy (Příloha č. 2). EIA předpokládá, že import surové ropy bude v roce 2035 tvořit kolem 72% čínské ropy.¹⁷

Čína se stále snaží vylepšit integraci domácí sítě ropovodů, stejně tak usiluje o zřízení mezinárodních ropovodů, které by ji spojily se sousedními zeměmi. Současná infrastruktura ropovodů v Číně dodává ropu zejména do pobřežních oblastí státu, které jsou nejvíce industrializovány. Existuje však i několik ropovodů, které vedou do vzdálenějších oblastí Číny a nové jsou stále stavěny.¹⁸ První nadnárodní ropovod Čína uvedla do provozu v roce 2006, kdy začala dostávat ropu z Kazachstánu a Ruska. Další ropovod má vést z Myanmaru/Barmy, čímž má dojít k vytvoření alternativní cesty pro dodávky ropy z Blízkého východu a Afriky, čímž by se Čína vyhnula importu ropy přes Malackou úžinu.¹⁹

V souvislosti s problematikou zajištění energetické bezpečnosti v Číně, zde zmiňují další důležitý faktor, který ji negativně ovlivňuje, tím je zastaralost čínských rafinérií a jejich špatná technická úroveň. Domácí rafinérie nestačí reagovat na rapidní růst čínské poptávky po ropných produktech, a to zejména benzínu, kvůli nárůstu osobních vozů v Číně. Číně se v této souvislosti nabízejí tři možnosti, jak tuto poptávku pokrýt, první z nich je import benzínu; druhou výstavba nových rafinérií k maximalizaci produkce benzínu; třetí možnost se pak nabízí v nákupu lehké ropy²⁰, což by vedlo, při zvýšené produkci benzínu, i k většímu výnosu z prodeje benzínu, neboť je to právě tento druh ropy, který by byly i zastaralé rafinérie, kterými Čína disponuje, schopny zpracovat. Čína se tak snaží vyhnout importu benzínu a naopak staví nové rafinérie. Navzdory tomu, že se jí v tomto ohledu již podařilo navýšit kapacitu rafinérií, Čína pořád čelí hrozbě nárůstu spotřeby benzínu a dalších ropných produktů, s touto případnou situací by se kapacity, kterými disponuje, staly nedostačujícími. Pokud tedy bereme v potaz tuto hrozbu, je čínská snaha zajistit si těžbu primárně v oblastech se zásobami lehké surové ropy pochopitelná, jelikož je to právě tento druh surové ropy, kterou je schopna rafinovat v největším množství a tedy pokrýt i případný rapidní nárůst poptávky.

¹⁶ EIA. Energy Information Administration. (2011): *Country Analysis Briefs: China*. Dostupné na: <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=CH>, 3.2.2012.

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ Podle CNPC (*China National Petroleum Corporations*) má Čína 22 291 km ropovodu (z nichž 70% ovládá CNPC), z toho 13 224 km se nachází na území státu (EIA. Energy Information Administration. (2011): *Country Analysis Briefs: China*. Dostupné na: <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=CH>, 3.2.2012.).

¹⁹ EIA. Energy Information Administration. (2011): *Country Analysis Briefs: China*. Dostupné na: <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=CH>, 3.2.2012.

²⁰ Lehká ropa disponuje nižší viskozitou, z toho důvodu je jednodušší ji rafinovat na produkty, jakými jsou benzín, letecké či diesellové palivo (Lee; Shalmon, 2008: 115).

V tomto ohledu Čína čelí dalšímu problému, který se týká faktu, že zásob lehké ropy je méně, než je tomu u těžké ropy, navíc trend stále větší nedostupnosti tohoto druhu ropy bude dále pokračovat (Lee; Shalmon, 2008:114-115).

3.1.2. Zemní plyn

Zemní plyn, se 3% z celkové energetické spotřeby Číny, hraje méně důležitou roli v energetice než ropa, na druhou stranu poptávka po něm nadále rychle roste, může za to rapidní rozvoj chemického průmyslu a taktéž urbanizace, díky níž dochází k větší poptávce po zemním plynu jako topivu pro domácnosti (Rosen; Houser, 2007: 20). Od roku 2007, kdy se Čína stala čistým importérem (Příloha č. 3), zemní plyn a jeho dodávky nabývají na důležitosti, jelikož čínská vláda předpokládá, že v roce 2020 bude podíl zemního plynu z celkové čínské energetické spotřeby dosahovat již 10%, což má snížit znečištění způsobené vysokou spotřebou uhlí.²¹ Nutno dodat, že spotřeba zemního plynu v Číně stoupla v roce 2010 o více jak 21% v porovnání s rokem 2009. Celkový podíl ze světové spotřeby zemního plynu činí 3,4%, čínská spotřeba zemního plynu je tak čtvrtá nejvyšší na světě, a to po USA, Ruské federaci a Íránu.²² Dramatický nárůst spotřeby zemního plynu předpokládá i IEA, která uvádí, že v roce 2035 se poptávka po zemním plynu v Číně zvýší na více jak sedminásobek oproti té z roku 2008.²³ Čínské zásoby zemního plynu jsou, stejně jako je tomu u zásob ropy, velmi nízké, tvoří pouhých 1,5% z celosvětových zásob, zároveň však, s 3% z celosvětové produkce, Čína zaujímá pozici šestého největšího producenta zemního plynu na světě, a to po USA, Ruské federaci, Kanadě, Kataru a Norsku.²⁴ Čína pro nedostatečnou produkci zemního plynu musí spoléhat tedy částečně i na jeho import. Oproti ropě je množství importovaného zemního plynu do Číny daleko nižší²⁵, ale s rostoucí domácí spotřebou se bude podíl importovaného zemního plynu v budoucnu nadále zvyšovat.

²¹ EIA. Energy Information Administration. (2011): *Country Analysis Briefs: China*. Dostupné na: <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=CH>, 3.2.2012.

²² British Petroleum (2011): *BP Statistical Review of World Energy. June 2011*. Dostupné na: http://www.bp.com/liveassets/bp_internet/globalbp/globalbp_uk_english/reports_and_publications/statistical_energy_review_2011/STAGING/local_assets/pdf/statistical_review_of_world_energy_full_report_2011.pdf, 3. 4. 2012.

²³ EIA. Energy Information Administration. (2011): *Country Analysis Briefs: China*. Dostupné na: <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=CH>, 3.2.2012.

²⁴ British Petroleum (2011): *BP Statistical Review of World Energy. June 2011*. Dostupné na: http://www.bp.com/liveassets/bp_internet/globalbp/globalbp_uk_english/reports_and_publications/statistical_energy_review_2011/STAGING/local_assets/pdf/statistical_review_of_world_energy_full_report_2011.pdf, 3. 4. 2012.

²⁵ V roce 2010 činila produkce zemního plynu v Číně 96,8 miliard metrů krychlových, zatímco spotřeba činila 109 miliard metrů krychlových (British Petroleum (2011): *BP Statistical Review of World Energy. June 2011*).

Hlavní oblasti produkce zemního plynu v Číně se nacházejí na jihozápadě a severozápadě země. Několik polí zemního plynu se nachází i mimo pevninu, a to zejména v Jihočínském moři. Zvýšení dodávek zemního plynu komplikuje nejen jeho nedostatek v Číně, ale i fragmentace sítě plynovodů, stát tak investuje do integrace této sítě a do výstavby nových plynovodů.²⁶ Většina importu zemního plynu do Číny má formu tekutého zemního plynu (LNG, *liquefied natural gas*). Čína dováží LNG od roku 2006 a předpokládá se, že import LNG se bude nadále zvyšovat spolu se zvyšováním čínských kapacit pro zpětné plynování LNG. Konkurence v zajištění dodávek LNG je v regionu velká, zejména ze strany Koreje a Japonska, čínské státní společnosti tak podepsaly několik dlouhodobých kontraktů s dodavateli LNG v regionu, a to s firmami z Indonésie, Malajsie a Austrálie.²⁷

3.1.3. Uhlí

Nejvíce mezinárodní pozornosti je věnováno čínskému ropnému sektoru a sektoru zemního plynu. Největší dopad na čínskou energetickou bezpečnost, ekonomiku a environmentální udržitelnost mají však sektory uhlí a elektřiny. Uhlí stále pokrývá více jak dvě třetiny energetické spotřeby v Číně, přičemž je nejvíce užíváno v průmyslu, spotřeba uhlí domácnostmi, jakožto zdroje topiva se zmenšuje, a to zejména kvůli zvýšenému užití zemního plynu a elektřiny (Rosen; Houser, 2007: 22-23). Důvodem, proč Čína stále v takové míře spoléhá na uhlí, jako na hlavní zdroj energie, je prostý fakt, že čínské zásoby uhlí jsou po USA a Rusku třetí největší na světě. V roce 2010 činily 114 500 milionů tun uhlí, tvořily tak 13,3% z celosvětových zásob.²⁸ V produkci uhlí si Čína drží světové prvenství, v roce 2010 čínský celosvětový podíl produkce uhlí činila 48,3%, což je obrovské množství, neboť druhé Spojené státy Americké se v tomtéž roce celosvětově podílely se 14,8% vyprodukovaného

Dostupné na: http://www.bp.com/liveassets/bp_internet/globalbp/globalbp_uk_english/reports_and_publications/statistical_energy_review_2011/STAGING/local_assets/pdf/statistical_review_of_world_energy_full_report_2011.pdf, 3. 4. 2012.).

²⁶ V roce 2009 měla Čína přibližně 33 600 km plynovodů, do roku 2015 by se tento počet měl zvýšit o více jak 23 000 km. Jak již bylo zmíněno výše, čínská produkce nepokrývá domácí spotřebu nejen u ropy, ale i co se týče zemního plynu. Čína tak musí importovat zemní plyn zejména z oblastí střední Asie, a to z Kazachstánu, Uzbekistánu a z Turkmenistánu. Čína dále plánuje vybudovat plynovody z Ruska a v roce 2013 by měl být dokončen plynovod spojující Čínu a Myanmarská těžební pole EIA. (Energy Information Administration. (2011): *Country Analysis Briefs: China*. Dostupné na: <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=CH>, 3.2.2012).

²⁷ EIA. Energy Information Administration. (2011): *Country Analysis Briefs: China*. Dostupné na: <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=CH>, 3.2.2012.

²⁸ British Petroleum (2011): *BP Statistical Review of World Energy. June 2011*. Dostupné na: http://www.bp.com/liveassets/bp_internet/globalbp/globalbp_uk_english/reports_and_publications/statistical_energy_review_2011/STAGING/local_assets/pdf/statistical_review_of_world_energy_full_report_2011.pdf, 3. 4. 2012.

uhlí. Pokud navíc porovnáme hodnoty z roku 2009, tak zjistíme, že čínská produkce uhlí narostla o 9%. Porovnáme-li pak množství vyprodukovaného uhlí v roce 2000 a v roce 2010, dojdeme k závěru, že čínská produkce se během takřka deseti let více než zdvojnásobila.²⁹ Spotřeba uhlí v Číně se pak v roce 2010 oproti předchozímu roku zvýšila o 10% a čínský podíl na světové spotřebě uhlí tak činil 48,2%.³⁰ I přes velké zásoby, kterým země disponuje, Čína od roku 2002 uhlí importuje, důvodem se stala větší výhodnost importu, v porovnání s domácí produkcí.^{31 32}

Uhelný průmysl v Číně je vysoce fragmentovaný mezi velké státem vlastněné doly, lokální státní doly a tisíce městských a vesnických dolů. Tři největší státní uhelné společnosti produkují méně než 15% uhlí v Číně. Desítky lokálních dolů nejsou plně využívány co do potenciálu zdrojů, jimiž disponují. Důvodem toho jsou nedostatečné investice, zastaralé zařízení a taktéž nebezpečnost dolů.³³ Ačkoliv menší uhelné doly v současnosti zaujímají značnou část podílu na trhu, jsou neefektivní a neschopné reagovat na poptávku na trhu. Čína se proto snaží konsolidovat uhelný průmysl v zemi, aby bylo dosaženo nejen větší produkce, ale aby přitáhla i více investorů, získala nové technologie a zlepšila tak bezpečnostní a environmentální problematiku vztahující se k těžbě uhlí.³⁴

3.1.4. Elektřina

Až 80% elektřiny v Číně vzniká z tepelných zdrojů, a to zejména z uhlí. Stejně jako u předchozích energetických zdrojů, i výroba a spotřeba elektřiny v Číně roste. Od roku 2000 do roku 2009 vzrostla o více jak 110%. EIA předpokládá, že do roku 2035 by se celková výroba elektřiny měla až ztrojnásobit oproti spotřebě z roku 2009. Rapidní nárůst poptávky po

²⁹ British Petroleum (2011): *BP Statistical Review of World Energy. June 2011*. Dostupné na: http://www.bp.com/liveassets/bp_internet/globalbp/globalbp_uk_english/reports_and_publications/statistical_energy_review_2011/STAGING/local_assets/pdf/statistical_review_of_world_energy_full_report_2011.pdf, 3. 4. 2012.

³⁰ Tamtéž.

³¹ EIA. Energy Information Administration. (2011): *Country Analysis Briefs: China*. Dostupné na: <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=CH>, 3.2.2012.

³² Uhlí je do Číny importováno z Indonésie, Austrálie, Vietnamu a Ruska. V roce 2009 například Čína uzavřela s Ruskem dohodu o půjčce šesti miliard dolarů výměnou za import 15 až 20 milionů tun uhlí po 25 let. (EIA, 2010: 15).

³³ Čínské doly si drží smutné světové prvenství, co se úmrtnosti horníků týče, a to i přesto, že se podmínky těžby zlepšují a počty obětí důlních neštěstí snižují. V roce 2010 zemřelo při nehodách v čínských dolech 2433 horníků, jedná se tedy o výrazné snížení počtu úmrtí oproti roku 2002, kdy si důlní nehody vyžádaly na 7000 životů. Přesto je ale pravděpodobné, že jsou ztráty na životech daleko vyšší, než tvrdí oficiální statistiky. Důvodem falošování údajů o nehodách v dolech může být jak snaha vedení dolů o minimalizaci ekonomických ztrát, tak i snaha uniknout potrestání (BBC (2011): *Gas explosion kills 29 in Chinese coalmine*, 30.10.2011, Dostupné na: <http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-pacific-15510423>, 16.2. 2012).

³⁴ EIA. Energy Information Administration. (2011): *Country Analysis Briefs: China*. Dostupné na: <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=CH>, 3.2.2012.

elektřině je doprovázen i výstavbou mnoha nových elektráren. Čínská vláda také investuje do dalšího rozvoje transmisní sítě, integrace regionálních sítí a dále plánuje nové výrobní kapacity.³⁵

Sektoru výroby elektřiny v Číně dominuje pět státních podniků, ty generují kolem poloviny elektřiny v zemi. Zbytek je vyráběn soukromými producenty, kteří se státními podniky často spolupracují. Deregulace a další reformy sice otevřely odvětví zahraničním investicím, ale přesto je i nadále sektor výroby elektřiny omezen, neboť velkoobchodní a maloobchodní ceny elektřiny jsou určovány a limitovány centrem.³⁶

Díky velkému množství zásob uhlí, kterými Čína disponuje, se i nadále předpokládá, že právě uhlí bude dominantním palivem pro výrobu elektřiny, a to i když se zvýší podíl čistějších paliv na trhu. Zemní plyn hraje v současnosti malou roli ve výrobě elektřiny, přesto ale čínská vláda plánuje zvýšit jeho podíl pomocí investic do plynových elektráren. Jak plyne z předchozích údajů, Čína je schopna pokrýt poptávku po zemním plynu domácí výrobou a importem, přesto ale zůstává užití uhlí výhodnější, než užití zemního plynu, jakožto paliva pro výrobu elektřiny.³⁷

Čína chce v roce 2020 vyrábět nejméně 15% z celkového energetického výkonu z obnovitelných energetických zdrojů. V roce 2010 byla Čína největším světovým investorem do projektů v rámci obnovitelné energie. V témže roce Čína obhájila celosvětové prvenství v produkci energie z vodních elektráren, a to s celosvětovým podílem 21%, přičemž oproti předchozímu roku stoupla produkce o více jak 17%.³⁸ Ke zvýšení podílu vodních elektráren v rámci produkce energie v Číně má sloužit i přehrada Tři soutěsky, její plný provoz by měl začít v roce 2012, čímž se stane největší hydroelektrickou přehradou na světě. Nutno dodat, že výstavba a provoz této elektrárny si s sebou nesou nemalý environmentální dopad, který neblaze ovlivnil a i nadále ovlivňuje obyvatelstvo v širokém okolí přehrady.³⁹

Vítr je druhým hlavním zdrojem ve výrobě obnovitelné energie. Čína je ve výrobě energie z větrných elektráren pátým největším producentem na světě, přičemž využívání větrné energetiky v Číně rapidně roste. Nicméně nedostatečná transmisní infrastruktura v rámci

³⁵ EIA. Energy Information Administration. (2011): *Country Analysis Briefs: China*. Dostupné na: <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=CH>, 3.2.2012.

³⁶ Tamtéž.

³⁷ Tamtéž.

³⁸ British Petroleum (2011): *BP Statistical Review of World Energy. June 2011*. Dostupné na: http://www.bp.com/liveassets/bp_internet/globalbp/globalbp_uk_english/reports_and_publications/statistical_energy_review_2011/STAGING/local_assets/pdf/statistical_review_of_world_energy_full_report_2011.pdf, 3. 4. 2012.

³⁹ EIA. Energy Information Administration. (2011): *Country Analysis Briefs: China*. Dostupné na: <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=CH>, 3.2.2012.

tohoto sektoru vede k nedostatečnému využití kapacit. NDRC (viz níže) i tak plánuje navýšení větrného výkonu do roku 2020 o více jak šestinásobek výkonu z roku 2010.⁴⁰

Jaderná energetika je v Číně podporována, neboť se jedná o čistý a efektivní zdroj výroby elektřiny. Ačkoli výkon z jaderné energetiky tvoří v Číně jen malý zlomek z celkového energetické výroby, dochází v tomto sektoru k výraznému rozvoji.⁴¹ V roce 2010 činil celosvětový podíl čínské jaderné energetiky 2,7%, což není vysoký podíl, ovšem v porovnání s hodnotami z roku 2000 se jedná v roce 2010 o jejich více jak čtyřnásobek.⁴²

Jak vyplývá z výše uvedených informací, Čína se stala vysoce závislou na importu energií, a to zejména na dodávkách zemního plynu a ropy, ztratila tedy svoji energetickou soběstačnost. Její energetická bezpečnost se ovšem zlepšila v otázce externího vojenského ohrožení, za to vděčí Čína zejména ekonomické globalizaci, neboť jak se ukázalo v novém tisíciletí, koncept energetické bezpečnosti musí být vnímán zejména v termínech ekonomických hrozeb a tržních rozhodnutí spíše, než aby byl chápán v rámci vojenských hrozeb a diplomatických reakcí. Pokud tedy nedojde k situaci, kdy by Čína například vyvolala vojenský konflikt s Taiwanem nebo se sousedními státy, zůstane i nadále hlavním aktérem v rámci stability své bezpečnosti, a to nejen té energetické, právě sama Čína. Závislost na zahraničních trzích, a to ať už spotřebitelská nebo technologická, nedává Číně jinou možnost, než se naučit žít ve světě interdependence (Daojiong, 2006: 43-44).

3.2. Aktéři čínské energetické bezpečnostní politiky

Energetické instituce v Číně si od počátku padesátých let prošly vývojem plných změn, to se zejména týká období ekonomických reforem na konci sedmdesátých let. Období centrálně plánovaného hospodářství, tedy období mezi lety 1950-1979, se v energetické politice země odrazilo hlavně ve střídavém slučování a rozdělování ministerstev, což je problémem energetické politiky v Číně dodnes a je i současně významnou slabinou energetické

⁴⁰ EIA. Energy Information Administration. (2011): *Country Analysis Briefs: China*. Dostupné na: <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=CH>, 9.2.2012.

⁴¹ Vývoj v rámci tohoto sektoru je pak patrný například i z výstavby dvaceti sedmi nových jaderných reaktorů k již existujícím třinácti v roce 2011. Jejich výstavba sice byla v březnu roku 2011 pozastavena, a to kvůli nehodě v japonské jaderné elektrárně Fukušima, přesto se ale neočekává, že by měl tento incident dopad na čínské investice do nových jaderných reaktorů (EIA. Energy Information Administration. (2011): *Country Analysis Briefs: China*. Dostupné na: <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=CH>, 9.2.2012).

⁴² British Petroleum (2011): *BP Statistical Review of World Energy. June 2011*. Dostupné na: http://www.bp.com/liveassets/bp_internet/globalbp/globalbp_uk_english/reports_and_publications/statistical_energy_review_2011/STAGING/local_assets/pdf/statistical_review_of_world_energy_full_report_2011.pdf, 3. 4. 2012.

bezpečnosti země (Zhao, 2001: 1). Čínská energetická politika se dnes potýká s velkým množstvím aktérů a institucí, včetně obrovských, státem vlastněných energetických společností, což způsobuje problémy spojené s koordinací a implementací energetické politiky, neboť tyto instituce se mezi sebou často dostávají do konfliktů v procesu rozhodování. Navíc zde dochází k nejasnosti ve vztahu mezi administrativní strukturou a státními podniky, které jsou v důsledku toho nedostatečně regulovány (Burke, 2009: 1).

Problém najít vhodný řídicí mechanismus v energetickém průmyslu je v Číně dlouhodobý.⁴³ V tomto bodě je vhodné dodat, že k významnému oslabení vládních institucí došlo v průběhu 80. let, a to kvůli vzniku národních energetických korporací z jednotlivých ministerstev. Tento krok sice napomohl k zefektivnění produkce ropy a plynu, ovšem zároveň se vytvořilo vakuum v rámci energetické politiky státu. Došlo k situaci, kdy se v průmyslu většina kvalifikovaného personálu ministerstev stala náhle součástí státních podniků. Namísto ministerstev vznikly úřady a výbory, které sice disponovaly značnými pravomocemi, ovšem bez schopnosti je prosazovat pro nedostatek prostředků. Energetická politika se tak rychle stala neefektivní. Což v důsledku znamenalo, že státní podniky začaly být mocnější a dokázaly prosadit své vlastní projekty a zájmy, které ovšem nekorespondovaly s těmi národními (Rosen; Houser, 2007: 18).

Čínská vláda si je vědoma faktu, že nezávislé a silné ministerstvo energetiky hraje klíčovou roli v rozvoji čínské dlouhodobé energetické strategie. Nicméně snahy o změnu současného stavu narážejí na odpor těch, kteří z něho těží a mají dostatečný vliv na to, aby případným změnám status quo zabránili, pokud jejich zájmy ohrozí (Burke, 2009: 3). Největší výzvou pro Čínu v rámci zajištění své energetické bezpečnosti zůstává i nadále otázka, jak zvládne uspokojit domácí poptávku po energiích. K úspěšnému dosažení tohoto cíle je však nutné, aby se čínská vláda naučila řídit rozmanité zájmy na domácím energetickém trhu, což je těžko zvládnutelný úkol bez existence úřadu na ministerské úrovni, který by dohlížel na energetický rozvoj země (Daojiong, 2006: 45).

⁴³ Důkazem dlouhodobosti tohoto problému jsou časté reformy týkající se právě energetické politiky v zemi. Tyto nešetrné reformy energetického průmyslu se vztahují již k počátku existence Čínské lidové republiky. Ministerstvo palivového průmyslu bylo zrušeno v roce 1955, kdy došlo k jeho rozdělení a byla založena jednotlivá ministerstva pro uhlí, elektřinu a ropu. V roce 1970 vzniklo opět jediné Ministerstvo pro paliva a pro chemický průmysl, a to spojením těchto tří ministerstev, toto ministerstvo však fungovalo pouhých pět let. Další Ministerstvo energetiky bylo založeno v roce 1988, jeho úkolem byl dohled nad rozvojem jednotlivých energetických sektorů v zemi, ovšem i toto ministerstvo bylo v roce 1993 zrušeno. Od roku 1993 tak země funguje bez správního orgánu na ministerské úrovni, který by se zabýval energetickým rozvojem země (Daojiong, 2005: 44-45).

Do čínské energetické bezpečnostní politiky zasahuje svými rozhodnutími nejvyšší politické autority země, jakými jsou Komunistická strana Číny či Státní rada (*State Council*). Nicméně je to Národní komise pro rozvoj a reformu (*National Development and Reform Commission*, NDRC), která je hlavní politickou institucí v energetickém sektoru. NDRC není ovšem jedinou významnou institucí, neboť další čtyři ministerstva kontrolují různé komponenty politiky země vztahující se k energetice. NDRC je resortem čínské Státní rady (*China's State Council*), které je tedy přímo podřízena.⁴⁴ NDRC má, jako makroekonomická správní agentura, širokou administrativní a plánovací kontrolu nad ekonomikou země.⁴⁵ Je to právě NDRC, která se stala hlavní opozicí projektu na vytvoření Ministerstva energetiky, jelikož to by svými kompetencemi připravilo NDRC o podstatnou část jejího portfolia, neboli o možnost kontroly nad státem vlastněnými energetickými společnostmi. V rámci rozvoje energetické politiky se NDRC o tento úkol dělí s nedávno vzniklou Národní energetickou správou. Nicméně klíčové oblasti, mezi které patří například určování cen, i nadále zůstávají v odpovědnosti NDRC (Burke, 2009: 6-8).

Národní energetická správa (*National Energy Administration*, NAE) byla spolu s Národní energetickou radou (*National energy council*, NEC) založena v roce 2008. NAE vznikla z Energetického úřadu NDRC a zastává vedoucí pozici v otázkách řízení energetiky. NAE je vnímána jako výsledek kompromisu mezi zastánci zřízení Ministerstva energetiky a mezi zastánci status quo, tedy difuzní energetické autority. Založení NEA může být vnímáno jako krok kupředu v otázce založení nezávislého ministerstva energetiky podléhající Státní radě, které by mohlo mít eventuálně i stejnou autoritu jako NDRC.⁴⁶ NEA je na NDRC z velké části nezávislou, což dokládá i založení vlastního Oddělení pro zahraniční záležitosti, aby tak mohla řídit své externí vztahy. Přestože jsou tyto dvě organizace v procesu instituční separace, i nadále mezi nimi probíhá množství interakcí, jelikož z velké části sdílí jak vedení, tak zaměstnance (Burke, 2009: 9).

⁴⁴ EIA. Energy Information Administration. (2011): *Country Analysis Briefs: China*. Dostupné na: <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=CH>, 3.2.2012.

⁴⁵ NDRC tvoří na 26 oddělení a úřadů, jejich zaměstnanci se zaměřují na ekonomické sektory zahrnující průmysl, dopravu, energetiku, ochranu životního prostředí, přírodní zdroje, sociální rozvoj, obchod a zaměstnanost. NDRC je taktéž známá pod názvem „malá Státní rada“ (Burke, 2009: 8).

⁴⁶ NEA je jasně silnější než její předchůdci, přesto však zatím není dostatečně silná na to, aby zmírnila byrokratický boj, který v Číně podřívá rozhodování vztahující se k energetice. Navíc tato instituce postrádá pravomoc, která by jí dovolila koordinovat zájmy ministerstev, úřadů a energetických společností. NEA je stále významně omezena tím, že nejdůležitější nástroje, které jsou potřebné k řízení energetického odvětví, zůstávají i nadále v rukou NDRC, nejvýznamnější takovou pravomocí je, jak již bylo zmíněno, určování cen energií. NEA sice může navrhnout úpravy týkající se cen energií, ovšem konečné rozhodnutí náleží NDRC a následně Státní radě, jejíž souhlas je nutný k jakékoli změně cen (Burke, 2009: 10).

Úkolem NEA je formulování strategií energetického rozvoje, návrhů energetických regulací a politik. Tento úřad navíc řídí energetické sektory, jakými jsou ropa, plyn, uhlí a elektřina (včetně jaderných elektráren). NEA v současnosti tvoří devět oddělení zaměřených na oblasti elektřiny, ropy, plynu, uhlí a na oblast obnovitelné energetiky a energetické úspornosti, k tomu se následně vztahují oblasti, jakými jsou technologické vybavení, rozvoj průmyslových strategií, regulace a mezinárodní spolupráce⁴⁷ (Burke, 2009: 9).

Z dalších institucí, které se podílejí na čínské energetické bezpečnostní politice lze jmenovat nově založenou Národní energetickou komisi (*National Energy Commission, NEC*)⁴⁸ či Správní komisi pro dohled nad státem vlastněnými aktivy (*The State-owned Assets Supervision and Administration Commission, SASAC*).⁴⁹ Důležitou roli v oblasti energetiky hrají i jednotlivá ministerstva ČLR, mimo již zmíněného Ministerstva financí, které má, kromě spravování národních rozpočtových otázek a makroekonomické politiky, na starosti regulaci tří největších ropných společností v Číně, a to CNPC, Sinopec a CNOOC, existují i další instituce na ministerské úrovni, které je nezbytné, v souvislosti s čínskou energetickou bezpečnostní politikou, uvést. Mezi takto významné instituce patří i Ministerstvo obchodu, neboť nese odpovědnost za domácí i zahraniční aktivity, které zahrnují například regulaci exportu importu, plánování, přímé zahraniční investice nad 30 milionů USD, ochranu spotřebitele, soutěž na trhu, podporu domácích korporací vztahující se k jejich zahraničním investicím a vyjednávání bilaterálních a multilaterálních obchodních smluv. Ministerstvo obchodu je dále odpovědné za řízení čínské pracovní síly v zahraničí, což se vztahuje i na zaměstnance soukromých firem v Číně (Burke, 2009: 11-12).

Dalšími ministerstvem je pak Ministerstvo půdy a přírodních zdrojů, do jehož kompetencí spadá ochrana a těžba přírodních zdrojů. Jedná se o klíčovou instituci, která reguluje činnost podniků v Číně. Jako další instituci na ministerské úrovni je nutné zmínit Ministerstvo ochrany životního prostředí, jehož důležitost v budoucnu pravděpodobně poroste spolu

⁴⁷ Oddělení pro mezinárodní spolupráci se od jiných ministerstev a úřadů liší v tom, že jej tvoří dvě sekce: jedna se zabývá rutinními zahraničními záležitostmi, jakými jsou mezinárodní konference a zahraniční návštěvy, zatímco druhá sekce se zaměřuje na mezinárodní politiku. Navíc NEA působí více otevřeně, co se týče sdělování informací o funkcích této instituce veřejnosti (Burke, 2009:10).

⁴⁸ NEC vznikla z National Energy Leading Groupe (NELG), která byla založena, aby zlepšila politickou formulaci a koordinaci, a v jejímž čele stál premiér ČLR. NEC je vedoucí institucí zaměřenou na formulaci národní energetické strategie a na klíčové otázky v oblastech energetické bezpečnosti a energetického vývoje. Již výše zmíněná NEA, má pak na starost implementaci strategií, které byly NEC formulovány. Tyto dvě instituce tak mají mezi sebou interaktivní vztah (Burke, 2009: 10).

⁴⁹ SASAC byla založena v roce 2003 a je vlastníkem všech státních společností v Číně. Nutno však dodat, že moc této instituce je velice omezena, příkladem čehož může být fakt, že SASAC nemůže kontrolovat rozpočty a nemá tedy ani dohled nad příjmy státních podniků. Tyto kompetence má Ministerstvo financí (Burke, 2009: 11).

s důležitostí environmentálních problémů způsobených dopadem z energetické produkce a spotřeby v zemi (Burke, 2009: 13).

Mimořádně důležitými aktéry energetické bezpečnosti Číny jsou národní korporace, které mají velký vliv na čínský ropný sektor.⁵⁰ Současná domácí produkce ropy je kontrolována třemi společnostmi, které byly v minulosti součástí vládních ministerstev v Číně (Rosen; Houser, 2007: 20). Již na počátku 50. let 20. století byla vládní ministerstva založena kolem těžkého průmyslu a většina energetické produkce byla řízena vládními institucemi. Když došlo v 80. letech k restrukturalizaci ministerstev do korporací, došlo následně postupem času k uvolňování vztahu mezi vládou a ropnými společnostmi, ovšem i nadále zůstává energetický sektor pod vysokou státní kontrolou a je i nadále státním vlastnictvím (Burke, 2009: 15).

V roce 1988 došlo k transformaci Ministerstva ropného průmyslu na Národní ropnou korporaci Číny (*China National Petroleum Corporation, CNPC*), o několik let dříve, v roce 1983, vznikla Čínská ropná a chemická korporace (*China Petroleum and Chemical Industry, Sinopec*), a to vydělením ze dvou ministerstev - Ministerstva ropného průmyslu a z Ministerstva chemického průmyslu. V roce 1982 vznikla menší ze společností Čínská národní pobřežní ropná korporace (*China National Offshore Oil Corporation, CNOOC*), která se soustředí zejména na těžbu ropy mimo pevninu a na kooperaci s mezinárodními ropnými společnostmi. Nutno zmínit i Čínskou národní chemickou Import a Export korporaci (*China National Chemicals Import and Export Corporation, Sinochem*), jakožto čtvrtou, podstatně menší čínskou společností, která se soustředí na těžbu ropy, ovšem působí zejména v cizině (Rosen; Houser, 2007: 20). V rámci těžby ropy mimo pevninu se v Číně významně prosazují i mezinárodní společnosti, jakými jsou například Shell, BP, Chevron, Conoco Phillips nebo Husky.⁵¹

Mezi lety 1994 a 1998 byla reorganizována většina státem vlastněných firem zaměřujících se na těžbu, rafinaci a prodej ropy a zemního plynu, tyto firmy byly integrovány do dvou velkých firem, a to právě do již výše zmíněných CNPC a Sinopecu. CNPC tradičně dominuje těžbě ropy a plynu, její celkový podíl na produkci činí 60% u ropy a 80% u zemního plynu, Sinopec pak více dominuje oblasti rafinérie a distribuce ropy.⁵² Těmto dvěma gigantům byla původně určena jasná a odlišná role na trhu, ovšem soutěživost mezi nimi za posledních deset let značně vzrostla. K tomu dopomohlo i rozhodnutí vlády, když v roce 1998 došlo k posílení

⁵⁰EIA. Energy Information Administration. (2011): *Country Analysis Briefs: China*. Dostupné na: <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=CH>, 3.2.2012.

⁵¹ Tamtéž.

⁵² Tamtéž.

CNPC a Sinopecu tím, že byla částečně prohozena jejich aktiva, CNPC tak posílila v oblasti rafinování a distribuce ropy, zatímco Sinopec posílil v oblasti produkce ropy (Rosen; Houser, 2007: 21). Touto reformou státního vlastnictví navíc došlo i k další změně, tyto dva hlavní energetické giganty neměly v minulosti jen jasně definovaná pole působnosti v energetickém sektoru, nýbrž byly i geograficky rozdělené – CNPC tradičně kontrolovala sever Číny a Sinopec jih. To se ovšem reformou změnilo, postupně tak získaly nejen svobodu, co do nově nabytých funkcí, ale i tu geografickou.⁵³ Důvodem této radikální reorganizace, byla snaha vytvořit vertikálně integrované korporativní entity, které dokážou být konkurenceschopné na mezinárodní úrovni při vstupu Číny do Světové obchodní organizace⁵⁴ (*World Trade Organisation*; WTO), tento krok měl zefektivnit a podpořit čínský ropný a petrochemický průmysl (Zhao, 2001: 14).

Po vstupu Číny do WTO začala myšlenka na vytvoření národních společností, které by byly mezinárodně konkurenceschopné, postupně nabývat na vlivu, což podporoval i dramatický nárůst importu ropy a zemního plynu spolu s problémy vztahující se k jejich zajištění v dostatečném množství. Tato obava týkající se nutnosti zajištění importu ropy do země vzbudila pozornost jak čínských akademiků, tak politiků. Vedení státu si začalo být vědomo faktu, že pokud chce Čína úspěšně participovat na světovém ropném trhu, musí si zajistit dodávky ropy (Hong, 2008: 99). V tomto bodě je ovšem nutné podotknout, že i přes náhlou pozornost a následně podporu ze strany čínské vlády, jakou si tato nová strategie po roce 2001 získala, se po dlouhou dobu jednalo o myšlenku opomíjenou, ba dokonce zavrhanou.

Už v roce 1992 přišla CNPC s návrhem, který se týkal investic do zahraničí, za účelem importu ropy a plynu. Tyto návrhy na investice, nejprve se vztahující k ropným polím v Peru v roce 1992 a posléze v roce 1996 v Súdánu, se nedočkaly podpory od čínské vlády a ta jim následně, až do již zmíněného přelomového roku 2001, nevěnovala větší pozornost. CNPC se však i přes rozpor s politikou centrální vlády, v té době i nadále prosazující politiku energetické soběstačnosti, podařilo tyto zahraniční investice úspěšně realizovat, a tak již v devadesátých letech Čína začala dovážet ropu z Peru, Súdánu a posléze i z Kazachstánu. CNPC svým jednáním v 90. letech potvrzuje prostý fakt, že národní ropné společnosti v Číně jsou sice státem vlastněné, nikoli však řízené (Jiang; Sinton, 2011: 11-13). V lednu roku 2001

⁵³EIA. Energy Information Administration. (2011): *Country Analysis Briefs: China*. Dostupné na: <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=CH>, 3.2.2012.

⁵⁴ Čína se stala členem Světové obchodní organizace v roce 2001 (WTO. *Member Information: China and The WTO*, dostupné na: http://www.wto.org/english/thewto_e/countries_e/china_e.htm, 16.2.2012).

tak došlo k prosazení návrhu vztahujícího se k vybudování ropných společností v zahraničí, neboli vznikla tzv. strategie „go out“ (Hong, 2008: 99).

3.3. Strategie „go out“

Strategie „go out“ je dnes integrální součástí čínské strategie ekonomické otevřenosti. Základem strategie „go out“, jak jej uvádí Organizace spojených národů, je „*podpora mezinárodních operací čínských firem, za účelem zlepšení alokace zdrojů a posílení jejich mezinárodní konkurenceschopnosti*“ (United Nations, 2006: 210). Konkrétněji se tato strategie týká podpory investic do několika specifických oblastí, a to: projektů vztahujících se k průzkumu nerostných zdrojů v rámci dané oblasti za účelem zmírnění dopadu nedostatku nerostných surovin v Číně; projektů, které podporují export domácích technologií, produktů, zařízení a pracovní síly; zahraničních výzkumných a vývojových center, které mezinárodně zužitkují dané technologie a využijí manažerských a odborných schopností v dané oblasti; dále pak je to oblast fúze a akvizice čínských podniků, což má podpořit jejich mezinárodní konkurenceschopnost a urychlit tak jejich vstup na mezinárodní trh (Salidjanova, 2011: 5).

Strategii „go out“ lze považovat spíše za teamové úsilí, které zahrnuje v první řadě čínské ropné společnosti, státní export-import banku⁵⁵, hospodářské a obchodní agentury a další podniky, z nichž většina je státem řízených. Tato kombinace dává Číně schopnost nabídnout přístup k důležitému nízko nákladovému financování a k možnosti investovat do rozmanitých komplementárních projektů (Lee; Shalmon, 2008: 116). Kromě finanční podpory státních podniků v jejich snaze získat obchodní smlouvy k zajištění dodávek nerostných zdrojů, se čínská vláda angažuje i diplomaticky, a to například tím, že si vlády daných zemí naklání projevy dobré vůle ze své strany, které mají sloužit k upevnění bilaterálních obchodních vztahů. Tato dobrá vůle se projevuje například poskytováním různých forem pomoci nebo

⁵⁵ Peking financuje aktivity národních podniků přes několik institucí. První takovou institucí je *Export and Import Bank of China*, neboli *Exim Bank*. Tato instituce je třetí největší agenturou světa, která se zaměřuje na poskytování exportních úvěrů. Exim Bank je zcela financována centrální vládou Číny a má za úkol poskytovat finance čínským podnikům při jejich expanzi do zahraničí. Kromě Exim Bank je nutné zmínit i vládní *China Construction Bank*, která hraje aktivní roli v poskytování finančních služeb za účelem podpory obchodu mezi Čínou a zahraničními exportéry, tyto služby se týkají zejména afrického kontinentu (Holslag, 2007: 11). Každá firma, která chce investovat v zahraničí, musí mít souhlas regulačních orgánů, ovšem v roce 2003 byl představen program, který povolil, aby zámořské investice o hodnotě nižší než 3 miliony USD, spadaly ke schválení pod provinční vládní úroveň, čímž se zabránilo zdoluhavým a komplikovaným procesům schvalování zahraničních investic na úrovni centra. V důsledku toho došlo k usnadnění možnosti investovat do zahraničí, v prvních 11 měsících roku 2003 tak čínské společnosti investovaly o 92 % více v zámořských akvizicích a fúzích, než ve stejném období v roce 2002. Do tohoto čísla jsou zahrnuty pouze nabídky registrované na ministerstvu, skutečný růst investic je tak pravděpodobně mnohem vyšší. (Lungt; Hamblin, 2011: 39).

odpuštěním národního dluhu daného státu. Na oplátku pak Čína získává přístup ke klíčovým zdrojům, a tak může těžit například bolivijské zlato, filipínské uhlí či ropu v Ekvádoru a zemní plyn v Austrálii (Zweig; Jianbai, 2005: 26).

Čína tedy spolu s otevřením vlastního trhu aktérům z ciziny, zároveň začala podporovat domácí státní a soukromé společnosti v jejich snaze získat přímou kontrolu nad přírodními zdroji v cizině. Pragmatická strategie „go out“ je inspirována praktickou analýzou mezinárodního trhu s přírodními zdroji. Tento mezinárodní trh ovšem není liberální, neboť se jedná o trh, který podléhá protekcionismu a státem sdruženým monopolům. Nutnost získat přírodní zdroje se tak často prolíná se zájmy politickými, a je to právě Čína, která slouží jako dobrý příklad onoho prolínání, neboť si je vědoma faktu, že ropa je klíčem nejen k bohatství, ale rovněž k ovlivnění mezinárodních vztahů, globálního ekonomického řádu a vojenských operací (Holslag, 2007: 8-9).

4. Čínská energetická politika v Africe

Čína v mnoha ohledech sleduje, ve snaze zajištění energetické bezpečnosti a bohatství, podobnou politiku jako aktéři Západu. Nutno ovšem dodat, že i přes některé stejné základní charakteristiky této politiky, přece jen existují v přístupu k Africe a jiným rozvojovým oblastem světa důležité rozdíly, které čínské strategii dodávají svérázný charakter a africkým zemím nabízejí alternativu v rámci přístupu rozvojové spolupráce, která má podobu diplomatických vztahů na nejvyšší státní úrovni, rovnosti ve smyslu vzájemného respektu suverenity, diskuze a výhodnosti spolupráce pro zúčastněné aktéry a v neposlední řadě i takový jev, kterým se stalo standardizování mechanismu spolupráce. (Anshan, 2008: 35-36).

Předtím než přejdu k jednotlivým charakteristikám současné čínské energetické politiky na africkém kontinentě, dovoluji si stručný exkurs do vývoje čínsko-afrických vztahů v druhé polovině 20. století. Důvodem, proč toto zasvěcení do historie čínsko-afrických vazeb pokládám za důležité, je prostý fakt, že soudobá politika se v mnoha bodech shoduje právě s tou, která byla vůči Africe praktikována v minulosti a nutno dodat, že v několika případech Čína nadále těží z dobrých historických vztahů vůči daným státům.

4.1. Historie čínsko-afrických vztahů

Čínsko-africké vztahy se na politické úrovni začaly pomalu rozvíjet od 50. let minulého století. Vazby vůči Africe byly založeny zejména na ideologické podpoře odbojových hnutí a na poskytování rozvojové pomoci. Tyto vztahy byly navíc zasazeny do širšího kontextu

čínské zahraniční politiky, tedy do vztahu se dvěma hlavními velmocemi - s USA a se SSSR. Čínská africká politika se vyznačovala ideologií, která se stavěla proti kolonialismu, imperialismu a revisionismu. Tyto vztahy byly, jak již bylo zmíněno, primárně ideologické a v důsledku toho se i rozvojová pomoc⁵⁶ vztahovala mimo jiné na podporu „bojovníků za svobodu“ a revolucionářských skupin v zemích Afriky. Mezi lety 1955 až 1977 tak Čína do Afriky prodala vojenské zařízení v hodnotě 142 milionů USD (Meidan, 2006: 73).

Na ideologii založené čínsko-africké vztahy byly do velké míry určovány čínskými politickými zájmy, které africký kontinent přesahovaly, a to: neuznání Taiwanu, jakožto reprezentanta Číny africkými státy, čímž si Čína chtěla zajistit podporu v Organizaci spojených národů; dále pak v rámci afrického regionu konkurovat jak vlivu Západu, tak vlivu SSSR.⁵⁷ Politika vůči africkým zemím, která se týká zmíněného období, se v nejednom případě stala základem pro současnou politiku Číny uplatňovanou vůči tomuto regionu (Meidan, 2006: 73).

Čínská pozornost vůči africkému regionu začala klesat v průběhu 80. let, tedy v době, kdy v Číně docházelo k rapidní modernizaci a otevírání se rozvinutému světu. V tomto období si Čína rovněž uvědomila, že je neschopná konkurovat pomoci, kterou dokázaly poskytnout západní země. Čína se navíc v této době stala sama příjemcem rozvojové pomoci. K obnovení vztahů se zeměmi Afriky došlo v roce 1989, když se Čína dostala do mezinárodní izolace kvůli porušování lidských práv, což se vztahovalo k událostem na náměstí Nebeského klidu. Číně se přes mezinárodní odsouzení a izolaci dostalo podpory afrických zemí v OSN, ta se následně stala klíčem k obnovení čínsko-afrických vztahů (Meidan, 2006: 74).

Do konce 70. let byly čínské vztahy na Africkém kontinentě oslabeny jak přítomností zemí Západu a jejich úzkými vztahy s africkými státy, tak otázkou Taiwanu a jeho problematiky uznání jakožto reprezentanta Číny. Tato situace se však v následujících desetiletích začala měnit, a to zejména kvůli rostoucímu diplomatickému a posléze i

⁵⁶ Rozvojová pomoc africkým státům měla zejména podobu rozmanitých projektů v rámci infrastruktury, které se mnohdy vůbec nevztahovaly k aktuálním problémům a tedy i potřebám ekonomického rozvoje daných zemí. Takovými projekty byly například výstavby obřích stadionů, jakožto nepřehlédnutelného symbolu čínské pomoci. Postupem času pak Čína začala spřízněným státům poskytovat smysluplnější pomoc, jakou bylo například zajištění lékařské péče, pomoc v oblasti zemědělství, infrastruktury, zpracování potravin, vzdělání, atd. Pravděpodobně nejvýznamnějším a nejvýraznějším projektem vztahující se k tomuto období bylo vybudování téměř 2000 kilometrů dlouhé železnice spojující Tanzanii a Zambii. Nutno však dodat, že symbolická hodnota těchto projektů byla vyšší, než hodnota, jakou ve skutečnosti měly pro jejich přínos danému regionu (Meidan, 2006: 74).

⁵⁷ Příkladem toho může být podpora Mugabeho v Zimbabwe v 70. letech, jakožto reprezentanta osvobozenického hnutí ZANU, zatímco SSSR podporoval Nkomoa a jeho hnutí ZAPU, po úspěchu Mugabeho tak následně došlo k vytvoření blízkých vztahů obou zemí, které přetrvaly do dnešní doby (Meidan, 2006: 73).

ekonomickému vlivu, postupem času se tak mnohé africké země rozhodly přerušit své vztahy s Taiwanem a naopak standardizovat vztahy s Čínou. Když pak v 90. letech Čína obnovila své vztahy s tímto regionem, zesílil i Taiwan své vazby vůči Africe při snaze zabránit rostoucímu vlivu Číny. Taiwan i přes své snahy posílit svůj vliv začal ztrácet podporu afrických zemí spolu s tím, jak rostl ekonomický a diplomatický vliv Číny ve světě (Meidan, 2006: 75).

Dnes je čínská politika ve vztahu k Africe zbavena oné ideologické složky, která byla více uplatnitelná v době bipolárního konfliktu a stala se více pragmatickou. Vztah mezi Čínou a státy Afriky již není nadále limitován stranickou politikou podporující komunistické či socialistické vlády, hnutí a strany, tento vztah se dnes více zaměřuje na ekonomickou spolupráci, která je poháněna čínskou potřebou získat přístup k energetickým zdrojům, kterými státy Afriky disponují (Anshan, 2008: 24). Přesto i dnes Čína zjevně sleduje principy, které byly prosazovány před několika desítkami let, ty zůstaly i nadále základem politiky, kterou v současnosti uplatňuje v rámci kooperace Jih-Jih, tedy: rovnost zemí, zákaz intervence, win-win kooperace a vzájemná výhodnost těchto vazeb. Tato politika byla oficiálně zveřejněna čínskou vládou v roce 2006 v dokumentu nesoucí název – „Čínská politika v Africe“ (*Chinese African's Policy*) (Weizhong, 2008: 67). Přes zjevný nárůst pragmatičnosti na úkor ideologičnosti čínsko-afrických vztahů, přece jen i dnes jeden ideologický princip nadále zůstává jako požadavek ze strany Číny vůči africkým státům, a to – žádné politické vztahy s Taiwanem (Anshan, 2008: 25).

Pragmatičnost obnoveného čínsko-afrického vztahu dokládají i důvody, proč Čína za poslední dekádu věnuje Africe tolik pozornosti. Nejdůležitější roli v tomto partnerství hraje ropa a její rapidně rostoucí čínská spotřeba. Velká část čínského importu ropy pochází tradičně z oblasti Blízkého východu, Čína se však snaží zdroje diverzifikovat, a tak se stále více ropy a dalších nerostných surovin dostává do Číny z afrických států či zemí Jižní Ameriky. Toto úsilí snížit energetickou závislost na oblasti Blízkého východu podporuje i politická nestabilita a dominance USA v tomto regionu. I dnes je Blízký východ největším vývozcem ropy, ovšem jeho role hlavního čínského ropného importéra se postupně stává méně důležitou (Meidan, 2006: 77), to lze sledovat i na vývoji importu ropy do Číny, kdy v roce 1998 tvořily její dodávky z této oblasti až 56% celkového množství importované ropy (Alden, Alves: 2009:6), zatímco o dvanáct let později, tedy v roce 2010, se už jednalo o 47%.⁵⁸ Na úkor poklesu množství importu ropy z Blízkého východu začal růst import z jiných oblastí světa, nejvýznamnější takovou je Afrika, jejíž podíl z celkového importu ropy do Číny

⁵⁸ EIA. Energy Information Administration. (2011): *Country Analysis Briefs: China*. Dostupné na: <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=CH>, 3.2.2012.

stále stoupá, čehož důkazem je vzrůst afrického podílu z necelé pětiny v roce 2003 (Alden, Alves: 2009:6), na třetinu v roce 2010.⁵⁹

Africký trh poskytl Číně, jakožto novému aktéru, výhody, kterých se jí nedostalo na Blízkém východě, a to zejména otevřenost trhu novým investicím a distancovanost USA a Evropy od tzv. „států vyvrhelů“ (*pariah states*), které porušovaly a porušují lidská práva, kvůli čemuž se jim dostalo ze strany Západu izolace, a to jak politické, tak té ekonomické. Jednalo se tedy státy, které uvítaly investice od země, která si neklade podmínky vztahující se k bezpečnosti či ideologii. Čína navíc takto dokázala využít i historické nepřátelství, které panovalo mezi takovými státy a Západem (Lai, 2007: 525) a zároveň i snižujícího se zájmu o tuto oblast ze strany USA, které počátkem nového tisíciletí soustředily svoji pozornost zejména na oblast Blízkého východu (Jiang, 2008: 60) Atraktivnost Afriky pak pro čínské investory rovněž spočívá ve faktu, že v současnosti disponuje třetími největšími zásobami ropy na světě, a to po Blízkém východu a Severní Americe. Africké ropné zásoby se navíc během posledních dvaceti let zdvojnásobily a předpokládá se existence stále neobjevených ropných zásob na tomto kontinentě (Alden; Alves: 2009:6).⁶⁰

Jak jsem již zmínila ve třetí kapitole této práce, Čína je schopna rafinovat převážně lehkou ropu, to je rovněž důvod, proč se její potřeba importu ropy z ciziny vztahuje k Africe, respektive konkrétněji - k oblastem Guinejského zálivu a pobřeží jižní Afriky. Tyto oblasti navíc tvoří výjimku v tom ohledu, že i přes světové tendence rychlého poklesu zásob lehké ropy v porovnání s těžkou, se v těchto oblastech očekává jejich budoucí nárůst. Z tohoto důvodu tak Čína vyvíjí veliké úsilí, aby v těchto oblastech mohla těžít ropu (Lee; Shalmon, 2008: 115).

4.2. Charakteristiky čínské energetické politiky v Africe

Země Afriky, které jsou ropnými producenty, často vnímají vlády Západu jako aktéry, kteří jsou zaměřeni jen na ropu, a kteří tedy nevěnují pozornost dlouhodobým ekonomickým a sociálním zájmům takovéhoto států. Čína si v této souvislosti uvědomila, že když těmto státům nabídne výhody, které přesahují pouhý zájem o ropu, bude následně schopna s těmito státy rozvinout partnerství, které bude opakem čistě obchodního vztahu, který je postaven na jedné komoditě. Tímto způsobem Čína začal budovat vztahy a africkými zeměmi, které jí

⁵⁹ EIA. Energy Information Administration. (2011): *Country Analysis Briefs: China*. Dostupné na: <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=CH>, 3.2.2012.

⁶⁰ Kromě zásob ropy je Afrika atraktivní region i pro nerostné minerály, jakými jsou například platina, mangan, zlato, kobalt, měď či diamanty, v rámci jejichž těžby si Afrika udržuje nejvyšší světové příčky či dokonce prvenství (Alden; Alves, 2009:6).

posléze zajistily přednostní zacházení, které bylo historicky dáno zemím Západu a jejich firmám (Lee; Shalmon, 2008: 111).

Současný čínsko-africký vztah tvoří mnoho charakteristik, první takovou jsou, kromě investic do zajištění dodávek a produkce ropy, investice do ekonomik afrických ropných producentů, které mají pomoci vládám daných afrických států pokrýt jejich aktuální potřeby v rámci infrastruktury a obchodu (Lee, Shalmon, 2008: 111-112). Obchodní vazby Číny a afrických států od nového tisíciletí rapidně posílily, což je zjevné, pokud porovnáme obchodní údaje těchto aktérů. V roce 1950 činil obchod mezi Čínou a Afrikou jen něco málo přes 12 milionů USD. Od roku 1990 do roku 2000 už vzrostl z 935 milionů USD na 10,6 miliard USD, v roce 2006 dosáhl již 55, 5 miliard USD (Weizhong, 2008: 69) a v roce 2010 naplnil očekávání a vzrostl na 100 miliard USD (Jacobs, 2011: 18). Touto obchodní bilancí mezi Čínou a africkými zeměmi, se z Číny stal třetí nejdůležitější obchodní aktér na tomto kontinentě, a to po USA a Evropské unii, jedná se tedy zároveň i o nejdůležitějšího nového aktéra. Z nových ekonomik působících na trzích afrických zemí se Čína podílela v roce 2009 na celkovém obchodu 38%, přičemž tak předstihla státy, jakými jsou Indie, Korea, Brazílie či Turecko.⁶¹ Čínský export do Afriky zahrnuje rozmanité produkty, jakými jsou telekomunikační zařízení, bavlněné látky a oděvy. Čínský import z Afriky je více koncentrovaný do několika hlavních komodit, nejdůležitější takovou je ropa, jejíž import vzrostl rapidně od nového tisíciletí, čehož důkazem je fakt, že v roce 1995 tvořil podíl ropy na čínském importu z Afriky pouhých 22%, v roce 2006 už se ovšem jednalo o 78% (United Nations, 2010: 46). Druhou nejdůležitější importní komoditu jsou rudy a různé kovy, nutno ovšem dodat, že jejich v roce 2006 tvořil pouhých 5%, což lze považovat za výrazné snížení jejich importu, neboť v roce 1995 tento podíl činil 11% (Příloha č. 4) (United Nations, 2010: 46).

Jak již bylo zmíněno výše, Čína je schopna investovat do infrastruktury a obchodu částky, které dosahují bezprecedentní výše. Mezi projekty, do kterých směřují její investice, patří výstavba přehrad, dálnic, železnic, nemocnic, škol a mnoha dalších projektů, přičemž Čína v tomto ohledu nenabízí jen vysokou kvalitu těchto staveb, ale i v Africe velice ojedinělou schopnost tyto projekty vybudovat v krátkém časovém období a navíc za nízké ceny (Weizhong, 2008: 70). V tomto bodě je nutné dodat, že to nejsou jen projekty vztahující se k infrastruktuře, ale i taková gesta ze strany Číny, jakými jsou odpouštění dluhů, nebo

⁶¹African Economic Outlook (2012): *The Broad Range of Emerging Partnerships*, dostupné na: <http://www.africaneconomicoutlook.org/en/in-depth/africa-and-its-emerging-partners/africa-pushes-aside-post-colonialism/the-broad-range-of-emerging-partnerships/>, 10.3. 2012.

naopak velice výhodné půjčky často i s nulovým úrokem, kterými si Číny na svoji stranu naklání vlády na nerostné zdroje bohatých afrických států (Sautman; Hairong, 2008:80). Tato strategie má vést k vytvoření takové úrovně interdependence, která povede k co nejsilnějším obchodním čínsko-africkým vazbám, to vše samozřejmě při zohlednění zajištění dodávek ropy do Číny (Lee; Shalmon, 2008: 112). Africké země v tomto ohledu přítomnost Číny a jejich společností vítají pro dlouhodobost zájmů v dané lokalitě. Právě z tohoto důvodu dochází k situacím, kdy čínské společnosti získají kontrakty na základě lepší nabídky, která je právě svázaná s dlouhodobými strategickými zájmy, což africkým státům zajistí příliv investic i v budoucnu (Jiang, 2008:54).

Dalším specifikem čínsko-afrických vtaů je jejich standardizace, ke které došlo po roce 2000, kdy bylo institucionalizováno FOCAC, neboli *Forum on China-Africa Cooperation*, což dále utvrdilo nově nabyté vazby budované po 90. léta, mezi Čínou a africkým kontinentem (Alden; Alves, 2009:8). FOCAC představuje fórum na ministerské úrovni, kde se setkávají zástupci Číny a zemí Afriky, stejně jako obchodníci daných zemí. Základní cíle FOCAC byly uvedeny v Akčním plánu Addis Ababa, a zahrnují záležitosti vztahující se k zajištění míru, multilaterální kooperaci, ekonomickému a sociálnímu rozvoji (Holslag, 2007: 15).⁶² Rok 2000 se tak stal přelomem ve vztahu čínsko-afrických vtaů, neboť právě od tohoto roku finanční pomoc a odpouštění dluů⁶³ ze strany Číny dosáhlo bezprecedentního rozsahu. V rámci FOCAC došlo od roku jeho založení k doposud čtyřem summitům, kdy na každém z nich byly přijaty deklarace a akční plány, které mají určovat a posilovat čínsko-africké vztahy (Alden; Alves, 2009: 8).⁶⁴

⁶² FOCAC samo sebe definuje jako „platformu, která vznikla z iniciativy Číny a některých afrických států za účelem kolektivní konzultace, dialogu a kooperace mezi rozvojovými zeměmi, které spadají do kategorie kooperace Jih-Jih. Charakteristiky tohoto fóra jsou: pragmatická kooperace, jejímž účelem je posílení konzultace a šíření spolupráce; rovná a vzájemná prospěšnost, která podporuje jak politický dialog, tak ekonomickou spolupráci a obchod, s ohledem na vzájemné posílení a společný rozvoj.“ (FOCAC: *Characteristics of FOCAC*, dostupné na: <http://www.focac.org/eng/gylt/lj/t157576.htm>, 27.2.2012).

⁶³ Mezi lety 2003-2009 došlo ze strany Číny k odpuštění dluhu 31 africkým zemím ve výši 2,57 miliard USD (Hamam, D., M.; Toomel, K., (2010): *Africa Needs a Strategy for 'Emerging Partners' Report Assesses Growing Ties with China and Other Southern Economies*, dostupné na: <http://www.un.org/ecosocdev/geninfo/afrec/vol24no4/emerging-partners.html>, 10. 3. 2012).

⁶⁴ Zatím poslední summit v rámci FOCAC se konal v roce 2009 v Sharm el-Sheik a byl na něm přijat, stejně jako na předchozích summitech, tříletý akční plán, tedy pokrývající časový úsek od počátku roku 2010 do konce roku 2012. Tento plán nastiňuje směr, cíle a plány čínsko-afrických vtaů se zaměřením na několik prioritních oblastí, kterými jsou například podpora míru v regionu nebo čínských cílů tisíciletí. Dále pak se tento akční plán týká environmentální problematiky a rovněž tak i záležitosti koordinace v rámci obchodu na světovém trhu a ve finančních otázkách. Zřejmě nejdůležitějším bodem programu tohoto summitu bylo ze strany Číny poskytnutí půjčky 10 miliard USD (Shelton, G.(2009): *FOCAC IV – New Opportunities for Africa*. Dostupné na: <http://www.focac.org/eng/dsjbzjhy/t647035.htm>, 27.2.2012).

V této souvislosti je rovněž vhodné uvést ještě jednu charakteristiku čínsko-afrických vztahů, tou je od počátku 90. let nárůst státních návštěv mezi Čínou a zeměmi Afriky, v tomto ohledu není tedy výjimkou setkávání nevyšších státních reprezentantů jednotlivých zemí i několikrát za rok. Je to právě tato politická otevřenost ze strany Číny a jejích nejvyšších státních institucí, která je dokladem toho, že politická ideologie, kterou státy Afriky zastávají, už nadále nedeterminuje jejich vztahy s Čínou. Tato změna přístupu je považována za důležitý prvek, který upevňuje čínsko-africkou spolupráci (Anshan, 2008: 24-25). V této souvislosti lze uvést, že například mezi lety 2000 a 2007 více jak 100 lídrů afrických zemí navštívilo Čínu, státní návštěvy ze strany Číny se pak ve stejném období týkaly 35 afrických států (Weizhong, 2008: 68).

Další charakteristikou je nezasahování do vnitřních záležitostí partikulárních partnerských zemí (Lee; Shalmon, 2008: 11-112). Tento princip se stal ústředním prvkem čínsko-africké spolupráce a znamená prostý fakt, že Čína hodlá i nadále spolupracovat se všemi africkými vládami, a to bez ohledu na jejich ideologickou orientaci či státní zřízení (Lugt; Hamblin, 2011: 39). S ohledem na politiku „nezasahování do domácích záležitostí“ neboli „nevměšování se“ (*non-interference policy*), čínští lídři prohlašují, že lidská práva jsou relativní a každá země by měla mít právo na to, aby si je definovala vlastním způsobem. Na rozdíl od USA či zemí Evropy tak Čína usiluje o nepropojování obchodu s politikou, dokonce v této záležitosti tvrdí, že snahy cizích národů jednat o demokracii a lidských právech porušují práva suverénních států (Hanson, 2008: 2). Čína je takto ochotna jednat s tzv. „státy vyvrhelí“, které jsou pro míru represivnosti svých režimů izolovány ze strany západních demokracií, mezi ně patří například Súdán či Zimbabwe (Alden; Large; Oliviera, 2008:14). Pro tyto státy se Čína stala v roce 2007 největším obchodním partnerem, stejně tak pro i neafrické země, jakými jsou Írán, Severní Korea či Myanmar/Barma (Kleine-Ahlbrandt; Small, 2008: 3).

Nicméně je to právě tato spolupráce a neochota zasahovat do vnitřních záležitostí států, v rámci které Čína musí zvažovat to, zdali se jí tato politika vyplatí, a to zejména pokud uváží mezinárodně politické konsekvence z ní plynoucí, které by mohly mít následně dopad i na obchodní zájmy Číny. Jak se Čína začíná poučovat z této politiky nevměšování se, začíná být i strategie nekritické a bezpodmínečné podpory vnímána jako nepopulární, stejně tak jako neefektivní. V této souvislosti musí Čína stále častěji zvažovat, jak její podpora a obchodování s těmito státy ovlivní její vztah k strategicky důležitým ekonomickým partnerům, jakými jsou USA nebo Evropa (Hanson, 2008: 2-3).

I přesto, že Čína v obavě z neblahých ekonomických a politických důsledků své podpory vůči represivním režimům postupně začíná měnit svoji zahraniční politiku⁶⁵, byť velice omezeně, na což je poukázáno v případové studii Súdánu či Libye této práce, zůstává pro ni na prvním místě ekonomický zájem a rovněž tak i nadále nesdílí stejný pohled na problematiku lidských práv a demokracie jako Západ. Nutno ovšem dodat, že i USA a evropské země podporují přátelské autokratické režimy, vlády těchto států se však musí potýkat s obavou, že zájem USA rovněž spočívá ve snaze změnit tyto nedemokratické režimy v demokratické. Čína jim tak v tomto ohledu nabízí vztah, který je zbaven tense případné obavy z demokratizace. Přesto, že i Čína vyvíjí nátlak na tyto režimy a ty se pak v jeho důsledku reformují ekonomicky i politicky, jsou tyto reformy limitované a nevedou k demokratizaci, důvod je prostý - Čína je sama důkazem toho, že ekonomické reformy, které vedou k větší ekonomické a částečně i politické otevřenosti, nemusí ještě nutně vést k demokracii. Respekt k suverenitě tedy i nadále zůstává ústřední strategií ve vztazích k problémovým státům. Nelze tedy ani předpokládat, že přes výše zmíněný nátlak na vlády takovýchto států, se Peking stane konzistentním partnerem Západu v rámci jednání s takovými diktaturami. Čínu a její politiku lze v tomto ohledu spíše chápat jako možnost řešení v problematických případech, a to zejména právě kvůli schopnosti úspěšně vyvíjet nátlak na takové diktatury a ovlivňovat tak jejich politiku (Kleine-Ahlbrandt; Small, 2008: 2).

V rámci této podkapitoly považuji za vhodné zmínit termín, který souvisí právě s tímto přístupem k ekonomikám a politickému vývoji rozvojových zemí, jedná se o tzv. „pekingský konsensus“ (*Beijing Consensus*), který má být alternativou washingtonského konsensu, jakožto další možný model, dle kterého se dané státy mohou rozvíjet ekonomicky a politicky (Mitchell, 2007: 121). Přestože neexistuje konsensus ohledně toho, co „pekingský konsensus“ vlastně znamená, a co vše tento pojem zahrnuje, jedná se o termín, který popisuje investice, rozvojovou pomoc a obchodování Číny, bez dohledu Západu a západních institucí, jakými jsou Mezinárodní měnový fond, Světová banka a Ministerstvo financí Spojených států (Sautman; Hairong, 2008: 83). Tato čínská alternativa se od té západní liší důrazem na státní

⁶⁵ Důkazem změny v politice nevměšování se jsou peacekeepingové mise, kterých se Čína stala součástí v oblastech, kde má své ekonomické zájmy, a tedy je jejím zájmem takové oblasti politicky stabilizovat, což se týká zejména zemí v Africe (Kleine-Ahlbrandt; Small, 2008: 4). V roce 2008 měla Čína v sedmi peacekeepingových operacích v Africe na 1457 vojáků a pozorovatelů. Jejich přítomnost se týkala oblastí Súdánu, Pobřeží slonoviny, Libérie, Etiopie a Eritrey, Demokratické republiky Kongo a Západní Sahary. Globálně se pak Čína stala dvanáctým největším účastníkem, co se počtu nasazených pracovníků v peacekeepingovým misích týče, neboť celkový počet vyslaných vojáků a pozorovatelů do oblastí po celém světě, dosáhl v tomto roce takřka 2000 lidí (Shinn, 2008: 117). V roce 2012 si sice Čína pohoršila, a klesla na šestnáctou pozici, ovšem zároveň obsadila celosvětově sedmou příčku, a to kvůli výši příspěvků do rozpočtu peacekeepingových misí (UN (2012): *Background. Note United Nations Peacekeeping*, dostupné na: <http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/backgroundnote.pdf>, 16. 3. 2012).

vlastnictví, jakožto způsob vedoucí k zefektivnění ekonomiky, což je opak modelu liberalizace ekonomiky prosazovaného v rámci washingtonského konsensu, rovněž tak například právě zmíněným autoritativním přístupem a důrazem na suverenitu států, které jsou v rozporu s demokratickými požadavky Západu (Williamson, 2012: 16). Mnohé z rozvojových zemí Afriky se tak inspiřují boomem prosperující čínské ekonomiky s vidinou pozitivnější zkušenosti, než jakou měly s Evropou a s USA. Tyto země chápou čínský ekonomický růst jako příležitost, tedy nikoli jako hrozbu, Čínu samotnou pak vnímají jako nového partnera nabízejícího, po mnoha letech jejich nedostatečného ekonomického rozvoje a růstu, alternativní přístup, který přesahuje ten historický z Evropy a USA (Jiang, 2008: 59).

4.3. Kritika čínského působení v Africe

Čínské působení v Africe se nevyhnutelně setkává s kritickými ohlasy zejména ze strany Evropy a USA, a to navzdory tomu, že čínské investice a rozvojová pomoc v regionu se zdají být stále důležitějšími, neboť úspěšně snižují chudobu států, kterých se tyto investice týkají. Západní aktéři si v této souvislosti často stěžují na to, že Čína svým působením a formou pomoci podrývá jejich zájmy v rámci regionu. V tomto ohledu nelze popřít, že jednání Číny je z velké části postaveno jen na projektech, které slouží zejména zájmům čínských společností, na druhou stranu, mnohé z těchto projektů se opravdu ukazují jako prospěšné pro ekonomický i sociální rozvoj v regionu. Existují však takové aspekty čínských zámořských aktivit, které nejen že neřeší rozvojové problematiky v rámci regionu, ale zároveň jsou vnímány jako škodlivé pro jiné mezinárodní aktéry v Africe a pro image Číny samotné (Meidan, 2006: 86).

V rámci kritiky panují názory, že Čína rozvíjí své vztahy s Afrikou jen pro zajištění ropy a dalších nerostných surovin, to souvisí i s faktem, že se většina čínských přímých zahraničních investic a obchodních zájmů soustředí na státy, které disponují nerostným bohatstvím. Ekonomiky zemí s nedostatkem nerostných zdrojů jsou tak mimo čínský zájem, neboť často stagnují a takto, pro svoji neatraktivnost, nejsou schopny přilákat investory z ciziny (v tomto bodě si dovoluji upozornit na dvě přílohy vztahující se k ropným zásobám a produkci v Africe: Příloha č. 5 a Příloha č. 6. V této souvislosti pak považuji za vhodné komparovat tyto přílohy s Přílohou č. 4, a to pro představu toho, do jakých států Afriky jsou soustředěny obchodní zájmy Číny) (Lugt; Hamblin, 2011, 37). S touto kritikou souvisí i tzv. „nový kolonialismus“ či „nový ekonomický imperialismus“, kde pod pojmy „nový ekonomický imperialista“ nebo „kolonizátor“ rozumíme právě Čínu (Anshan, 2008: 36). Tento tzv. „nový kolonialismus“ je založen na představě, že čínské zájmy v Africe jsou

zaměřeny jen na těžbu nerostných surovin a na obchodování s nimi. Čína pak do Afriky exportuje levně vyrobené nekvalitní zboží. V důsledku toho tento čínsko-africký obchodní vztah není vnímán jako spolupráce, která vede k pokroku, ale právě ke koloniálnímu vztahu Číny vůči africkým státům (Haibing, 2008: 1). V rozporu s tímto tvrzením však i nadále zůstává fakt, že i díky čínským investicím a obchodu v posledních letech Afrika zaznamenala 5% ekonomický růst, zároveň tak tomuto tvrzení odporuje i formálně proklamovaný přístup k africkým státům, jakožto Číně rovným partnerů a stejně tak již výše tolik zmiňovaná politika nevměšování se do vnitřních záležitostí států, tedy respekt suverenity (Anshan, 2008: 36).

Jako další kritický ohlas na čínskou angažovanost v Africe lze uvést výtku, že podpora nedemokratických a vysoce represivních režimů z čínské strany, podrývá mezinárodní snahy a nátlak změnit politiku těchto zemí a podpořit tak dodržování lidských práv, a to vše právě s příslibem poskytnutí rozvojové pomoci. Zároveň tak západní aktéři chtějí dosáhnout případných ekonomických reforem, o které usilují instituce, jakými jsou Světová banka či Mezinárodní měnový soud. Čína tedy s investicemi do těchto zemí, které postrádají doprovodný nátlak na změnu vlády, maří dlouhodobé úsilí Západu změnit jejich režimy. Čína tímto nesleduje jen své ekonomické zájmy, ale hledá tak i politickou podporu v rámci problematiky uznání, respektive neuznání Taiwanu, jakožto jediného reprezentanta Číny a zároveň pak takto obrací pozornost od porušování práv v rámci svých domácích záležitostí (Meidan, 2006: 86). V této souvislosti lze uvést další bod kritiky, který se týká poskytování půjček a odpouštění dluhů ze strany Číny, neboť právě k tomuto jevu se vztahuje obava, že by se některé africké státy mohly opět dostat do nového cyklu zadlužení, což opět podrývá snahy Západu udělovat zemím afriky dluhové úlevy či úplná odpuštění zadlužení, které si tyto státy musely a musí zasloužit právě například reformami v ekonomické či politické oblasti (Alden; Alves, 2009: 18).

Západní země rovněž kritizují čínsko-africký obchod se zbraněmi. Čína, jak bylo zmíněno výše, prodává do Afriky zbraně již od 50. let 20. století. V tomto bodě se jeví jako vážný problém to, že zbraně a vojenská zařízení prodává i takovým africkým státům, jakými jsou Súdán či Zimbabwe, čímž opět podrývá snahy nastolit v těchto zemích mír.⁶⁶ Čína do Afriky vyváží zejména lehké zbraně. Navzdory faktu, že se v tomto ohledu nedá hovořit o

⁶⁶ Z neafrických zemí se prodej vojenských zařízení týká například Íránu, který je pro Čínu důležitým exportérem ropy a rovněž tak i účinným geopolitickým nástrojem ke snížení vlivu USA na Blízkém Východě. V Latinské Americe se vojenské obchodní vazby týkají například Kuby či Venezuely, která do Číny rovněž vyváží ropu (Shinn, 2008: 264).

velkých ziscích, Čína i nadále pokračuje v prodeji, důvodem toho je, že se takto snaží upevňovat svůj status mezinárodní velmoci. Čínské zbraně se tak stávají běžnými jak v národních armádách, tak i mezi ozbrojenými rebelskými skupinami. Čínské zbraně se rovněž objevily v Ugandě, Rwandě, Burundi a v nedávných případech i v Čadu či v Darfuru v Súdánu. Západ v tomto ohledu tedy kritizuje fakt, že se tyto zbraně objevují i v takových konfliktních situacích v Africe, kdy je na dovoz zbraní do daného státu uvaleno embargo (Shinn, 2008: 164).

Ze strany samotných obyvatel Afriky pak roste kritika vztahující se k projektům budování infrastruktury, kdy dochází k likvidaci místních firem, jelikož je Čína nezdědky kdy schopna nabídnout levnější projekty, domácí firmy se takto stávají nekonkurenceschopné a bankrotují. K tomu se pak dále váže problematika pracovní síly, kterou čínské firmy najímají, jelikož, dle uzavřených kontraktů, musí až 70% pracovní síly tvořit čínští dělníci, což rozhodně nepřispívá ke zvýšení zaměstnanosti obyvatelstva afrických států (Hansen, 2008: 3). V rámci tohoto bodu kritiky je také na místě poznamenat, že tato kritika ze strany Afriky se týká i čínských investic do projektů, které se ne vždy střetávají s potřebou obyvatelstva států, což samozřejmě příliš nepřispívá k úsilí redukovat chudobu v oblasti (Lugt; Hamblin, 2011: 35).

4.4. Případové studie

Čínské zájmy v Africe se týkají většiny států tohoto kontinentu. Čína v tomto ohledu svoji pozornost zaměřuje zejména na státy, které disponují nerostným bohatstvím.⁶⁷ Mezi takovéto státy patří i nejdůležitější ropní producenti kontinentu (Příloha č. 7), stejně tak jako státy, které disponují největšími ropnými zásobami v regionu (Příloha č. 8). V této části bakalářské práce se zaměřuji na čtyři případové studie, které rozdělují z níže specifikovaných důvodů do tří kapitol. V každé z těchto studií představuji významné africké ropné producenty, kteří exportují ropu do Číny, a kteří se stali vhodnými příklady pro bližší analýzu v rámci čínské energetické politiky v Africe. Konkrétně se zde věnuji těmto čtyřem státům: Angole, Súdánu, Jižnímu Súdánu a Libyi.

⁶⁷ Mezi takové země patří například: Angola (ropa), Súdán (ropa), Kongo – Brazzaville (ropa, dřevo, obecné kovy – měď, zinek, cín), Rovnicková Guinea (ropa, dřevo), Libye (ropa), Gabon (dřevo, železná ruda, mangan), Zambie (obecné kovy, měď), Nigérie (ropa), Jihoafrická republika (železná ruda, diamanty, obecné kovy, platina, mangan, měď, hliník), Ghana (mangan), Namibie (měď), Demokratická republika Kongo (obecné kovy), Kamerun (dřevo). Energetické zájmy Číny se v posledních letech rovněž soustředí na státy, jakými jsou Alžírsko, Čad, Mauritánie či, jak uvádím v jedné z případových studií, na Jižní Súdán, jedná se tedy o další africké producenty ropy (Shinn, 2008: 155-156).

4.4.1. Angola

Čínsko-angolské vztahy lze vysledovat do počátku 60. let 20. století, neboť právě v této době se Čína zapojila do podpory angolské války za nezávislost, kde započaly její vztahy s osvobozeneckým hnutím MPLA (*Movimento Popular para a Libertação de Angola*), které o několik let později, v roce 1975, získalo kontrolu nad nově nezávislou Angolou. Tyto vazby a jejich charakter k MPLA se ovšem postupně radikálně měnily (Alves, 2010: 6).

V rámci čínsko-angolských vztahů lze od poloviny 70. let rozlišit tři fáze: za první fázi lze pokládat položení základů diplomatickým vztahům, a to mezi lety 1975-1983, v tomto období byly vztahy mezi Pekingem a MPLA poznamenány čínskou podporou v rámci osvobozenecké války z 60. let⁶⁸; v následujícím, druhém období, které lze vymezit od roku 1983⁶⁹ až do roku 2002, se však tyto vztahy formalizovaly a zlepšily⁷⁰, což bylo dáno i personální změnou obou režimů na konci 70. let. V poslední, post-konfliktní fázi, tedy v období od roku 2002⁷¹ do současnosti, se čínsko-angolské vztahy odvíjely od ekonomických potřeb obou států. Pro Čínu se Angola postupně stávala stále důležitějším importérem ropy a Angola zase na oplátku získávala od Číny prostředky nezbytné pro rekonstrukci země, která byla zdevastována dlouhou občanskou válkou. Čína se tak rychle stala velice důležitým aktérem v rámci angolského ropného sektoru (Alves, 2010: 6).

⁶⁸ Peking rychle podporu MPLA přerušil, důvodem byl její příliš pro sovětský a urbanistický postoj. Peking tak v zápětí, v roce 1963, začal podporovat jiné osvobozenecké hnutí FNLA (*Frente Nacional de Libertação de Angola*), aby posléze svoji podporu přenesl na jiné osvobozenecké hnutí UNITA (*União Nacional para a Independência Total de Angola*), neboť jeho vedení mělo úzké vztahy s Čínou, navíc UNITA vyhledávala větší podporu u domorodého obyvatelstva a proklamovala maoismus jako svoji doktrínu. Ani tato ideologická orientace UNITA nepřiměla Peking, aby svoji podporu v roce 1970 opět nepřesunul, a to nejprve zpět k MPLA a posléze k FNLA (Alves, 2010: 5).

⁶⁹ V roce 1983 došlo k formalizaci diplomatických vztahů mezi Čínou a Angolou ratifikací dokumentu *The Joint Communiqué on the Establishment of Diplomatic Relations between the Government of the People's Republic of China and the Government of the Republic of Angola*. Na konci 80. let pak byla otevřena i čínská ambasáda v Angole (Corin, 2008: 5).

⁷⁰ Poté, co Angola v roce 1975 získala nezávislost, Peking i nadále podporoval FNLA a zároveň i UNITA, důvodem byla snaha zabránit vítězství MPLA, která byla podporována SSSR. Následně, když v 80. letech 20. století došlo ke zlepšení sovětsko-čínských vztahů, Čína začala formálně podporovat MPLA. V tomto období byly podepsány obchodní dohody a dohody o spolupráci. V roce 1988 byla založena Ekonomická a obchodní komise (*Economic and Trade Commission*), ta ovšem zůstala neaktivní až do přelomu nového tisíciletí. V 80. a 90. letech dominovala čínsko-angolským vztahům vojenská spolupráce, a to z důvodu krvavé občanské války, která v Angole probíhala od poloviny 70. let. V 90. letech se čínsko-angolské vztahy několikrát zhoršily kvůli nálezhům čínských zbraní u UNITA, Čína v této souvislosti však vždy popírala jakoukoli spolupráci s tímto hnutím (Alves, 2010: 5).

⁷¹ Válka v Angole skončila v roce 2002, v tomto roce zemřel lídr UNITA, Jonas Savimbi, následně došlo mezi MPLA a UNITA k dohodě, ve které MPLA zaručila všeobecnou amnestii všem stoupencům UNITA, zaručila jim plná práva a možnost participovat na vládě (Lee; Shalmon, 2008: 118).

Produkce ropy v Angole byla až do 90. let velice nízká, většina těžby se soustředila na oblasti enkláv. Největší z těchto enkláv je Cabinda, která je teritoriálně od zbytku země oddělena územím Demokratické republiky Kongo (Lee; Shalmon, 2008: 118). V roce 1986 angolská ropná produkce činila 280 tisíc barelů denně, V roce 2005 se již jednalo o 1,25 milionu barelů ropy denně, v roce 2007 se pak stala druhým největším producentem ropy v Africe, tuto příčku si udržuje až do dnešní doby.⁷² Ve stejném roce se stala i členem OPEC (Lee; Shalmon, 2008:118). V roce 2010 s 1851 tisíci barely ropy denně pak produkce ropy v Angole tvořila 2,3% z celosvětové produkce.⁷³ Ropný sektor hraje v současnosti velice důležitou roli v ekonomice Angoly, neboť dle Mezinárodního měnového fondu činí až 95% příjmů z celkového exportu země a více než 75% vládních příjmů.⁷⁴ Nutno dodat, že ropné zásoby ropy v Angole se za poslední desetiletí ztrojnásobily. Angola navíc disponuje zásobami lehké ropy, která je vzácnější (Lee; Shalmon, 2008: 118).

Z výše zmíněných důvodů dokázal Angolský ropný trh přitáhnout největší ze světových korporací, mezi které patří například Exxon, Mobil, BP, Eni, Agip, Total, nebo Chevron, všechny tyto korporace mají historické vazby na vládu země již od 70. let 20. století. Většina ropných společností si je vědoma výhod plynoucích z udržování dobrých vztahů s angolskou vládou, neboť právě ty jim umožňují získat přístup k rostoucím zásobám angolské ropy. Soutěživost je mezi těmito ropnými společnostmi pochopitelně velmi intenzivní (Lee; Shalmon, 2008: 118). Čínská pozice na angolském trhu byla v porovnání s ostatními aktéry daleko horší, neboť si musela naklonit vládu země, které minimálně na konci studené války aktivně oponovala. Mezi lety 1990 a 2004 se čínské působení v Angole vyznačovalo jen ojedinělou technickou asistencí v rámci zemědělství. Již dva roky poté však Angola zásobovala Čínu podílem přesahujícím 40% ropy, kterou Čína importovala z Afriky, což v tomto období činilo 15% z celkového čínského ropného importu (Lee; Shalmon, 2008: 118-119), v důsledku toho je nutné mezi výše zmíněné světové korporace nověji započítat i dvě čínské, státem vlastněné

⁷² V roce 2009 se dokonce stala největším producentem ropy v Africe, toto prvenství je ovšem spojeno s útoky na nigerijskou ropnou infrastrukturu, což v důsledku znamenalo pokles produkce ropy v Nigerii (EIA. Energy Information Administration (2011): *Country Analysis Briefs: Angola*. <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=AO>, 13.3.2012).

⁷³ British Petroleum (2011): *BP Statistical Review of World Energy. June 2011*. Dostupné na: http://www.bp.com/liveassets/bp_internet/globalbp/globalbp_uk_english/reports_and_publications/statistical_energy_review_2011/STAGING/local_assets/pdf/statistical_review_of_world_energy_full_report_2011.pdf, 3. 4. 2012.

⁷⁴ EIA. Energy Information Administration (2011): *Country Analysis Briefs: Angola*. <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=AO>, 13.3.2012.

společnosti, které hrají na angolském trhu s ropou důležitou roli – Sinopec a CNOOC.⁷⁵ Nabízí se tedy otázka - jak se tato situace mohla tak rychle změnit?

Po konci občanské války ležela angolská infrastruktura v ruinách. Vládní finanční zdroje po dlouhou dobu končily právě u financování konfliktu místo toho, aby směřovaly do dopravy, ekonomické infrastruktury či například elektrifikace. Angola tak nutně potřebovala kapitál a jedinou možností se jí stal Mezinárodní měnový fond, který souhlasil s poskytnutím půjčky, která si ovšem s sebou nesla podmínky, které angolskou vládu zavazovaly jak k transparentnosti reforem v zemi, tak k připojení se k stabilizačnímu programu MMF, což mělo vést k redukci inflace v zemi a stejně tak k dohledu nad rostoucími státními výlohami.⁷⁶ I přes odpor vůči reformám, které MMF tolik prosazoval, se Angola začínala těmto závazkům podřizovat, jelikož neexistoval alternativní zdroj kapitálu, ze kterého by mohla financovat nutnou renovaci infrastruktury. Pak ale na scénu vstoupila Čína (Lee; Shalmon, 2008: 119).

V roce 2004 Angole náhle ukončila vyjednávání s MMF, když označila jeho podmínky za „ponižující“, a prohlásil, že čínská Eximbank souhlasila s poskytnutím půjčky ve výši 2 miliard dolarů, která má být splacena během dvanácti let. Angola začala tuto půjčku splácet ropou, nejprve se jednalo 15 tisíc barelů denně, do roku 2008 se toto množství vyšplhalo až na 80 tisíc barelů ropy denně a předpokládá se, že by se toto množství mělo během deseti let vyšplhat až na 120 tisíc barelů ropy za den (Lee; Shalmon, 2008: 119-121). V roce 2010 již tvořil podíl ropy exportované do Číny až 45% z celkového množství Angolou exportované ropy (Příloha č. 9).⁷⁷

Půjčka, kterou Čína Angole poskytla, se rovněž vážala na podmínku, že musí být použita na projekty v rámci budování infrastruktury⁷⁸, což zahrnovalo výstavbu silnic, levnou bytovou

⁷⁵ EIA. Energy Information Administration (2011): *Country Analysis Briefs: Angola*. <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=AO>, 13.3.2012.

⁷⁶ MMF se v tomto ohledu zejména zajímal o časté mizení velkých příjmů z těžby ropy a s tím související neadekvátní užití těchto příjmů v rámci podpory sociálních potřeb Angoly. Angola tak musela začít zveřejňovat finanční údaje týkající se Sonangolu, národní ropné společnosti, aby je pak MMF mohl porovnat se skutečnými příjmy z ropy, s transakcemi finanční správy a s depozity národní banky. Vzhledem k tomu, že je Angola jednou z nejvíce zkorumpovaných zemí světa, tak se tento požadavek zdál být více než namístě (Lee; Shalmon, 2008: 119).

⁷⁷ EIA. Energy Information Administration (2011): *Country Analysis Briefs: Angola*. <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=AO>, 13.3.2012.

⁷⁸ V této souvislosti se nabízí otázka, jak tyto projekty v rámci infrastruktury fungují či budou fungovat poté, co jsou dokončeny, zejména pokud zvážíme angolský deficit lidských a institucionálních kapacit. Ačkoli angolská vláda vyvíjí snahy vztahující se ke školení pracovníků, kteří by byli schopni vybudované či budované projekty v budoucnu řídit, bylo by v tomto ohledu nerealistické domnívat se, že je schopna vyškolit dostatečné množství lidí stejně rychle, jako se v zemi buduje nová infrastruktura. Tuto problematiku zde zmiňuji z toho důvodu, že se k ní váže obava ohledně dlouhodobé závislosti Angoly na Číně, neboť Angola stále postrádá odborníky, kteří by byli případné technické problémy schopni řešit sami, tedy bez čínské pomoci (Campos; Vines, 2008: 25).

výstavbu, opravu angolské železnice, výstavbu nemocnic či telekomunikační sítě. Stejně tak se získané finanční prostředky měly využít v rámci vzdělávání obyvatelstva země či v rámci rozvoje zemědělství a rybolovu (Campos; Vines, 2008: 7). Takřka všechny tyto infrastrukturní zakázky pak byly přiděleny čínským společnostem.⁷⁹ K této půjčce se pak vážou i další výhody pro Čínu, nejvíce diskutovanými jsou v tomto ohledu prodeje podílů ropných bloků⁸⁰ (Lee; Shalmon, 2008: 119). V roce 2007 se Angole dostalo další peněžní půjčky ze strany Číny, a to opět ve stejné výši, tedy 2 miliard USD, která má být, stejně jako předešlá půjčka z roku 2004, vázána na projekty v rámci infrastruktury, což zahrnuje i projekty Sonangolu (*Sociedade Nacional de Combustiveis de Angola*), které se vztahují k těžbě ropy z mořského dna. Splatnost této půjčky je 15 let, s úrokovou sazbou 1,25% (Campos; Vines, 2008: 8).

Sonangol, angolská státem vlastněná ropná společnost, dokázala jasně využít čínských investic do ropného průmyslu v zemi, což je znát na rapidně rostoucích ziscích Sonangolu, který je jediným koncesionářem angolských ropných polí. Nicméně výhody pro obyvatelstvo Angoly plynoucí z čínských investic do ropného sektoru země jsou limitované. Sonangol zaměstnává pouhých 7 tisíc pracovníků, pokud pak zvážíme, že export ropy tvoří 95% příjmů

⁷⁹ Dle smluv, které Angola s Čínou uzavřela, je až 70% z těchto zakázek přiděleno čínským firmám, zbylých 30% zakázek pak případně angolským firmám. Ačkoliv se tento podíl může z pohledu angolských společností jevit jako velice nízký, ve skutečnosti jsou v mnoha případech domácí firmy tyto cíle neschopné splnit, důvodem toho jsou vysoké požadavky na kvalitu a rychlost splnění těchto projektů, které začaly být zohledňovány právě v souvislosti s výsledky čínských firem, jejichž projekty jsou kvalitně a navíc velice rychle realizovány. Angola navíc v tomto ohledu postrádá dostatečně silné a schopné firmy, které by byly popřípadě schopny vytvořit s čínskými společnostmi společné podniky, což by mohlo vést k úspěšnému předání technologií a čínského know-how. Angolská vláda tak stále čelí výzvě konsolidace svých firem a zlepšení jejich pozice na trhu alespoň do takové míry, aby se mohly stát partnery čínským firmám, od kterých by posléze mohly získávat cenné informace v rámci daného sektoru (Campos; Vines, 2008: 24).

⁸⁰ Ve stejné době, kdy Čína poskytla zmíněnou půjčku 2 miliard USD, mezinárodní pozornost upoutaly okolnosti prodeje 50% podílu ropného bloku společnosti Shell v Angole. Shell chtěla tento podíl prodat jedné z indických státem vlastněných společností ONCC Videsh. Tato indická společnost nabídla 620 milionů USD za tento poloviční podíl na těžebním poli, u jehož produkce se očekávalo, že v roce 2007 dosáhne až 240 tisíc barelů ropy denně. Navíc Indie k této částce nabídla dalších 200 milionů USD, které se vztahovaly k přestavbě angolské železnice (Lee; Shalmon, 2008: 120). Angolská vláda ovšem pomocí své národní společnosti Sonangol tuto nabídku srovnala. Když následně Sonangol těchto 50% podílů získal, 75% z nich prodal čínskému Sinopecu a 25% si ponechal. Toto nově vzniklé konsorcium dostalo název Sinopec-Sonangol International, zkráceně - SSI (Lee; Shalmon, 2008: 120). V roce 2006 byl podíl v tomto společném podniku 55% pro Sinopec a vlastnictví Sonangolu činilo 45% (Corin, 2008: 11). Spojitost mezi prodejem 50% z tohoto ropného těžbařského bloku a půjčkou 2 miliard USD není explicitní, ale přesto přetrvává silné podezření, že tyto dvě události byly přímo propojeny, jinak by se jednalo o příliš velkou shodu okolností. SSI v následujících letech získala další koncese, díky kterým získávala důležité podíly v rámci angolských ropných bloků (Lee; Shalmon, 2008: 120).

země⁸¹, je tento počet jedinců, který je zaměstnán Sonangolem v rámci tohoto sektoru, velmi nízkým číslem (Corin, 2008: 11).⁸²

Celkově lze z výše uvedených informací soudit, že Čína dokázala zužitkovat kompetitivní výhody, které vyplynuly, respektive stále plynou z jejich vazeb na angolskou vládu, které nabídla nízko úrokový úvěr, za něj posléze získala přístup k angolské ropě. V této souvislosti je ovšem nutné dodat, že stejným způsobem jako čínské společnosti, jednají například i francouzské či britské. Navíc na rozdíl od Súdánu, jak uvádím v následující kapitole, v Angole Čína nemá dominantní pozici na trhu s ropou a jeví se jako nepravděpodobné, že by takovou pozici do budoucna získala. Čínská přítomnost v Angole pouze vedla a vede k větší soutěživosti na trhu, což má vliv na růst cen ropy a samozřejmě pak na přístup Angoly k levným úvěrům (Lee; Shalmon, 2008:121-122).

Jako problém se nicméně v současné době jeví fakt, že Sinopec postrádá důležité technické vybavení a znalosti, které jsou nepostradatelné při těžbě ropy v hlubokých mořských vodách. Čína je v této souvislosti nucena spoléhat na ostatní partnery, se kterými na těžbě participuje (Lee; Shalmon, 2008: 122). Jako další problém lze uvést fakt, že Čína odmítá zaměstnávat místní dělníky, v důsledku toho je většina pracovníků v čínských společnostech tvořena Číňany, kteří žijí ve vlastních enklávách, neučí se místní jazyk, chodí do vlastních škol a žijí tak odděleně od domorodé populace. Čína na svoji obranu v této otázce například uvádí, že tento postup jí umožňuje jak zajištění disciplíny mezi pracovníky, tak dosažení větší produktivity v důsledku lepší komunikaci na pracovišti. Tyto čínské podmínky a postupy se ovšem ze strany domorodého obyvatelstva setkávají s nelibostí, která v několika případech dokonce přerostla v demonstrace proti působení Číny v zemi.⁸³ V tomto ohledu je čínský přístup až ironický, neboť v rámci vlastního území se v Číně uplatňuje

⁸¹ EIA. Energy Information Administration (2011): *Country Analysis Briefs: Angola*. <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=AO>, 13.3.2012.

⁸² Angola se navíc kvůli rostoucím cenám ropy stává čím dál více ekonomicky závislou na produkci ropy, což brání ekonomické diverzifikaci, v jejímž důsledku by případně mohlo dojít k větší industrializaci a posílení netěžebního sektoru průmyslu v zemi. Kvůli silné měně Angoly, jejíž síla se odvíjí od vysokých cen ropy, dochází ke zvyšování cen v zemi, a to i u ropných produktů. Ačkoliv je Angola vývozcem ropy, disponuje velice malými rafinerskými kapacitami, v důsledku toho musí až 70% ropných produktů dovážet ze zahraničí, což znamená prostý fakt, i když Angola začne více profitovat kvůli rostoucím cenám ropy, musí zároveň více investovat do dovozu ropných produktů, jejichž cena se pochopitelně také zvýšila (Corin, 2008: 15).

⁸³ V kontrastu s čínskými firmami se pak jeví praktiky jiných zahraničních aktérů v Angole, jako příklad lze uvést Chevron, jehož podíl zaměstnaných Angolanů tvoří 88% z celkové pracovní síly. Chevron taktéž aktivně podporuje zlepšení školního systému v Angole, dále pak úzce spolupracuje s místními úřady v rámci jejich snahy snížit počet nakažených virem HIV v zemi. Tím, že Chevron a další zahraniční nečínské firmy zaměstnávají domorodé obyvatelstvo, sice nezmění pohled centrální vlády na čínské působení v zemi, každopádně si v této souvislosti tyto firmy vylepšují svoji image na lokální úrovni (Lee; Shalmon, 2008: 122-123).

požadavek, že cizí firmy musí zaměstnávat místní obyvatelstvo, aby zde mohly podnikat, mimo své hranice tak Čína toto své pravidlo zjevně naprosto ignoruje (Lee; Shalmon, 2008: 122).

Čínské působení v Angole se ze strany Západu setkává s odporem, a to zejména v souvislosti s jeho snahou přinutit angolskou vládu k přijetí reforem, které by vedly k větší transparentnosti systému a tím i ke snížení vysoké míry korupce v zemi. Tím, že Čína Angole nabídla půjčky, které nejsou svázány s takovým nátlakem na přijetí nezbytných reforem, podrývá snahy Západu a institucí jakou je právě MMF, situaci v Angole změnit. V této souvislosti navíc například firmy USA musí dodržovat Zákon o zahraničních korupčních praktikách USA, zatímco čínské firmy nejsou podobně omezovány. Fakt, že Čína ignoruje záležitosti týkající se transparentnosti, je vnímáno jako její kompetitivní výhoda, a to zejména v oblasti angolské jurisdikce, která se vyznačuje vysokou mírou zkorumpovanosti (Lee; Shalmon, 2008: 123).

Pokud ovšem skutečně chceme v tomto bodě Čínu nařknout z toho, že její investice a obchodování s Angolou podrývají snahy Západu, musíme předpokládat, že v případě, kdyby Čína Angole v roce 2004 nenabídla půjčku, případné požadavky MMF na transparentnost by byly skutečně Angolou přijaty a následně také její vládou prosazovány. Navíc musíme zvážit i to, že za těchto okolností by Angola musela být závislá výhradně na MMF, na který by musela spoléhat při snaze dosáhnout odpuštění svých dluhů a zároveň získávání dalšího kapitálu. Fakt, že dnes Angola dokáže získávat finanční prostředky z evropských, čínských a indických bank, svědčí o tom, že přístup ke kapitálu nemusí být do budoucna tolik restriktivní překážkou. Pokud tedy zvážíme tuto možnost přísunu kapitálu jak mimo MMF, tak i mimo čínské banky, potom i v případě, kdyby Čína Angole skutečně nenabídla půjčky, nemuselo by nevyhnutelně dojít k tomu, že by se Angola stala závislou výhradně na prostředcích z MMF, a nemuselo by tedy ani dojít k přijetí a implementaci případných reforem v Angole, které prosazuje právě MMF (Lee; Shalmon, 2008: 124).

4.4.2. Súdán a Jižní Súdán

Po desítkách let trvající občanské války došlo v roce 2005 mezi dnešním Súdánem a Jižním Súdánem k podpisu mírové smlouvy – *Comprehensive Act Agreement (CPA)*. Tato smlouva zavedla rozdělení příjmů z ropy na rovný díl mezi obě území, zároveň zavazovala k vypsaní referenda v Jižním Súdánu, které se mělo týkat jeho získání nezávislosti na Súdánu. V lednu roku 2011 se referendum uskutečnilo a v červenci téhož roku vznikl nezávislý stát

Jižní Súdán s Jubou, jakožto hlavním městem.⁸⁴ Důvodem, proč v rámci této případové studie spojuji tyto dva státy do jediné kapitoly, je prostý fakt, že ačkoli se jedná o nezávislé státy, jsou tyto dvě země spojeny nejen historicky, ale v současné době mezi nimi stále přetrvávají spory týkající se rozdělení území, kde se nacházejí důležité ropné rezervy, stejně tak jako například spory vztahující se k rozdělení příjmů z těžby ropy na těchto územích. Proto v této souvislosti nepokládám za vhodné vytvořit dvě oddělené případové studie, nejen pro komplikovanost, která by vzešla ze snahy zachytit takto vztahy obou států, ale stejně tak pro komplikovanost zachycení role Číny, která se rovněž podílela na důležitém historickém vývoji obou zemí a jejíž role je v současnosti v rámci těžby ropy pro oba státy stále velice důležitou.

V předchozí kapitole jsem zmínila kritiku, která se týká čínských aktivit v Angole, nicméně je to právě kontroverzní postoj vůči Súdánu (j.)⁸⁵, kterým Čína dokázala upoutat nejvíce mezinárodní pozornosti, a to zejména ze strany Západu. Stejně jako v případě Angoly, i u súdánských zásob ropy se v budoucnu předpokládá jejich růst, důvodem toho je fakt, že v Súdánu a Jižním Súdánu stále existují území, která i nadále zůstávají neprozkoumaná. Na rozdíl od Angoly ale Čína v Súdánu (j.) čelí velice malé konkurenci ze strany Západu, který odsuzuje politiku Chartúmu a této své strategii také podléhá jeho zájem, respektive nezájem, v této oblasti ropu těžit. Súdán (j.) takto představoval a představuje pro Čínu unikátní příležitost získat přístup k významnému množství ropy. Tato příležitost si s sebou ovšem nese vysokou cenu ve formě mezinárodní kritiky a ve svém důsledku se zejména v dlouhodobé perspektivě nemusí zdát až tolik výhodnou, jako se kdysi na počátku čínsko-súdánské (j.) spolupráce jevila (Lee; Shalmon, 2008: 124).

Jak již bylo napsáno výše, čínské vztahy s mnohými státy Afriky lze vysledovat od 50. let 20. století, kdy ze strany Číny docházelo k podpoře revolučních hnutí. V případě Súdánu (j.) ovšem Peking podporoval vládu v Chartúmu již od první fáze občanské války, která zde v 50. letech propukla (Attree, 2012: 16), vztahy obou zemí se následně upevňovaly zejména v průběhu 70. let⁸⁶, tedy v období mezi jednotlivými fázemi občanského konfliktu (HSBA,

⁸⁴ EIA. Energy Information Administration. (2012): *Country Analysis Briefs: Sudan and South Sudan*. Dostupné na: <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=SU>, 3.4.2012.

⁸⁵ Tímto označením – (j.) – je myšlen Súdán do 9. 7. 2012, tedy oblast zahrnující i území dnešního Jižní Súdán, označení (j.) tedy znamená *jednotný*. Pokud pak v této práci uvádím název Súdán, za kterým nenásleduje označení (j.), jedná se státní útvar vzniklý po 9. 7. 2012 (BBC (2011): *South Sudan's Flag Raised at Independence Ceremony*. 9.7.2012. Dostupné na: <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-14092375>, 13.4.2012).

⁸⁶ Peking v roce 1971 podpořil potlačení pokusu o komunistický převrat v zemi, což vztahy obou zemí výrazně zlepšilo, neboť Čína nabídla Súdánu (j.) pomoc zejména v problematice výcviku vojsk a dodávkami armádního zařízení. Už v této době navíc kromě vojenské výpomoci poskytl Peking Chartúmu finanční půjčky. Když v roce 1972 došlo k uzavření míru v Addis Ababě, jenž ukončil první fázi občanské války, zvýšila Čína svoji pomoc

2007: 1). V druhé fázi války, tedy na počátku 80. let 20. století pak v této podpoře pokračovala a v duchu politiky neintervence Peking i nadále strnil Chartúmu v jeho boji proti rebelskému hnutí SPLM/A (*Sudan People's Liberation Movement/Army*), touto cestou si tedy Čína dokázala vytvořit přátelské vztahy s izolovaným chartúmským režimem *Národní islamistické fronty* - NIF. Tato silná vazba mezi Pekingem a Chartúmem se vyznačuje vládní, stranickou, vojenskou a obchodní spoluprací (Attree, 2012: 16).

V 90. letech následně došlo k nárůstu obchodu mezi těmito dvěma státy a v roce 1994 súdánská vláda vyzvala Čínu, aby se stala součástí rozvoje jejího ropného sektoru. V roce 1995 pak Súdán získal od Číny nízko úrokovou půjčku, po níž následovala dohoda týkající se financování súdánského ropného sektoru Čínou, vzápětí tak CNPC započala svoji činnost na ropném bloku v oblasti Jižního Darfuru, od roku 1996 pak CNPC následovaly i jiné ropné společnosti ze zahraničí (HSBA, 2007:1). Ropa byla na území Súdánu objevena již počátkem 70. let, ovšem až do roku 1999 nevyvezl Súdán (j.) jediný barel ropy. Když tedy v 90. letech začala Čína vyjednávat svoji účast v rámci těžby súdánské ropy, byly možnosti těžby v Súdánu (j.) neprozkoumané, v následujících letech se pak potvrdily domněnky geologů, kteří předpokládali, že tato oblast disponuje velkými, do té doby neobjevenými zásobami ropy. Číně se tak naskytl obrovská příležitost - získat obrovské množství ropy, a to na trhu, kde je minimální konkurence (Lee; Shalmon, 2008: 125).

V této souvislosti je nutné dodat, že se Súdán v té době, tedy v druhé polovině 90. let, musel potýkat s finančními problémy. Jeho dluh tehdy činil 250% HDP, přičemž jen výše úroků dosahovala 4,5 miliard USD denně a zároveň se súdánská vláda potýkala s občanskou válkou, která státní pokladnu denně stála až 1 miliardu USD (Lee; Shalmon, 2008: 125). V takovéto situaci se jedinou možnou záchranou stala pro súdánskou vládu těžba ropy a tedy i příjmy z ní. Čína se tak pro nezájem ze strany Západu stala jedinou zemí, která byla připravena vyplnit toto vakuum v rámci ropného těžebního sektoru. Čína posléze získala ropné koncese za velice výhodných podmínek, jako příklad této výhodnosti lze uvést to, že Súdán nepožadoval restrikce ohledně kompenzace z profitu, navíc CNPC byla osvobozena od platby daní za export ropy. Z čistě obchodního hlediska se tedy investice v Súdánu jevily jako příliš výhodné na to, aby je Čína mohla odmítnout (Lee; Shalmon, 2008: 125).

vůči Súdánu. Čínsko-súdánské (j.) vztahy se sice na konci 80. let zhoršily v důsledku převratu *Národní islámské fronty*, ovšem právě v této době došlo k události týkající se studentských protestů v Číně, tedy i čínského tvrdého zákroku, proti těmto akcím. V důsledku toho se Čína musela vypořádat s mezinárodní izolací, které se jí v reakci na tyto události dostalo, a tedy hledala možné alternativní obchodní partnery a mezinárodní podporu, v této souvislosti došlo následně k obnovení podpory súdánskému režimu, tedy NIF (HSBA, 2007: 1).

Čína si na Súdánském trhu rychle získala dominantní postavení, což dokládá i fakt, že v roce 2011 byla tehdy již v rámci exportu ropy obou zemí – Súdánu a Jižního Súdánu – s 66% z celkového exportu ropy hlavním vývozcem (Příloha č. 10).⁸⁷ Čína se tedy pro Súdán (j.) stala kriticky důležitou, neboť kromě toho, že se stala důležitým exportérem více než poloviny produkce ropy v zemi, mezi lety 1990 a roku 2006 taktéž v tehdy ještě jednotném Súdánu (j.) ztrojnásobila počet svých pracovníků, a to na 24 tisíc. Navíc čínské neropné investice se pro zemi staly, stejně jako v Angole, velice důležitými pro obnovu infrastruktury, kdy mezi nejvýznamnější projekty, které lze jmenovat, patří například výstavba hydroelektrárny, nového letiště v Chartúmu nebo například zprovoznění několika textilních továren (Lee; Shalmon, 2008: 125). Stejně jako v případě Angoly i v Súdánu (j.) Čína poskytuje půjčky a odpouští dluhy, příkladem takovýchto gest z čínské strany může být rok 2001 a odpuštění více jak poloviny ze súdánského dluhu který činil 63 milionů USD nebo následně rok 2007, kdy Čína Súdánu odpustila dluh ve výši 70 milionů USD a zároveň Súdánu poskytla půjčku ve výši 13 milionů USD, a to s nulovým úrokem (Attree, 2012: 23). Čína taktéž v současnosti například podporuje rozvoj zemědělství, a to jak v Súdánu, tak v Jižním Súdánu, což se jeví, stejně jako tomu je v případě Angoly, jako velice důležitá pomoc, neboť oba státy zoufale potřebují diverzifikovat své ekonomiky. Další významná forma pomoci ze strany Číny se týká například oblasti zdravotnictví, tedy i výstavby nemocnic a jiných lékařských zařízení, stejně tak jako poskytování kvalifikovaného čínského personálu (Attree, 2012: 24).

Jak uvádí *British Petroleum* ve své statistice z roku 2011, v roce 2010 činily ropné rezervy Súdánu (j.) 0,5% z celosvětových zásob ropy, v rámci afrického kontinentu se pak jedná o páté největší množství zásob.⁸⁸ Súdánská (j.) produkce v roce 2010 činila 486 tisíce barelů ropy denně, z celosvětového hlediska se jedná o 0,6% z celkové produkce ropy ve světě. V rámci tohoto bodu je ovšem důležité poznamenat, s jakou rychlostí produkce ropy v Súdánu (j.) za poslední dekádu stoupla. V roce 2000 činila 174 tisíc barelů ropy denně, množství vyprodukované ropy v Súdánu v roce 2010 je tedy takřka trojnásobkem množství z roku 2000.⁸⁹ V budoucnu se nicméně předpokládá pokles produkce ropy, zejména v oblasti ropných polí Jižního Súdánu. Důvodem je fakt, že v roce 2012 by tato pole měla dosáhnout

⁸⁷ EIA. Energy Information Administration. (2012): *Country Analysis Briefs: Sudan and South Sudan*. Dostupné na: <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=SU>, 3.4.2012.

⁸⁸ British Petroleum (2011): *BP Statistical Review of World Energy. June 2011*. Dostupné na: http://www.bp.com/liveassets/bp_internet/globalbp/globalbp_uk_english/reports_and_publications/statistical_energy_review_2011/STAGING/local_assets/pdf/statistical_review_of_world_energy_full_report_2011.pdf, 3. 4. 2012.

⁸⁹ Tamtéž.

vrcholu své produkce ropy a po roce 2015 se předpokládá její rychlý pokles. Pokud se neobjeví v oblasti Jižního Súdánu nové ropné zásoby, i když se jejich existence předpokládá, může tento velice rychlý pokles produkce znamenat naprostou katastrofu pro tamní ekonomiku, neboť příjmy z ropy tvoří až 98% všech domácích příjmů tohoto nově vzniklého státu (Shankleman, 2011: 12-13), stejně tak jako pro Súdán, jehož příjmy z ropy tvoří 90% domácích příjmů.⁹⁰

Současnou situaci v Jižním Súdánu a Súdánu komplikuje interdependence obou zemí, a to právě kvůli ropnému průmyslu, neboť ačkoliv pochází až 75% veškeré vyprodukované ropy z oblasti dnešního Jižního Súdánu, všechny ropovody, rafinérie a exportní infrastruktura se nachází na Severu (Příloha č. 11). Tato situace způsobila spory mezi oběma zeměmi týkající se ropovodů a exportních transnitních poplatků.^{91 92} Důsledkem těchto sporů pak došlo k reakci ze strany Jižního Súdánu, který v lednu roku 2012 oznámil zastavení produkce, a to až do té doby, dokud nebude vyjednána spravedlivá dohoda ohledně transnitních poplatků, anebo dokud nebude postaven alternativní ropovod (Příloha č. 12).^{93 94} V době, kdy je psána tato bakalářská práce, i nadále zůstává veškerá produkce ropy v Jižním Súdánu zastavena a je nejasné, kdy dojde k jejímu obnovení.⁹⁵

Jak jsem již uvedla v úvodu této podkapitoly, Čína kvůli své činnosti v jednotném Súdánu na sebe dokázala upoutat mezinárodní pozornost, a to zejména pro roli, jakou sehrála během druhé fáze občanské války. Považuji zde tedy za důležité této její roli věnovat větší pozornost.

⁹⁰ EIA. Energy Information Administration. (2012): *Country Analysis Briefs: Sudan and South Sudan*. Dostupné na: <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=SU>, 3.4.2012.

⁹¹ Tento spor má příčinu už v samotné CPA, která v roce 2005 neurčila provize týkající se post-nezávislého mechanismu určování ropného podílu a s tím i souvisejícího mechanismu transnitních plateb. V důsledku toho pak po secesi v roce 2012 došlo ke sporům, kdy Chartúm žádal transnitní poplatek ve výši 32-36 USD za barel, zatímco Juba trvala na poplatku méně než 1 USD za barel, ačkoli se jedná o obrovský rozdíl, je v tomto ohledu nutné dodat, že to je právě požadavek ze strany Juby, který se spíše blíží mezinárodním standardům (EIA. Energy Information Administration. (2012): *Country Analysis Briefs: Sudan and South Sudan*. Dostupné na: <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=SU>, 3.4.2012).

⁹² Kromě zde zmíněných sporů existují i nadále další nevyřešené otázky obou států, ty se například týkají demarkace a správy společných hranic, práv občanů žijících v těchto dvou státech nebo například rozdělení dluhů, zdrojů a příjmů obou států (Attree, 2012:2).

⁹³ EIA. Energy Information Administration. (2012): *Country Analysis Briefs: Sudan and South Sudan*. Dostupné na: <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=SU>, 3.4.2012.

⁹⁴ Jižní Súdán má v plánu postavit dva ropovody, které by vedly pře území Keni a Etiopie, přičemž jeden by končil v přístavu Lamu, druhý, vedoucí přes Etiopii, pak v přístavu v Džibuti. První z ropovodů, tedy ten přes území Keni, má být dlouhý přes 1600 kilometrů, Jižní Súdán jej chce postavit během 18 měsíců. Takto krátká doba výstavby ropovodu se nicméně jeví jako neuskutečnitelná, neboť dle odborníků výstavba ropovodu o takovéto délce bude trvat minimálně 2-3 roky, jelikož Jižní Súdán postrádá potřebnou logistiku, cesty a zejména zde panuje obava nad schopností zajistit bezpečnost okolního území ropovodu (EIA. Energy Information Administration. (2012): *Country Analysis Briefs: Sudan and South Sudan*. Dostupné na: <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=SU>, 3.4.2012).

⁹⁵ CNN (2012): *Sudan and South Sudan May Slide Back to War, World Powers Warn*, 28. 3. 2012, dostupné na: <http://edition.cnn.com/2012/03/28/world/africa/sudan-violence/index.html>, 22.4. 2012.

Pro pochopení problematiky konfliktu samotného tak zde velice stručně uvádím okolnosti občanské války v Súdánu (j.). V rámci tohoto konfliktu lze vysledovat několik příčin jeho vzniku, a to včetně selhání v redistribuci zdrojů mezi Severem a Jihem, etnická a náboženská odlišnost obyvatel země a v neposlední řadě to je právě objevení ropy. Důsledky tohoto konfliktu byly a stále jsou katastrofální pro oba v současnosti již nezávislé státy^{96 97} (Attree, 2012: 2)

Fakt, že se většina ropných zásob Súdánu (j.) nacházela na jihu země (dnes v Jižním Súdánu), nehrál po dlouhou dobu významnější roli, ovšem jen do doby, než se zjistilo, že tyto zásoby nejsou tak malé, jak se původně odhadovalo. V důsledku nálezů nových ropných zásob na jihu země, začala centrální vláda v Chartúmu uplatňovat větší kontrolu nad těmito, ropou disponujícími lokacemi. Tato snaha centra o získání větší kontroly nad nerostnými zdroji vedla k výstavbě ropovodu, který směřoval k rafinérii postavené poblíž Chartúmu, tedy 1000 kilometrů od ropných polí na jihu. Tato investice pomohla Chartúmu v jeho záměru kontrolovat zisky z ropy, které posléze mohl využít na financování své armády a jiných ozbrojených skupin. Čína v této době Chartúmu pomáhala poskytováním svých odborníků a dělníků, aby mohlo posléze dojít k rychlému pokroku v rámci výstavby ropovodů, rafinérií a těžebních zařízení v oblasti produkce ropy. Jinými slovy – Čína se v této souvislosti stala pro Súdán (j.) klíčovou smluvní stranou v rámci výstavby súdánského ropného průmyslu (Lee; Shalmon, 2008: 126).

Když zvážíme fakt, že příjmy z ropy tvořily hlavní prostředky pro financování občanské války ze strany Chartúmu, je pak pochopitelné, že hlavní cíle útoků ze strany rebelů tvořila zejména ropná zařízení. Čína se tedy za těchto okolností dostala do složité situace, kdy se musela postarat o ochranu nejen svých dělníků, ale pochopitelně i jí financovaných ropných zařízení v Súdánu (j.). Číně se tak v této souvislosti nabízely tři možnosti, jak tuto situaci vyřešit: jako první se nabízel odchod ze Súdánu (j.) a zanechat tak zde své investice; druhá

⁹⁶ V tomto ohledu je nutné poznamenat, že i nadále v mnoha oblastech Súdánu (j.) probíhají konflikty mezi jednotlivými kmeny, které zde žijí. Příčinami těchto vnitřních konfliktů jsou například spory o území či chudoba, přičemž většina z těchto konfliktů se odehrává na území dnešního Jižního Súdánu. Kromě občanské války mezi Súdánem a Jižním Súdánem a dalších lokálních konfliktů na jihu, ozbrojený konflikt taktéž zachvátil území Darfuru a Východního Súdánu (Attree, 2012: 2).

⁹⁷ Konflikt v Súdánu (j.) měl dlouhodobý katastrofální dopad jak na obyvatelstvo státu, tak na jeho rozvoj. Druhá fáze války mezi, která probíhala mezi lety 1983 a 2005, si vyžádala na dva 2 miliony obětí a vyhnala z domovů na 4 miliony lidí, a to zejména v dnešním Jižním Súdánu. Kromě toho 22 let trvající válka zničila existující infrastrukturu a zamezila vzniku potřebných institucí a služeb, obyvatelstvo Súdánu (j.) tak muselo dlouhou dobu čelit špatným životním podmínkám. Súdán (j.) pak po skončení této války patřil mezi nejméně rozvinuté země světa. Konflikt také nevyhnutelně změnil súdánskou společnost, která se pro dosažení svých cílů a zájmu naučila užívat násilných metod, došlo taktéž k oslabení důležitých tradičních struktur a zároveň k velikému rozšíření zbraní ve společnosti (Attree, 2012: 2).

možnost již nepočítala s odchodem ze Súdánu (j.), naopak sem měla být poslána ochranka pro zajištění bezpečnosti dělníků a manažerů; třetí možnost se pak naskytl v poskytnutí asistence a vybavení súdánské armádě, která by poté mohla chránit čínské občany v Súdánu (j.). Čína si zvolila kombinaci druhé a třetí možnosti, ačkoliv je nutné v tomto bodě poznamenat, že neexistuje jasný důkaz ohledně toho, že by kdy čínské armádní jednotky byly přítomny v tehdy jednotném Súdánu, z pohledu rebelů však Čína jednoznačně stranila severu a vojenské vládě v Chartúmu⁹⁸ (Lee; Shalmon, 2008: 126-127).

Daleko více mezinárodní pozornosti si Čína získala svým postojem vůči jiné konfliktní oblasti v Súdánu – Darfuru. V této souvislosti se zjevně nabízí otázka: co má Čína společného s oblastí, která nedisponuje nerostným bohatstvím? Odpověď na otázku je jednoduchá – v Darfuru působí militantní skupiny, které získávají finance a jiné formy podpory ze strany Chartúmu, vládě v Chartúmu se pak dostává finanční a jiných forem podpory ze strany Číny (Lee; Shalmon, 2008: 128).

V roce 2006 došlo ze strany vyšetřovatelů OSN k objevu, při kterém se zjistilo, že většina ručních palných zbraní, které byly použity v Darfuru pochází z Číny, a to navzdory mezinárodnímu zákazu prodeje zbraní v tomto regionu. Amnesty International pak následně v této souvislosti uvedla, že Čína rovněž poskytuje Chartúmu stovky vojenských vozidel, které používají arabské milice. Čína na toto nařčení odpověděla, že mnoho dalších zemí prodává zbraně a většina vybavení a zbraní, které OSN ve své zprávě uvedla, byly prodány Chartúmu během konfliktu mezi Súdánem a Jižním Súdánem. Fakt, že se následně objevily v konfliktu v Darfuru je tedy již mimo její kontrolu. Dále pak uvedla, že mezinárodní embargo, které OSN na prodej zbraní v Súdánu (j.) uvalila, se netýkalo samotného prodeje zbraní Chartúmu, ale pouze zakazovalo dopravovat zbraně do samotného Darfuru (Lee; Shalmon, 2008: 128-129).

Je to ale právě masakr v Darfuru, na kterém je nejvíce viditelná Čínou prosazovaná politika nevměšování se do vnitřních záležitostí států a zároveň, jak jsem zmínila v jedné

⁹⁸ V této souvislosti je ovšem nutné poznamenat, že fakt, že Čína po dlouhou dobu podporovala vládu Chartúmu v její represivní politice vůči jižní oblasti Súdánu (j.), neodradilo už v roce 2004 opoziční hnutí SPLM/A navázat s Čínou kontakt. Vedení SPLM/A si již v této době bylo vědomo významnosti Číny, a to nejen jakožto důležitého exportéra ropy, ale zejména jako stálého člena Rady bezpečnosti OSN, tedy aktéra, který disponoval důležitým vlivem na případné budoucí uznání Jižního Súdánu, jakožto nezávislého státu. Ovšem stejně tak Čína musela zvážit situaci, kdy jí hrozilo, že odmítnutím uznání Jižního Súdánu, jakožto suverénního státu, přijde v budoucnu o důležité dodávky ropy. Po podepsání CPA se pak tyto vztahy s Čínou začaly rapidně posilovat, čehož důkazem může být i podepsání přátelské dohody mezi SPLM/A a Komunistickou stranou Číny už v roce 2005, od tohoto roku taktéž zintenzivněly státní návštěvy mezi Čínou a Jižním Súdánem. V roce 2008 došlo k založení čínského konzulátu v Jubě. Když 9. července roku 2011 vznikl nezávislý stát Jižní Súdán, patřila Čína mezi první země, které jej oficiálně uznaly (Attree, 2012: 17)

z předchozích kapitol, jedná se o případ, kdy si Čína začala uvědomovat slabiny jí prosazované politiky, a kdy v důsledku toho došlo alespoň k částečnému obratu v přístupu k této problematice nevměšování se a tedy i nedotknutelnosti suverenity státu za jakýchkoli okolností (Kleine-Ahlbrandt; Small, 2008: 4). Po několika letech odmítání rezolucí OSN a tedy i požadavků na rozmístění peacekeepingových misí v Darfuru, tak v roce 2006 došlo k důležitému zlomu v této čínské strategii (Lee; Shalmon, 2008: 129).

V dubnu roku 2006 došlo k hlasování v Radě bezpečnosti OSN, při němž se mělo dospět k rozhodnutí o uvalení sankcí na súdánskou vládu právě v souvislosti s událostmi v Darfuru, Čína se tehdy zdržela hlasování. Ovšem už v létě v roce 2006 začal tento konflikt ohrožovat čínské zájmy v této oblasti, neboť došlo k selhání při vyjednávání mírové dohody. Konflikt tak začal rychle eskalovat a rozšiřovat se i mimo území Súdánu (j.), a to do jiné oblasti, kde měla Čína své zájmy - do Čadu, neboť právě v Čadu Peking v té době přislíbil investice do temnějšího ropného sektoru. Navíc v té době začal sílit i mezinárodní tlak na ukončení darfurské genocidy a začaly se stále častěji objevovat návrhy na vojenskou intervenci ze strany Západu, což jen posílilo čínskou obavu z ještě větší destabilizace této oblasti. Následně, v důsledku této obavy, sama Čína začala vyvíjet nátlak na súdánskou vládu, aby přijala plán navrhovaný tehdejším Generálním tajemníkem OSN, Kofim Annanem, který zahrnoval rozmístění hybridní peacekeepingové mise vzniklé ve spolupráci Africké Unie a OSN v Darfuru (Kleine-Ahlbrandt; Small, 2008: 4).

Chartúm tuto dohodu ovšem dlouho odmítal, Čína pak v této souvislosti považovala souhlas Chartúmu za nutný, aby se tato peacekeepingová mise mohla uskutečnit, nadále tak na Chartúm vyvíjela nátlak, aby rezoluci OSN přijal. Počátkem roku 2007 Chartúm nakonec souhlasil s rozmístěním vojsk OSN v Darfuru, nicméně se jednalo o pouhých 3 tisíce vojáků, a to včetně s 275 čínskými vojenskými inženýry, přičemž původní návrh počítal až s 20 tisíci vojáky, tento původní návrh se nicméně přece jen podařilo realizovat, a to v červenci roku 2007 (Kleine-Ahlbrandt; Small, 2008: 5). Ačkoli nakonec došlo ke značnému zmírnění obsahu původního návrhu z roku 2006, v důsledku prosazení tohoto návrhu bylo ukončeno bombardování oblasti Darfuru súdánskými vládními ozbrojenými silami a taktéž se dostalo ochrany civilistům a humanitárním pracovníkům působícím v této oblasti. (Kleine-Ahlbrandt; Small, 2008: 5).

I přes zjevnou změnu postoje Číny v problematice nevměšování, má stále tato její strategie výrazné limity, čehož příkladem může být i postoj k principům Mezinárodního trestního soudu, kdy Čína na jednu stranu souhlasí s tím, že jednotlivci musí být postaveni před soud při porušení lidských práv a humanitárního práva v Darfuru, zároveň však Čína

tvrdí, že nikdo nemá právo na zpochybnění imunity hlavy státu a v této souvislosti kritizuje obvinění súdánského prezidenta Umara al-Bašíra ze strany MTS. Číně se následně dostalo velké mezinárodní kritiky, když v roce 2011 al-Bašíra uvítala v Číně, jakožto na jeho první oficiální návštěvě mimo africký kontinent poté, co byl obviněn MTS. Tuto oficiální návštěvu však Čína prezentuje jako veřejně projevenou podporu mírových vztahů mezi Súdánem a Jižním Súdánem (Attree, 2012: 18). Daleko významnějším příkladem limitu této politiky, kterou Peking zastává je pak bez pochyb tvrzení *Amnesty International*, tedy že i nadále, a to přes zbrojní embargo OSN z roku 2004, Čína do Súdánu spolu s Ruskou federací a s Běloruskem dováží zbraně (Amnesty International, 2012: 7).

Do budoucna lze ze strany Číny očekávat snahu udržet si dobré vztahy jak s režimem v Súdánu, tak s režimem v Jižním Súdánu, a to zároveň při podpoře udržení stability a mírových vztahů mezi oběma zeměmi. Tyto vztahy mají být postaveny na rovnosti a vzájemné výhodnosti. Oběma státům pak Čína v rámci této politiky hodlá nabídnout navýšení své asistence v problematice výstavby infrastruktury a v posílení jejich ekonomik, což má přirozeně ve svém důsledku posílit i čínské možnosti přístupu ke zdrojům nerostných surovin (Attree, 2012: 19).

4.4.3. Libye

Čínsko-libyjské vztahy lze vysledovat do počátku 70. let 20. století, kdy v roce 1971 Muammar Kaddáfí uznal ČLR, nicméně až do roku 1978 tyto dva státy neměly diplomatické vztahy, neboť právě až do roku 1978 Libye udržovala diplomatické vztahy s Taiwanem. Od konce 70. let se vztahy Libye a Číny začaly zlepšovat, a to třeba i kvůli názoru na problematiku lidských práv, kdy jejich chápání obě země sdílely. Počátkem 80. let pak v Libyi začaly působit první čínské firmy, a to zejména v projektech týkající se budování infrastruktury v zemi. Rovněž tak byly ve stejné době podepsány dohody, které se vztahovaly k projektům vědecké a technické spolupráce mezi oběma státy. V následujících desetiletích docházelo z čínské strany k podpoře režimu posilováním jak ekonomických, tak i diplomatických vazeb. Od nového tisíciletí lze také vysledovat rostoucí čínský zájem o libyjskou ropu a zemní plyn (Shinn, 2005: 13).

V současnosti Libye disponuje největšími zásobami ropy v Africe, jedná se o 46,4 miliard barelů zásob, přičemž se předpokládá, stejně jako v případě předchozích dvou případových

studií, že se toto množství zásob ropy do budoucna zvýší.⁹⁹ V roce 2010 byla Libye čtvrtým největším producentem ropy v Africe, a to s 1659 tisíci barely ropy denně.¹⁰⁰ Čínský podíl na libyjském exportu ropy byl dle údajů z roku 2010 daleko menší v porovnání s předchozími případy, neboť činil 11% z celkového množství vyvezené ropy (Příloha č. 13).¹⁰¹

Příčinou menšího podílu Číny na exportu libyjské ropy je to, že Libye je považována Čínou za oblast, jenž spadá pod evropskou sféru vlivu, stejně tak lze hledat příčinu v tom, že Čína nebyla schopna vyjednat větší množství dohod s Kaddáfím, neboť Libye zastává transparentnost procesu, při němž jsou získávány licence vztahující se k těžbě ropy a zemního plynu, pro Čínu se tedy jedná o nepříznivé prostředí pro získání většího množství licencí (Lee; Shalmon, 2008: 115). Lze samozřejmě uvést i další důvody, které čínskou pozici na libyjském trhu po dlouhou dobu za režimu Kaddáfího znevýhodňovaly, příkladem může být kritika ze strany Libye, která se týká již výše několikrát zmiňovaného problému zaměstnávání čínských pracovníků čínskými společnostmi v Africe. Tuto problematiku lze vztáhnout na události kolem prodeje ropného bloku kanadskou firmou Verenex. O koupi tohoto bloku se tehdy ucházela čínská národní společnost CNPC, Libyjská vláda se však rozhodla tento prodej blokovat a tento blok koupila sama, a to navzdory faktu, že čínská finanční nabídka byla velice štědrá, neboť byla o více jak 50% vyšší než cena, za kterou Libye tento blok od kanadské firmy odkoupila.¹⁰²

Kromě neshod v rámci ekonomické oblasti pak lze taktéž vysledovat politické rozepře mezi oběma státy. Příkladem toho mohou být události z roku 2006, kdy došlo na Taiwanu k setkání Sajfa al-Islám Kaddáfího, v pozici dlegáta svého otce Muammara Kaddáfího, s tehdejšími prezidentem Taiwanu Chen Shui-bianem. Na této schůzce taiwanský prezident obdržel pozvání k oficiální státní návštěvě Libye, rovněž tak zde došlo k projevu přání ze strany Libye týkající se budoucích vztahů mezi státy s cílem jejich rozvoje, kdy by Libye v tomto novém partnerství zastávala roli „*taiwanské vstupní brány do Afriky*“.¹⁰³ Když ještě ve stejném roce navštívil Chen Shui-bian Libyi, došlo ze strany Číny k silným protestům nad

⁹⁹ EIA. Energy Information Administration. (2011): *Country Analysis Briefs: Libya*. Dostupné na: <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=LY>, 3.4.2012.

¹⁰⁰ British Petroleum (2011): *BP Statistical Review of World Energy. June 2011*. Dostupné na: http://www.bp.com/liveassets/bp_internet/globalbp/globalbp_uk_english/reports_and_publications/statistical_energy_review_2011/STAGING/local_assets/pdf/statistical_review_of_world_energy_full_report_2011.pdf, 3. 4. 2012.

¹⁰¹ EIA. Energy Information Administration. (2011): *Country Analysis Briefs: Libya*. Dostupné na: <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=LY>, 3.4.2012.

¹⁰² Shichor, Y. (2009): *Libya Cautions China: Economics Is No Substitute to Politics*, 3.12.2009. Dostupné na: [http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews\[tt_news\]=35793](http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews[tt_news]=35793), 5.4.2012.

¹⁰³ Tamtéž.

posilováním libyjsko-taiwanských vztahů. Zhoršení čínsko-libyjských vztahů se následně odrazilo i v počtu přítomných zástupců Libye na třetí konferenci FOCAC v roce 2006. Tento přístup ze strany Libye, respektive ze strany Kaddáfího, si ovšem nelze vysvětlovat jako snahu zbavit se Číny, která v Libyi investovala a následně se i podílela na významných projektech týkající se výstavby obytných domů, energetiky, telekomunikace, dopravy a dalších rozmanitých projektů. Ze strany Libye šlo v této souvislosti o snahu přimět Čínu k uvědomění si negativ své politiky v Africe, která zahrnují korupci, nedostatek transparentnosti, již výše zmíněnou problematiku zaměstnanosti a samozřejmě pak Čínu upozornit na to, „*kdo v Libyi určuje pravidla a kdo ne*“.¹⁰⁴

Libyi, jakožto případovou studii, jsem si nevybrala jen z toho důvodu, že se jedná o vhodnou ukázkou rostoucí kritiky vůči čínské politice ze strany afrických států, ale stejně jako v předchozím případě Súdánu, lze i na případě Libye poukázat na limity politiky nevměšování se, kterou čínská vláda zastává. V únoru roku 2011 propuklo v Libyi povstání namířené proti režimu Muammara Kaddáfího. V březnu téhož roku se povstalcům dostalo podpory ze strany Francie a Velké Británie, důvodem toho byla obava ze značných ztrát na životech při likvidaci povstání vládními ozbrojenými jednotkami.¹⁰⁵ Když následně 17. března došlo k přijetí rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1973 o vytvoření bezletové zóny nad Libyí stejně jako o posílení, již měsíc před tím uvaleného zbrojního embarga na Libyi, pět států se při přijetí rezoluce zdrželo hlasování, mezi nimi byla i Čína.¹⁰⁶ Zdržení hlasování ze strany Číny ohrozilo budoucí čínsko-libyjské vztahy, stejně jako následně fakt, že Čína byla posledním členem Rady bezpečnosti OSN, který uznal Přejížděnou národní radu, jakožto novou vládu Libye po svržení Kaddáfího režimu.¹⁰⁷

Situace během války v Libyi byla stejně jako v případě Súdánu pro Čínu velice nepříznivá, a to už jen proto, že se zde opět musela obávat o bezpečnost svých občanů, kterých se v té době v Libyi nacházelo až na 35 tisíc, zároveň musela zvážit i situaci, při níž by se její ekonomické zájmy v Libyi mohly dostat do ohrožení kvůli podpoře nesprávné strany ve válce. Tato nejistota týkající se toho, s jakou stranou v konfliktu začít vyjednávat, se

¹⁰⁴ Shichor, Y. (2009): *Libya Cautions China: Economics Is No Substitute to Politics*, 3.12.2009. Dostupné na: [http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews\[tt_news\]=35793](http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews[tt_news]=35793), 5.4.2012.

¹⁰⁵ Balabán, M.: *Libyjská investice*. Centrum pro sociální a ekonomické strategie. Fakulta sociálních věd Univerzita Karlova v Praze. Dostupné na: http://ceses.cuni.cz/CESES-65-version1-Libyjska_investice.pdf, 8.4.2012.

¹⁰⁶ *United nations. Security Council (2011): Security Council Approves 'No-Fly Zone' over Libya, Authorizing 'All Necessary Measures' to Protect Civilians, by Vote of 10 in Favour with 5 Abstentions*, 17. 3. 2011. Dostupné na: <http://www.un.org/News/Press/docs/2011/sc10200.doc.htm>, 8.4.2012.

¹⁰⁷ Procházková, K.; Maňour, I. (2011): *Čína jako jedna z posledních uznala libyjskou povstaleckou vládu*. 13.9.2011. Dostupné na: http://www.rozhlas.cz/zpravy/asieaustralie/_zprava/947271, 10.4.2012.

následně projevila již výše zmíněným zdržením hlasování, odsouzením operace NATO, tak následně v červnu téhož roku započatým vyjednáváním s rebely ohledně humanitární situace a samozřejmě pak obchodních zájmů Číny v Libyi. Nutno připomenout, že i přes navázání komunikace s rebely, Čína novou vládu v Libyi uznala až o několik měsíců později, a to v září 2011.¹⁰⁸ Jako největší projev této nejistoty pak lze uvést události z července téhož roku. Právě v té době mělo dojít, podle nalezených vládních dokumentů ze září 2011, k nabídce prodeje zbraní ze strany čínských zbrojních společností, a to v hodnotě 200 milionů USD. Tento obchodní návrh je samozřejmě v rozporu s na Libyi uvaleným embargem na dovoz zbraní, které Čína oficiálně podpořila.¹⁰⁹ Čínské ministerstvo zahraničí existenci těchto dokumentů dlouho popíralo, nakonec ale potvrdilo, že obchodní nabídka pocházela čistě od čínských zbrojovek, a to bez vědomí Pekingu. Jednou ze tří zbrojovek, se kterou Kaddáfího lidé jednali, byl i koncern Norinco, který Spojené státy dříve nařkly z prodeje vojenských systémů do Íránu.¹¹⁰ Objev těchto dokumentů tak Číně ještě více zkomplikoval návrat na libyjský ropný trh, neboť ropná spolupráce se měla v budoucnu odvíjet od toho, jak se jednotlivé, v ropném průmyslu Libye zainteresované země angažovaly v podpoře povstalců.¹¹¹ Ačkoli se může jevit, že ztráta 3% z celkového množství importované ropy do Číny není vysokým podílem, musíme zároveň brát v potaz výši investic Číny v Libyi, ty dosahovaly před vypuknutím konfliktu více než 18 miliard USD, v tomto ohledu měla Čína skutečně co ztratit.¹¹²

Číně se ovšem i přes hrozbu ztráty obchodních kontraktů s Libyí podařilo obnovit import ropy. Tím se mimo jiné potvrdily i domněnky obchodních analytiků, kteří významnou roli při obnovování či získávání nových smluv připisovali i tomu, jaké nabídky budou firmy ochotny rebelům nabídnout, což znamenalo, že při štedrých nabídkách, například právě ze strany Číny, může dojít k situaci, kdy vděčnost rebelů vůči státům NATO může jít stranou a naopak

¹⁰⁸ The Economist (2011): *China's Evolving Foreign Policy. The Libyan Dilemma*. 10.9.2011. Dostupné na: <http://www.economist.com/node/21528664>, 10.4.2012.

¹⁰⁹ The Telegraph (2011): *Libya: Chinese Denies Defying UN Arms Embargo*. 5.9.2011. Dostupné na: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/africaandindianocean/libya/8742833/Libya-Chinese-denies-defying-UN-arms-embargo.html>, 10.4.2012.

¹¹⁰ Procházková, K.; Maňour, I. (2011): *Čína jako jedna z posledních uznala libyjskou povstaleckou vládu*. 13.9.2011. Dostupné na: http://www.rozhlas.cz/zpravy/asieaustralie/_zprava/947271, 10.4.2012.

¹¹¹ Kreuzerová, B.; Pichor, J.; Skalický, M.; Havránková, A. (2011): *Těžářské firmy se chystají na návrat do Libye*. 24.8.2011. Dostupné na: http://www.rozhlas.cz/zpravy/svetovaekonomika/_zprava/938613, 10.4.2012.

¹¹² The Economist (2011): *China's Evolving Foreign Policy. The Libyan Dilemma*. 10.9.2011. Dostupné na: <http://www.economist.com/node/21528664>, 10.4.2012.

mohou být zvýhodněni i takoví aktéři, kteří v konfliktu vystupovali neutrálně.¹¹³ Po půlročním přerušení exportu ropy v roce 2011 a jeho postupném obnovení, v březnu roku 2012 došlo k dohodě s čínskými firmami Sinopec a Chinaoil, která se týkala navýšení exportu ropy do Číny ze 100 tisíc na 140 tisíc barelů ropy denně, jedná se tedy o téměř stejné množství ropy jako před vypuknutím konfliktu.¹¹⁴ Čína se tak v roce 2012 stala druhým největším odběratelem libyjské ropy, a to s podílem 17% z celkového vývozu ropy, přičemž první místo si udržela Itálie, jejíž podíl činí dvě třetiny z celkového exportu.¹¹⁵

Případovou studii Libye jsem se v této práci rozhodla uvést zejména proto, že se jedná o další příklad limitu Čínou prosazované politiky nevměšování se, která ohrožuje národní ekonomické zájmy Číny. V předchozí případové studii Súdánu a Jižního Súdánu jsem uvedla limitovanou změnu této politiky, nicméně je to právě případ Libye, na kterém lze pozorovat opravdovou míru tohoto limitu, a to i mimo případ Súdánu. Rozhodně tedy nelze hovořit o výraznějším posunu v čínské politice nevměšování se, neboť tak, jak bylo uvedeno v případě Libye, tato politika zůstává i nadále důležitou součástí čínské zahraniční politiky, kterou Čína zjevně hodlá i nadále uplatňovat.

5. Závěr

V této bakalářské práci, která nese název *Čínská energetická politika v Africe*, jsem se zaměřila na snahu Číny pokrýt domácí poptávku po energiích, respektive konkrétněji - po ropě. Vzhledem k tomu, že polovinu z této domácí poptávky není Čína schopna pokrýt z vlastních zdrojů, musí čínské národní firmy zajišťovat import ropy ze zámoří. Mezi tyto zámořské oblasti patří i Afrika, která se stala pro své ropné zásoby a jejich, v několika případech, vysoký potenciál budoucího růstu, důležitou součástí čínské strategie. Jako hlavní důvod obnovení a upevnění čínsko-afrických vztahů po přelomu nového tisíciletí tedy lze bezpochyby uvést čínskou potřebu zajistit si energetické zdroje, které se staly nezbytným pohonem pro rapidně rostoucí čínskou ekonomiku. Energetická bezpečnost a její zajištění se tak pro Čínu stala hlavním stavebním kamenem v rámci budování čínsko-afrických vztahů.

Nutnost zajistit si energetickou bezpečnost zavedla Čínu tedy i do Afriky, konkrétněji do států disponujících nerostným bohatstvím. Čína v tomto ohledu nabídla africkým zemím

¹¹³ Kreuzerová, B.; Pichor, J.; Skalický, M.; Havránková, A. (2011): *Těžařské firmy se chystají na návrat do Libye*. 24.8.2011. Dostupné na: http://www.rozhlas.cz/zpravy/svetovaeconomika/_zprava/938613, 10.4.2012

¹¹⁴ Aizhu, C. (2012): *Update-2 China in 140,000bpd Libya Oil Deals for 2012-Traders*. 1.3.2012. Dostupné na: <http://www.reuters.com/article/2012/03/01/china-libya-oil-idUSL4E8E11382012030>, 10.4.2012.

¹¹⁵ Donati, J. (2012): *Update 1-Full return of Libya Oil to Ease Global Pressure*. 19. 3.2012. Dostupné na: <http://www.reuters.com/article/2012/03/19/libya-exports-idUSL6E8EJ67W20120319>, 10.4.2012.

alternativní přístup rozvojové pomoci, který zahrnuje vysoké nízko úrokové půjčky, odpouštění dluhů, investice do rozmanitých projektů v rámci infrastruktury, podporu vzájemného obchodu. Alternativní je tento čínský přístup, respektive politika zejména v tom, že s touto pomocí ze strany Číny není svázaná podmínka zavedení politických a ekonomických reforem, jinými slovy nejsou svázány s nátlakem na demokratizaci režimu či na transparentnost systému. Tyto půjčky jsou svázány pouze s podmínkou jejich investování do takových projektů, které zlepší sociální a ekonomickou situaci v zemi. Tento přístup se strany Západu střetává odporem, neboť je chápán jako faktor, který výrazně podrývá jeho snahy o „dobrou vládu“ (*good governance*) ve státech Afriky (Taylor, 2006: 946). Stejně tak se Čínská politika v Africe potýká s kritikou vztahující se k obchodu se zbraněmi, zejména pak se tato kritika zaměřuje na dovoz čínských zbraní do zemí, na které bylo uvaleno zbrojní embargo, čehož příkladem může být uvedená případová studie Súdánu nebo Libye.

Vzhledem k tomu, že teoretickým rámcem této bakalářské práce se stal koncept energetické bezpečnosti, považuji na tomto místě za vhodné i stručně shrnout energetickou bezpečnost Číny. Přestože si doposud Čína dokázala bez pochyb svoji energetickou bezpečnost zajistit a nelze vysledovat situaci, kdy by se Čína musela potýkat s přerušением či poklesem dodávek ropy do země, lze v čínské energetické bezpečnostní politice najít hned několik problematických míst, které v budoucnu mohou energetickou bezpečnost země výrazně ohrozit. Takovou největší slabinou je špatná koordinace zájmů čínských národních firem a zájmů centra, neboli jinými slovy – zájmů národních. Důvodem této špatné koordinace je absence jednotného úřadu na ministerské úrovni a důsledkem čehož je situace, kdy národní zájmy státu podléhají partikulárním zájmům jednotlivých společností.

V této souvislosti lze uvést i další faktor, který významně negativně ovlivňuje čínskou energetickou bezpečnostní politiku, takovým faktorem je samotná zahraniční politika Číny, tedy i strategie nevměšování se a podpora status quo represivních režimů. Tato strategie Číně doposud přinesla mnoho nevýhod, jejichž příkladem je ohrožení čínských investic v nestabilních oblastech, které se netýkají jen partikulárního státního celku, ale zároveň, jak bylo poukázáno na příkladu Súdánu, i oblastí zahrnující okolní státy. Tato strategie Číny se střetává s odporem Západu, jehož nátlak donutil Peking k jejímu přehodnocení, nicméně jak uvádím v případové studii Súdánu, Jižního Súdánu a zejména pak v případové studii Libye, je toto přehodnocování ze strany Číny velice limitované.

Jako další slabinu energetické bezpečnosti Číny lze uvést nedostatečnou technologickou vybavenost a znalost, která se z výše uvedených informací netýká jen těžby ropy, nejznatelnější je tento nedostatek v neschopnosti výhodně a bezpečně vytěžit domácí uhelné

zásoby Číny. Jako příklad této slabiny rovněž slouží případová studie Angoly, kde se Čína musí při těžbě ropy z mořského dna spoléhat na další aktéry, které disponují nepostradatelnými technologiemi i znalostmi. V tomto ohledu je vhodné uvést i nedostatečné rafinační kapacity, kterými Čína disponuje, které jsou navíc zastaralé, což vede k obavě ze zvýšené spotřeby ropných produktů v zemi, která by reálně ohrozila jejich dostupnost.

Stejně tak čínskou energetickou politiku do určité míry podřívají Pekingem prosazované praktiky vztahující se k zaměstnávání vlastního obyvatelstva v zahraničí. Příkladem této nevýhodnosti může být případová studie Libye, kdy v důsledku takto prosazované politiky, čínské národní společnosti přišly o možnost odkoupení ropného bloku. Případovou studii Libye lze v tomto ohledu považovat i za příklad rostoucí kritiky ze strany afrických ropných producentů a jejich obyvatel.

I přes kritiku jak ze strany Západu, tak rostoucí kritiku ze strany některých afrických ropných producentů, Čína zastává důležitou roli v ekonomickém a politickém rozvoji afrických států. Čínská přítomnost v Africe způsobila zvýšenou pozornost vůči regionu ze strany Západu, v důsledku čehož Afrika může těžit i ze zvýšené soutěže na trhu, slovy Michala Meidana tak došlo, „*v ekonomických termínech řečeno, ke zvýšení hodnoty Afriky, v termínech ideologických pak ke zpochybnění modelu rozvojové pomoci nabízeným Západem*“ (Meidan, 2006: 92).

6. Seznam použité literatury a pramenů

6.1. Literatura

Alden, C.; Alves, S., C. (2009): *China and Africa's Natural Resources: The Challenges and Implications for Development and Governance*. South African Institute of International Affairs.

Alden, C.; Large, D.; de Oliveira, R., S. (2008): *China Returns to Africa: Anatomy of an Expansive Engagement*. Working Paper 51/2008. Real Instituto Elcano.

Alves, A., C. (2010): *The Oil Factor in Sino-Angolan relations at the Start of the 21st century*. Occasional Paper No 55. South African institute of international Affairs.

Amnesty International (2012): *Sudan: No End to Violence Darfur. Arms Supplies Continue Despite Ongoing Human Rights Violations*. Amnesty International Publications: London.

Anshan, L. (2008): China's New Policy toward Africa. In: Rotberg, R., I. eds. *China into Africa. Trade, Aid, and Influence*, Brookings Institution Press: Washington, D.C., s. 21-49.

Attree, L. (2012): *China and Conflict-Affected States. Case Study Sudan and South Sudan*. Safeworld: London.

Bielecki, J. (2002): Energy security: is the wolf at the door?. *The Quarterly Review of Economics and Finance*, 42/2002, s. 235–250.

Burke, C.; Jansson, J.; Wenran, J. (2009): *Formulation of Energy Policy*. Centre for Chinese Studies, University of Stellenbosch: Stellenbosch.

Buzan, B.; Waeber, O. (2005): *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*. Centrum strategických studií: Brno.

Campos, I.; Vines, A. (2008): *Angola and China. A Pragmatic Partnership*. Center for Strategic and International Studies: London.

Corkin, L. (2008): *AERC Scoping on China-Africa Relations. The Case of Angola*. Centre for Chinese Studies: Stellenbosch University.

Daojiong, Z. (2005): China's Energy Security and Its International Relations. *The China and Eurasia Forum Quarterly* 3/2005, s. 39-54.

Daojiong, Z. (2006): *Energy Interdependence*. World Energy Institute.

Haibing, Z. (2008): *China's Aid to Africa: New Colonialism or Not*. Shanghai Institutes for International Studies: Shanghai.

Hansen, S. (2008): *China, Africa, and Oil*. Council on Foreign Relations Report.

Hayes, P.; Hippel, D. von (2006): Energy Security in North East Asia. *Global Asia* 1/2006, s. 91-105.

Hippel, D. a kol.(1998): *A framework for Energy Security Analysis and Application to a Case Study of Japan*. Nautilus Institute for Security and Sustainable Development: Berkeley.

Holslag, J. (2007): *Chinese resources and energy policy in Sub-Saharan Africa. Report for the Development Committee of the European Parliament*. Vrije Universiteit Brussel: Brussel.

Hong, Z. (2008): China-U.S. Oil Rivalry in Africa. *The Copenhagen Journal of Asian Studies* 2/2008, s. 97-119.

HSBA (2007): *Sudan Issue Brief. Arms, Oil, and Darfur. The Evolution of Relations between China and Sudan*. Human Security Baseline Assessment.Small Arms Survey : Geneva.

Jacobs, B. (2011): A Dragon and a Dove? A Comparative Overview of Chinese and European Trade Relations with Sub-Saharan Africa. *Journal of Current Chinese Affairs*, 4/2011, s. 17-60.

Jiang, W. (2008): China's Emerging Strategic Partnerships in Africa. In: Rotberg, R., I. eds. *China into Africa. Trade, Aid, and Influence*, Brooking Institution Press: Washington, D.C., s. 50-65.

Jiang, J.; Sinton, J. (2011): *Overseas Investments by Chinese National Oil Companies. Assessing the Drivers and Impacts*. International Energy Agency.

IEA (2011): *World Energy Outlook 2011*. International Energy Agency.

Kleine-Ahlbrandt, S.; Small, A. (2008): *China's New Dictatorship Diplomacy. Is Beijing With Pariahs?*. Council on Foreign Relations. Foreign Affairs.

Lai, H., H. (2007): China's Oil Diplomacy: Is It a Global Security Threat?. *Third World Quarterly*, 3/2007, s. 519-537.

Lee, H.; Shalmon, D. (2008): Searching for Oil: China's Oil Strategies in Africe. In: Rotberg, R., I. eds., *China into Africa. Trade, Aid, and Influence*. Brooking Institution Press: Washington, D.C., s. 109-137.

Luft, G.; Korin, A. (2009): *Energy Security Callenges for The 21st Century*. Greenwood Publishing Group: Santa Barbara.

Lugt, S.; Hamblin, V. (2011): *Assessing China's Role in Foreign Direct Investment in Southern Africa*. Center for Chinese Studies: Hong Kong.

Lupták, L. (2008): Konceptualizácia energetickej bezpečnosti: pokus o portrét chiméry. In: Waisová, Š. a kol, *Evropská energetická bezpečnost*. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk: Plzeň, s. 162-176.

Meidan, M. (2006): China's Africa Policy: Business Now, Politics Later. *Asian Perspective*, 4/2006, s. 69-93.

Mitchell, D. (2007): China and the Developing World. In: Bergsten C.,F. a kol., *China: The Balance Sheet: What the World Needs to Know about the Emerging Superpower*. The Perseus Group Books: New York, s. 109-131.

Müller-Kraenner, S. (2008): *Energy Security. Re-Measuring the World*. Verlag Antje Kunstmann GmbH: München.

Rosen, D. H.; Houser, T. (2007): *China Energy. A Guide for the Perplexed*. Center for Strategic and International Studies and the Peterson Institute for International Economics: Harvard University.

Salidjanova, N. (2011): *Going Out: An Overview of China's Outward Foreign Direct Investment*. USCC Staff Research Report.

Sautman, B.; Hairong Y. (2008): Friends and Interests: China's Distinctive Links with Africa. In: Guerrero, D., G.; Manji, F., eds., *China's New Role in Africa and the South. A search for a New Perspective*. Fahamu – Networks for Social Justice: Oxford, s. 87-134.

Shankleman, J. (2011): *Oil and State Building in south Sudan. New Country, Old Industry*. United states institute of Peace: Washington, D.C..

Shinn, D., H. (2008): Military and Security Relations: China, Africe, and the Rest of the World. In: In: Rotberg, R., I. eds., *China into Africa. Trade, Aid, and Influence*. Brooking Institution Press: Washington, D.C., s. 155-197.

Shinn, D., H.. (2005): *China's Approach to East, North and the Horn of Africa*. The George Washington University.

Stejskal, L. (2010): *Bezpečnost, její koncept a souvislosti*. In: Balabán, M.; Stejskal, L a kol., *Kapitoly o bezpečnosti*, Karolinum: Praha, s. 9-32.

Taylor, I. (2006): China's Oil Diplomacy in Africa. *International Affairs*, 5/2006, s. 937-959.

United Nations (2006): *World Report Investment. FDI form developing and Transition Economies: Implications fo Development*. United Nations: New York.

United Nations (2010): *Africa's Cooperation with new and Emerging Development Partners: Options for Africa's Development*. United nations: New York.

Weizhong, X. (2008): Sino-African Relations: New Transformations and Challenges. In: Guerrero, D., G.; Manji, F., eds. *China's New Role in Africa and the South. A search for a New Perspective*. Fahamu – Networks for Social Justice: Oxford, s. 67-78.

Williamson, J. (2012): Is the „Beijing Consensus“: Now Dominant?. *Asia Policy*, 13/2012, s. 1-6.

Yergin, D. (2006): Ensuring Energy Security. *Foreign Affairs* 2/2006, s. 69-82.

Zhao, J. (2001): *Reform of China's Energy Institutions and Policies: Historical Evolution and Current Challenges*. Belfer Center for Science and International Affairs. John F. Kennedy School of Government: Harvard University.

Zweig, D.; Jianhai, B. (2005): China's Global Hunt for Energy. *Foreign Affairs*, 5/2005, s. 25-38.

6.2. Prameny

African Economic Outlook, dostupné na: <http://www.africaneconomicoutlook.org>.

Afrique Avenir, dostupné na: <http://www.afriqueavenir.org>.

BBC, dostupné na: <http://www.bbc.co.uk>.

BP. British Petroleum, dostupné na: <http://www.bp.com>.

Canary Papers, dostupné na: <http://canarypapers.wordpress.com>.

CESES. Centrum pro sociální a ekonomické strategie, dostupné na: <http://ceses.cuni.cz>.

CNN, dostupné na: <http://www.http://edition.cnn.com>.

Český rozhlas, dostupné na: <http://www.rozhlas.cz>.

EIA. Energy Information Administration, dostupné na: <http://www.eia.gov>.

FOCAC. Forum on China-Africa Cooperation, dostupné na: <http://www.focac.org>.

IEA. International Energy Agency, dostupné na: <http://www.iea.org>.
Reuters, dostupné na: <http://www.reuters.com>.
The Economist, dostupné na: <http://www.economist.com>.
The Jamestown Foundation, dostupné na: <http://www.jamestown.org>.
The Price of Oil, dostupné na: <http://priceofoil.org>.
The Telegraph, dostupné na: <http://www.telegraph.co.uk>.
UN. United Nations, dostupné na: <http://www.un.org>.
WTO. World Trade Organisation, dostupné na: <http://www.wto.org>.

7. Resumé

The aim of this bachelor thesis named China's Energy Policy in Africa is to analyse China's activity in Africa regarding its energy security issues. China is now the world's second largest oil consuming country after the USA. For the sake of its high consumption of oil and its low domestic oil reserves insufficient to cover its high demand, China needs to secure sufficient oil imports from overseas. Although other energy sources including coal, natural gas, nuclear energy, hydropower and alternative fuels are also important for their roles within China's energy security, oil is the main Chinese concern, because it represents China's largest reliance on the imports from overseas. Considering such conditions and necessity to secure oil imports as an important fuel of China's rapidly growing economy, China naturally focuses on many oil producing areas all over the world, including African continent and its oil producing countries. China with its state-owned companies has rapidly become an important trade partner for such oil rich countries. This bachelor thesis analyses the features of China's policy towards African states and its impacts on their economies and politics as well as its international-political consequences.

8. Přílohy

8.1. Seznam příloh

Příloha č. 1: Vývoj produkce a spotřeby ropy v ČLR (1990-2010)

Příloha č. 2: Import surové ropy do ČLR v roce 2010, tisíc barelů/den

Příloha č. 3: Vývoj produkce a spotřeby zemního plynu ČLR (1990-2010)

Příloha č. 4: Obchod mezi Afrikou a Čínou v roce 2008

Příloha č. 5: Zásoby ropy a plynu v Africe v roce 2005

Příloha č. 6: Produkce ropy v Africe v roce 2008

Příloha č. 7: Státy s největší produkcí ropy v Africe v roce 2010 (tisíc barelů denně)

Příloha č. 8: Státy disponující největšími zásobami ropy v Africe v roce 2010 (v miliardách barelů)

Příloha č. 9: Cílové státy či regiony angolského exportu surové ropy v roce 2010 (v procentech)

Příloha č. 10: Cílové státy či regiony súdánského a jihosúdánského exportu surové ropy v roce 2011 (v procentech)

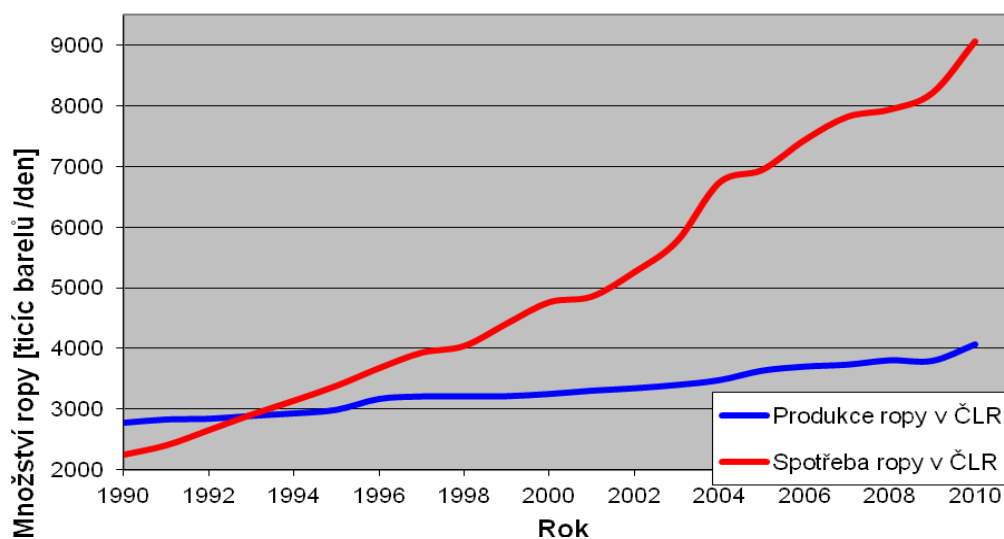
Příloha č. 11: Oblasti těžby ropy a ropovody v Súdánu (j.)

Příloha č. 12: Alternativní ropovod z Jižního Súdánu

Příloha č. 13: Cílové státy či regiony libyjského exportu ropy od ledna do listopadu 2010 (v procentech)

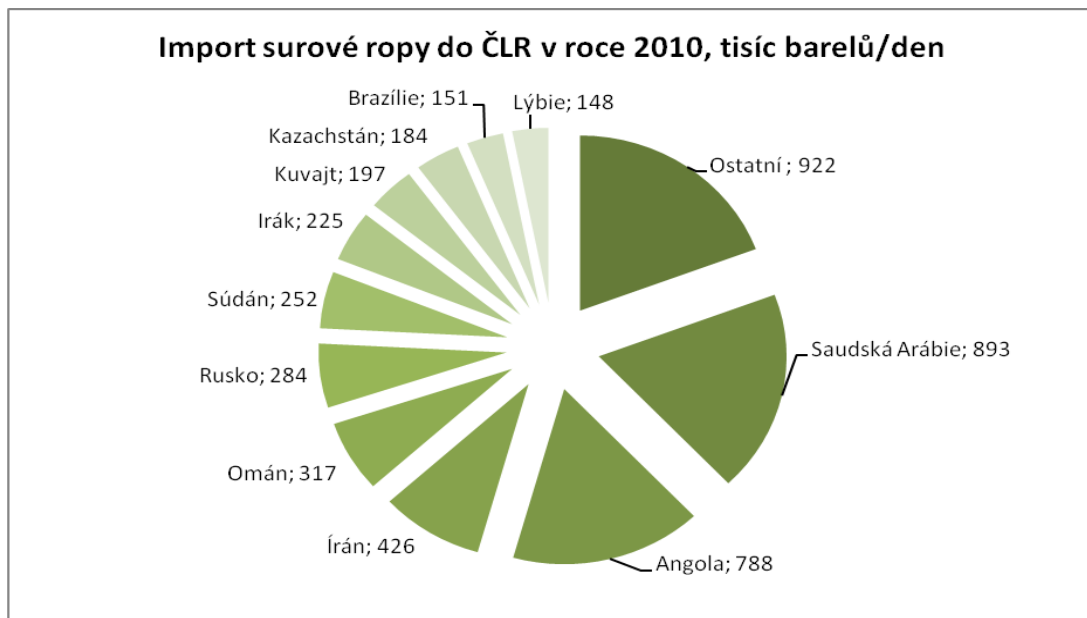
Příloha č. 1: Vývoj produkce a spotřeby ropy v ČLR (1990-2010)

Vývoj produkce a spotřeby ropy v ČLR (1990-2010)

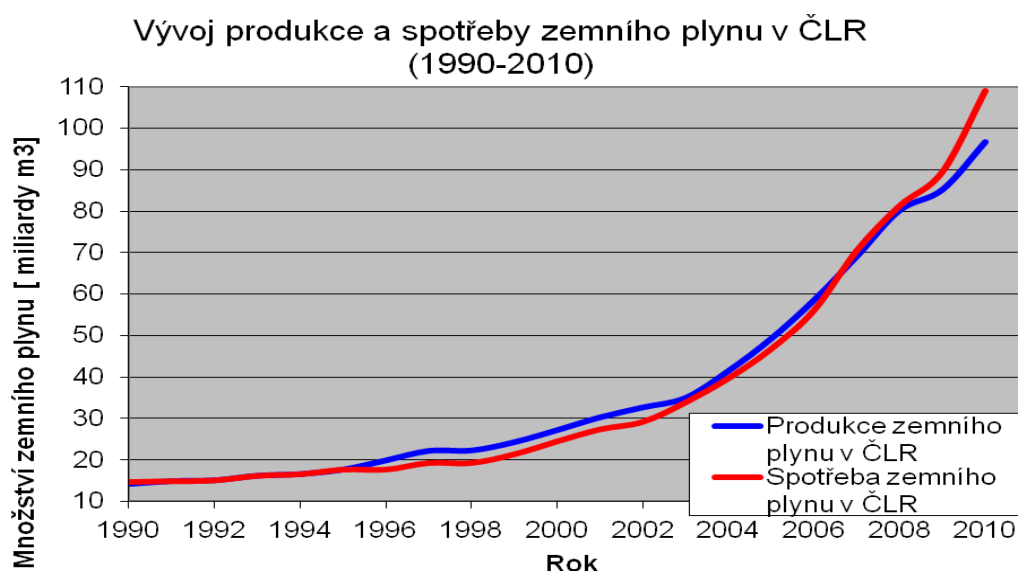
Zdroj: Graf vypracovaný na základě údajů z dokumentů British Petroleum (2011): *BP Statistical Review of World Energy. June 2011* a British Petroleum (2001): *BP Statistical Review of World Energy. June 2001*. Dostupných na: <http://www.bp.com>, 3. 4. 2012.

Příloha č. 2: Import surové ropy do ČLR v roce 2010, tisíc barelů/den

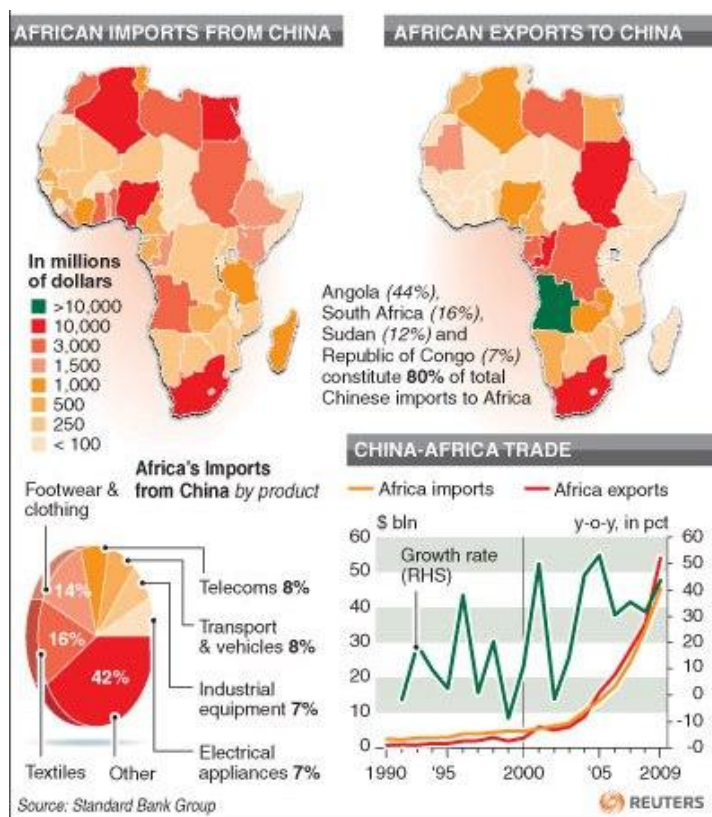
Zdroj: EIA. Energy Information Administration. (2011): *Country Analysis Briefs: China*. Dostupné na: <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=CH>, 3.2.2012.

Příloha č. 3: Vývoj produkce a spotřeby zemního plynu ČLR (1990-2010)

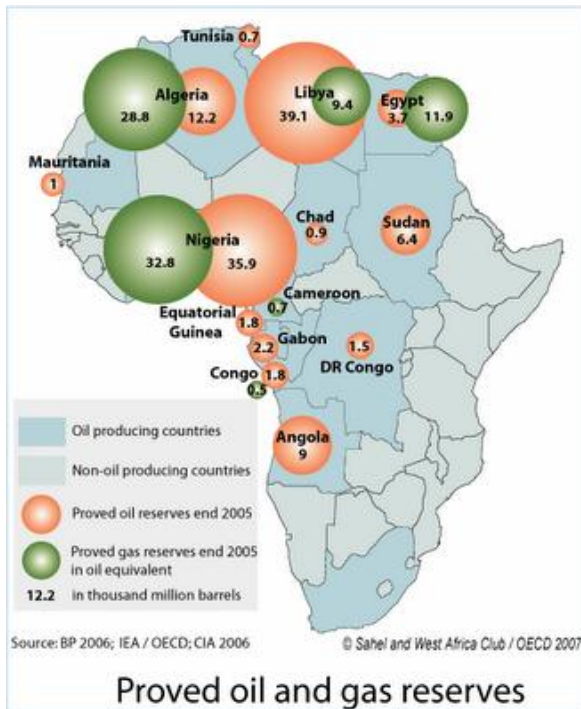
Zdroj: Graf vypracovaný na základě údajů z dokumentů British Petroleum (2011): *BP Statistical Review of World Energy. June 2011* a British Petroleum (2001): *BP Statistical Review of World Energy. June 2001*. Dostupných na: <http://www.bp.com>, 3. 4. 2012.

Příloha č. 4: Obchod mezi Afrikou a Čínou v roce 2008

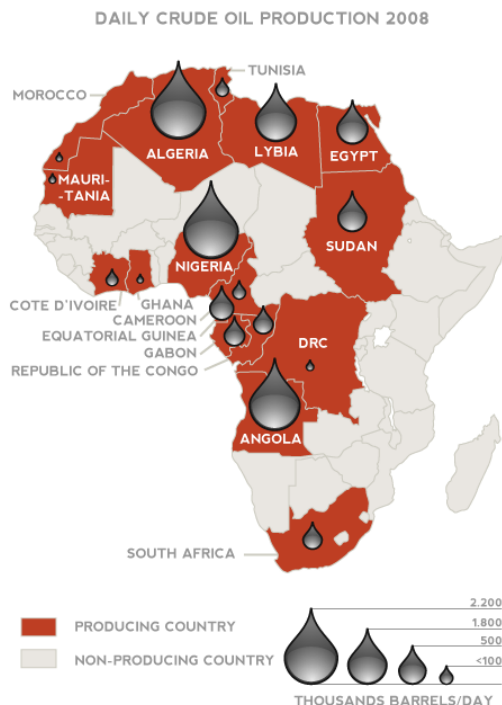
Zdroj: Wheatley, A.; Wills, K. (eds.) (2010): *China-Africa Trade Ties Move Beyond Resources*, 24.11.2010. Dostupné na: <http://graphics.thomsonreuters.com/RNGS/NOV/AFRICA.jpg>, 15.4.2012.

Příloha č. 5: Zásoby ropy a plynu v Africe v roce 2005

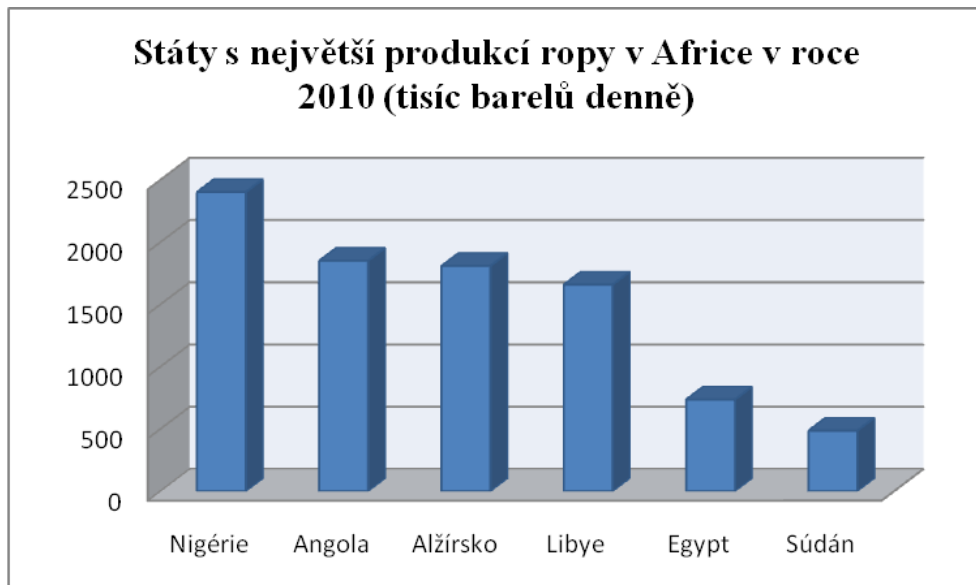
Zdroj: Canary Papers (2009): *The U.S. War Machine Leaves an Ugly Slick of Oil and Blood*, 31.12.2010. Dostupné na: <http://canarypapers.files.wordpress.com/2009/12/africagasreserves.jpg>, 18.4.2012.

Příloha č. 6: Produkce ropy v Africe v roce 2008

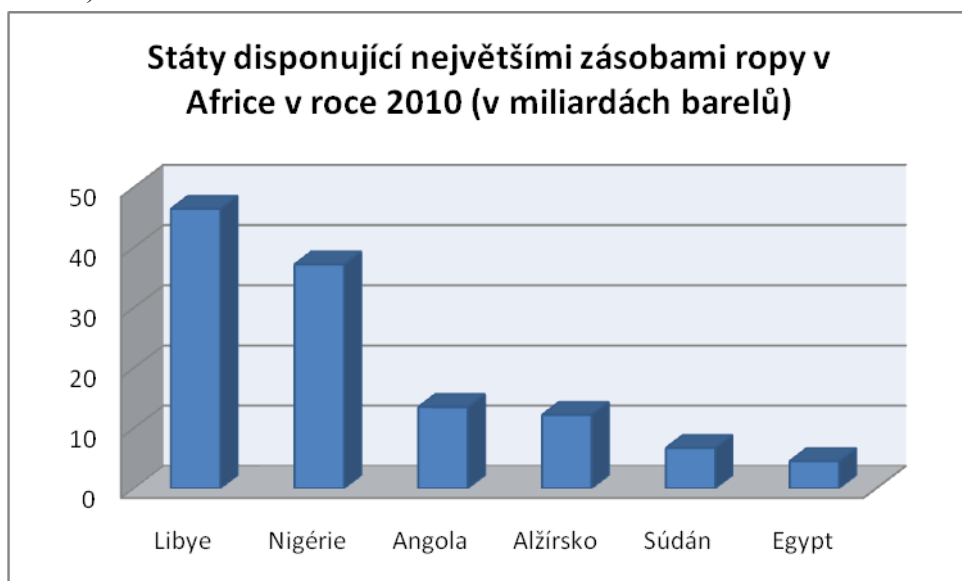
Zdroj: Afrique Avenir (2010): *Rise of African Oil Production*, 23.6.2010. Dostupné na: <http://www.afriqueavenir.org/en/wp-content/uploads/africamapoilproduceren2008.png>, 18.4.2012.

Příloha č. 7: Státy s největší produkcí ropy v Africe v roce 2010 (tisíc barelů denně)

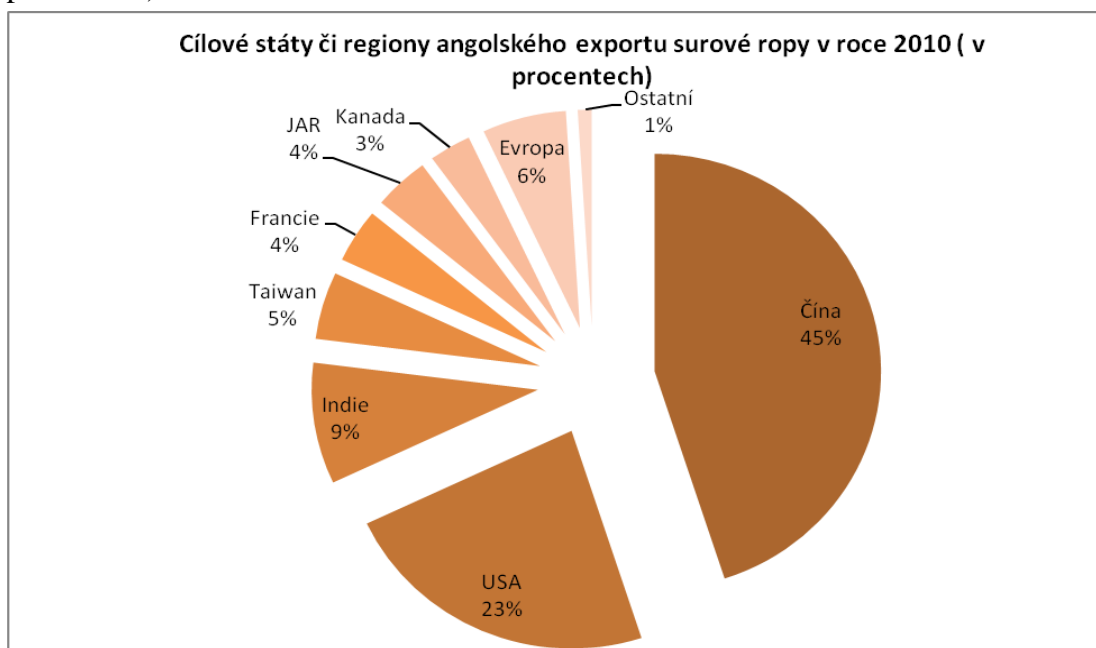
Zdroj: Graf vypracovaný na základě údajů z dokumentu British Petroleum (2011): *BP Statistical Review of World Energy. June 2011*. Dostupných na: <http://www.bp.com>, 3. 4. 2012.

Příloha č. 8: Státy disponující největšími zásobami ropy v Africe v roce 2010 (v miliardách barelů)

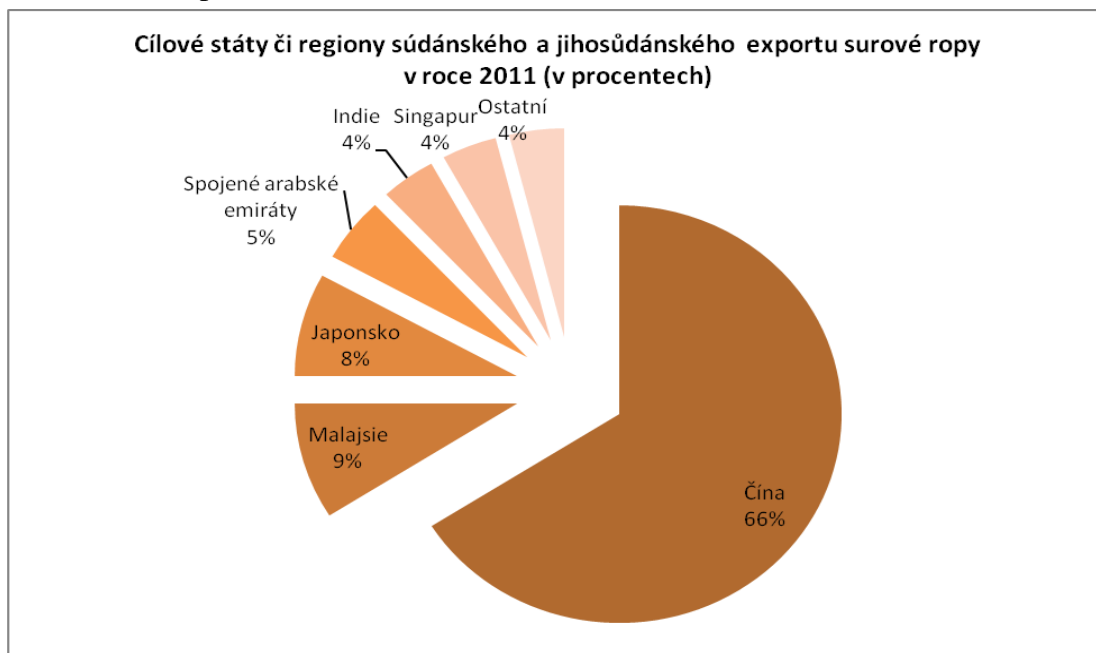
Zdroj: Graf vypracovaný na základě údajů z dokumentu British Petroleum (2011): *BP Statistical Review of World Energy. June 2011*. Dostupných na: <http://www.bp.com>, 3. 4. 2012.

Příloha č. 9: Cílové státy či regiony angolského exportu surové ropy v roce 2010 (v procentech)

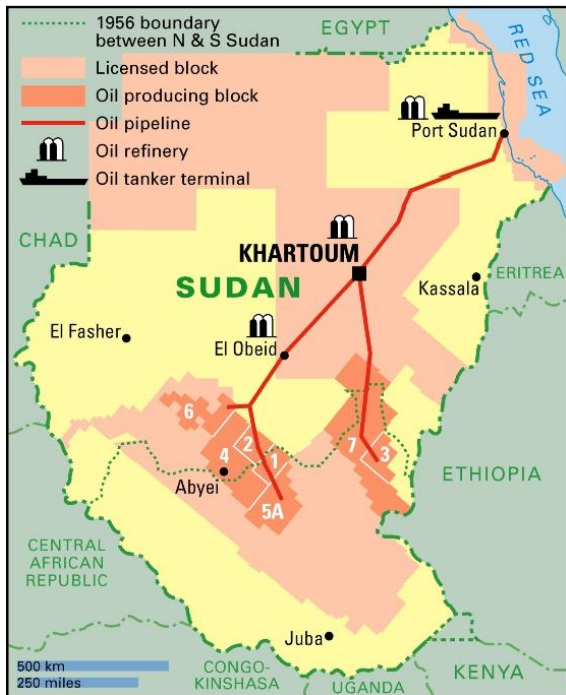
Zdroj: EIA. Energy Information Administration (2011): *Country Analysis Briefs: Angola*.
<http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=AO>, 13.3.2012.

Příloha č. 10: Cílové státy či regiony súdánského a jihosúdánského exportu surové ropy v roce 2011 (v procentech)

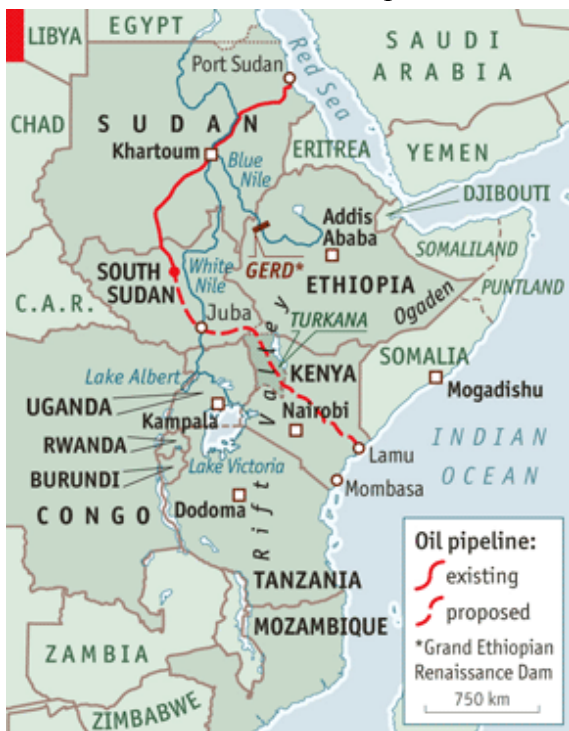
Zdroj: EIA. Energy Information Administration. (2012): *Country Analysis Briefs: Sudan and South Sudan*. Dostupné na: <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=SU>, 3.4.2012.

Příloha č. 11: Oblasti těžby ropy a ropovody v Súdánu (j.)

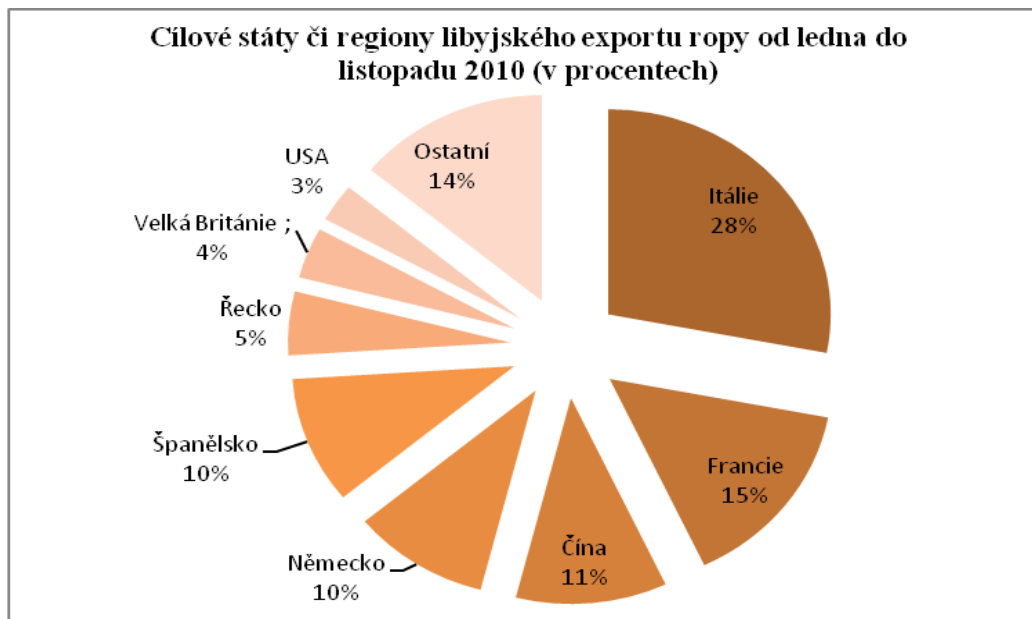
Zdroj: Rowell, A. (2012): *Sudan's Oil Figures Don't Add Up, Undermining Peace Deal*, 18.3.2012. Dostupné na: <http://priceofoil.org/2010/03/18/sudan%E2%80%99s-oil-figures-don%E2%80%99t-add-up-undermining-peace-deal/>, 18.4.2012.

Příloha č. 12: Alternativní ropovod z Jižního Súdánu

Zdroj: The Economist (2012): *African Energy. Eastern Eldorado?*, 7.4.2012, Dostupné na: <http://www.economist.com/node/21552265>, 18.4.2012.

Příloha č. 13: Cílové státy či regiony libyjského exportu ropy od ledna do listopadu 2010 (v procentech)

Zdroj: EIA. Energy Information Administration. (2011): *Country Analysis Briefs: Libya*.

Dostupné na: <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=LY>, 3.4.2012.